

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Saulius LUKOŠIUS

**UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „KAIMAS“ VEIKLOS
PLĖTROS ANALIZĖ ORIENTUOJANTIS Į EUROPOS ŽEMĖS
ŪKIO ORIENTAVIMO IR GARANTIJŲ FONDO PARAMĄ
SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI**

Magistro darbas

Šiauliai 2006

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „KAIMAS“ VEIKLOS
PLĖTROS ANALIZĖ ORIENTUOJANTIS Į EUROPOS ŽEMĖS
ŪKIO ORIENTAVIMO IR GARANTIJŲ FONDO PARAMĄ
SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04S)**

Magistro darbo autorius Saulius Lukošius
.....

Vadovas doc. dr. Teodoras Tamošiūnas
.....

Recenzentas
.....
.....
.....

SANTRAUKA

Saulius Lukošius

Uždarnosios akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui

Magistro darbas.

Magistro darbo tyrimo tikslas - išnagrinėti uždarnosios akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros perspektyvas orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramą smulkiam ir vidutiniam verslui.

Darbe identifikuoti du moksliniai požiūriai į paramą SVV. Išanalizuoti EŽŪOGF reikalavimai SVV įmonėms bei jų projektams. Finansinių ir ekonominių rodiklių pagalba nustatytas UAB „KAIMAS“ tinkamumas EŽŪOGF paramai gauti.

Rekomenduojama naudotis darbe aprašytais ir praktiškai UAB „KAIMAS“ pavyzdžiu pritaikytais metodais bei rodikliais siekiant pagrįsti EŽŪOGF paramos būtinumą kitoms smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms.

SUMMARY

Saulius Lukošius

Analysis of Joint Stock Company “KAIMAS” activity development with orientation to European Agricultural Guidance and Guarantee Fund’s support for small and medium business

Master’s paper.

The aim of this master’s paper is to explore joint stock company “KAIMAS” activity development perspectives with orientation to European Agricultural Guidance and Guarantee Fund’s (EAGGF) support for small and medium size business. Two scientific approaches towards SME’s support were identified in the final paper. EAGGF requirements for SME’s and their projects are analysed. There is suitability of JSC “KAIMAS” for EAGGF’s support estimated by using financial and economical indicators. It is recommended to use described and practically used methods and indicators in order to ground EAGGF’s support for JSC “KAIMAS” and other small and medium size enterprises.

TURINYS

1. VALSTYBĖS PARAMOS SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI BŪTINYBĖS ANALIZĖ	11
1.1. PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ APŽVALGA	11
1.2. DU MOKSLINIAI POŽIŪRIAI Į VALSTYBĖS TEIKIAMĄ PARAMĄ SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI	14
1.3. VALSTYBĖS POŽIŪRIS Į SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO SVARBĄ ŠALIES EKONOMIKAI BEI JO RĖMIMĄ	21
1.4. EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO ORIENTAVIMO IR GARANTIJŲ FONDO PARAMOS SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO PROJEKTAMS ANALIZĖ	25
1.4.1. SVV kaimo vietovėse ir Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo parama	25
1.4.2. Pagrindiniai reikalavimai pareiškėjui bei projektui teikiamam EŽŪOGF finansavimui gauti	30
1.4.3. Pagrindiniai ekonominio gyvybingumo rodikliai, pagrindžiantys investicijų pagal BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioritetą reikalingumą	34
2. UAB “KAIMAS” EUROPOS SĄJUNGOS ŽEMĖS ŪKIO ORIENTAVIMO IR GARANTIJŲ FONDO PARAMOS BŪTINUMO ANALIZĖ	40
2.1. ĮMONĖS CHARAKTERISTIKA	40
2.2. INVESTICINIO PROJEKTO SANTRAUKA	42
2.3. RINKA IR RINKODARA	45
2.4. PRODUKCIJA	48
2.5. VALDYMAS IR DARBUOTOJAI	51
2.6. INVESTICINIO PROJEKTO FINANSŲ ANALIZĖ	53
2.7. RIZIKA	62
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	64
DISKUSIJA	67
PRIEDAI	74

IVADAS

Tyrimo problematika ir aktualumas

Pasaulio bei Europos išsivysčiusių šalių patirtis rodo, kad jų ekonomikos augimui ir konkurencingumui pasaulinėje rinkoje didelę reikšmę turėjo smulkus ir vidutinis verslas. Šis ūkio sektorius sugeba prisitaikyti prie nuolat besikeičiančių rinkos sąlygų, sukuria daug naujų darbo vietų. Smulkios ir vidutinės įmonės (SVĮ) - dinamiškiausia, nuolat besikeičianti įmonių grupė, svarbi ūkio sandaros grandis, turinti lemiamą įtaką ekonominiam augimui ir socialinių santykių stabilumui¹. Mažas kapitalo poreikis, greitas reagavimas į rinkos pokyčius ir lankstumas prisitaikant prie jų, naujų rinkų ar nišų užpildymas, konkurencijos valstybės įmonėms sudarymas, didelių įmonių aptarnavimas, naujų ir dažnai geresnės kokybės produktų, paslaugų, gamybos procesų sukūrimas, palanki šeimyninio verslo forma - tai pagrindiniai smulkių ir vidutinių įmonių privalumai, atskleidžiantys jų efektyvumą ir svarbą. Smulkių ir vidutinių įmonių steigimasis ir jų veiklos skatinimas yra šalies ekonomikos augimo pagrindas ir vienas iš svarbiausių darbo vietų kūrimo šaltinių².

Smulkusis ir vidutinis verslas (SVV) – vienas iš pagrindinių ekonomikos augimo veiksnių, turintis esminį poveikį bendrai Lietuvos ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui, todėl jo plėtotė yra viena iš svarbiausių Lietuvos ekonominės politikos krypčių³.

Remiantis Smulkaus ir vidutinio verslo plėtotės strategija vienos pagrindinių SVV sektoriaus silpnųjų yra: nusidėvėję įrenginiai ir pasenusios gamybos technologijos bei finansinių paramos priemonių, taikomų pradedantiesiems ir plėtojantiems smulkųjų ir vidutinių verslą, stoka⁴.

Norint, kad Lietuvos ekonomika, būdama Europos Sąjungos ekonomikos dalimi, būtų konkurencingesnė, svarbu, kad smulkios ir vidutinės įmonės būtų pasirengusios atlaikyti konkurencinį bendrosios rinkos spaudimą⁵. Lietuvai tapus Europos Sąjungos (ES) nare smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms atsivėrė galimybės gauti struktūrinių fondų paramą. Įstojusi į ES, Lietuva įgyvendina jos regioninę politiką ir gauna ES fondų paramą. Bendrasis ES regioninės politikos tikslas yra socialinė ir ekonominė sanglauda⁶. Narystė Europos Sąjungoje atvėrė Lietuvai naujas perspektyvas, suteikė galimybių spręsti įvairias socialines bei ekonomines

¹ Urbonavičius, S., Ivanauskas, R. (2002). Smulkių ir vidutinių įmonių vieta globaliuose procesuose. *Ekonomika*, 60 (2), 131 p.

² Pačėsa, N., Pukas, V. (2002). Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra – pagrindinis regioninės politikos instrumentas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 23, 101 p.

³ Ilgalaikė Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotės iki 2015 metų strategija (2002). Vilnius: Lietuvos mokslas, kn. 41, 687p.

⁴ Ten pat, 688 p.

⁵ Stripeikis, O., Žukauskas, P. (2004). Smulkaus ir vidutinio verslo aplinka Lietuvos ir ES rinkose. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 31, 209p.

⁶ Nakrošis, V. (2003). Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas. Vilnius: Eugrimas, 7p.

problemas. Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF) yra vienas iš ES struktūrinių fondų, kurio parama naudojama smulkaus ir vidutinio verslo projektų finansavimui žemės ūkio srityje.

Smulkių ir vidutinių įmonių (SVĮ) skaičius kaimo vietovėse auga. 2003 metais 1000 gyventojų kaime teko 8 SVĮ (39 proc. SVĮ veikla yra susijusi su prekyba, 21 proc. su industrija, 21 proc. tenka paslaugų sektoriui, apie 15 proc. SVĮ kaime yra susijusios su žemės ūkiu, miškininkyste arba medžiokle). Nors BVP dalis, tenkanti žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriui, yra palyginti nedidelė, tačiau žemės ūkis sukuria daug darbo vietų kaimo gyventojams, todėl labai svarbu plėtoti smulkų ir vidutinį verslą kaimo vietovėse.

EŽŪOGF parama verslo įmonėms gali būti teikiama tik tokiu atveju jei pareiškėjas (nagrinėjamu atveju SVV subjektas) atitinka tinkamumo reikalavimus, pateikia užpildytas paraiškas bei visus privalomus priedus. Vienas iš būtinų priedų yra investicinis projektas, kuriame turi būti pagrįstas paramos poreikis. Investicinis projektas turi įrodyti, kad pareiškėjas (SVV įmonė) gali gauti paramą, kad numatomos investicijos yra reikalingos, projektas bus atsiperkantis ir pareiškėjas atitiks nustatytus ekonominio gyvybingumo rodiklius.

Tyrimas yra ypatingai svarbus pastaraisiais metais, nes didelė dalis smulkaus ir vidutinio verslo įmonių investuojančių į gamybos priemones, jų modernizaciją, siekiančių užsiimti naujomis gamybinėmis veiklomis siekia gauti ES struktūrinių fondų (taip pat ir EŽŪOGF) finansinę paramą. Būtent dėl to tampa aktuali paramos būtinumo įmonei pagrindimo problema, tam rengiami investiciniai projektai, rengiamos paraiškos.

Tyrimo problema – pagrįsti EŽŪOGF paramos konkrečiai SVV įmonei būtinumą.

Pagrindinį tyrimo **probleminį klausimą** galima formuluoti taip: kaip pateikti projektą, kad vertintojams būtų akivaizdu, jog:

- 2 projektas be EŽŪOGF paramos nebūtų įgyvendinamas arba būtų įgyvendinamas žymiai mažesne apimtimi, lėčiau;
- 2 įmonės veiklos rodikliai įgyvendinus projektą atitiks nustatytas ekonominio gyvybingumo rodiklių reikšmes;
- 2 projektas nėra greitai atsiperkantis ir ypatingai pelningas⁷;
- 2 įmonė yra pajėgi tokį projektą sėkmingai įvykdyti, t. y. projektas yra „gyvybingas“.

Tyrimo objektas - UAB “KAIMAS” veiklos plėtra orientuojantis į Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą.

Tyrimo dalykas - UAB “KAIMAS” finansiniai, ekonominio gyvybingumo rodikliai.

⁷ Greitas atsipirkimas – greičiau nei 2 metai, „ypatingai“ pelningas reiškia, vidinė gražos norma viršija 20%.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti uždarnosios akcinės bendrovės “KAIMAS” veiklos plėtros perspektyvas orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramą smulkiam ir vidutiniam verslui.

Tiksliui pasiekti keliami šie **tyrimo uždaviniai**:

1. Išanalizuoti mokslinius-ekonominius požiūrius į SVV rėmimo būtinybę;
2. Išanalizuoti valstybės požiūrį į SVV svarbą šalies ekonomikai bei jo rėmimą;
3. Atlikti UAB „KAIMAS” veiklos plėtros finansinę analizę, nustatant ekonominio gyvybingumo rodiklių reikšmes.

Tyrimo hipotezė.

1. UAB „KAIMAS” veiklos plėtrai reikalinga Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo parama:
 - 2 Įmonei reikalingos investicijos į gamybos modernizavimą.
 - 2 Įmonė neturi pakankamai finansinių išteklių investiciniam projektui finansuoti.
2. UAB „KAIMAS“ projektas yra gyvybingas ir finansiškai naudingas bei atsiperkantis, ekonominį gyvybingumą apibūdinančių rodiklių reikšmės yra geresnės nei kritinės.
3. Projektas bei projekto pareiškėjas atitinka reikalavimus EŽŪOGF paramai gauti.

Tyrimo metodologija. Tyrimas atliekamas trimis sąlyginiais lygmenimis: moksliniu, valstybiniu ir įmonės. Pirmiausia išanalizuojama mokslinė literatūra siekiant apibūdinti mokslinius požiūrius į SVV rėmimą: ar reikia remti SVV? Antra, analizuojamas valstybės strateginiuose dokumentuose deklaruojamas ir realiai esantis požiūris į SVV rėmimą. Trečias, įmonės lygmuo, analizuojama EŽŪOGF parama konkrečiai įmonei. Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramos UAB „KAIMAS” būtinumą galima pagrįsti parengus investicinį projektą, kuriame būtų pateikiami EŽŪOGF paramai gauti reikalingi (ekonominio gyvybingumo) rodikliai. Investiciniu projektu reikia įrodyti, kad įmonei reikia projekto, investicijų, kad įmonė negali gauti reikalingos paramos iš kitų šaltinių, kad bus pajėgi įgyvendinti reikiamo masto projektą. Tačiau svarbu, kad projektas nebūtų santykinai greitai atsiperkantis, „ypatingai“ pelningas, mažai rizikingas, nes dėl to gali būti netinkamas finansavimui iš EŽŪOGF.

Tyrimo metodika. Tyrimo rezultatams gauti buvo naudojama mokslinės literatūros analizė, loginė ir lyginamoji duomenų analizė bei prognozavimo, grafinio modeliavimo metodai. Dokumentų analizė, ekspertų metodas, statistinė – kompiuterinė dokumentų analizė.

Strategija. Pirmajame tyrimo etape yra analizuojama mokslinė literatūra, siekiant apibūdinti mokslininkų bei valstybės požiūrius į SVV rėmimą, paramos poreikius, didesnę dėmesį skiriant paramos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų (konkrečiai EŽŪOGF) galimybėms.

Antrame tyrimo etape yra atliekama konkretaus atvejo UAB „KAIMAS“ paramos iš EŽŪOGF poreikio analizė. Didžiausias dėmesys sutelkiamas į ekonominius gyvybingumo rodiklius, jų reikšmių atitikimą. Kitos investicinio projekto dalys (rinkos analizė, rinkodara, produkcija, valdymas ir darbuotojai, finansinė analizė ir kitos) dėl didelės apimties darbe pateikiamos žymiai sutrumpintos. Darbe nėra analizuojami alternatyvūs SVV projektų finansavimo šaltiniai – lizingas, bankų paskolos ir kt.

Tyrimo pabaigoje pateikiamos išvados ir rekomendacijos, atliekamas viso magistro darbo apibendrinimas.

Rezultatų naujumas ir reikšmingumas. Išanalizuota mokslinė literatūra nagrinėjanti SVV rėmimo problemas, išskirti du vyraujantys moksliniai požiūriai į smulkaus ir vidutinio verslo rėmimą:

1 požiūris. Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimas yra nepateisinamas, nes valdžia kišasi į rinkos padiktuotus ekonominius procesus ir juos pažeidžia.

2 požiūris. Valstybės vykdoma smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo politika padeda spręsti verslo ir ekonomikos problemas. Valstybės (Lietuvos) požiūriu SVV yra laikomas svarbiu ekonomikos sektoriumi, kurio plėtotei parengta atskira strategija, taikomos įvairios valstybės bei savivaldybių biudžetų finansuojamos SVV rėmimo, skatinimo priemonės. SVV rėmimas laikomas vienu iš valstybės ekonominės politikos prioritetų.

Pagal mokslininkų publikacijose pateikiamas tezes, rekomendacijas SVV rėmimo klausimais mokslininkai suklasifikuoti į dvi grupes: pirmojo ir antrojo požiūrių šalininkų. Atitinkamai moksliniams požiūriams analizuoti valstybės strateginio planavimo dokumentai siekiant identifikuoti valstybės požiūrį į SVV rėmimą. Visuose pagrindiniuose valstybės strateginio planavimo dokumentuose, kur minimas SVV, nurodoma, kad šis sektorius turi būti skatinamas, remiamas, gerinamos verslo sąlygos.

Analininėje dalyje analizuotas Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramos poreikis konkrečios įmonės pavyzdžiu. Tokio pobūdžio analizė yra iš esmės nauja, nes įmonės Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramos galimybės gali naudotis tik nuo 2004 metų antrojo pusmečio. EŽŪOGF reikalavimų analizė, ekonominių gyvybingumo rodiklių, pagrindžiančių paramos įmonei poreikį bei įmonės tinkamumą paramai gauti, analizė bei praktinis pritaikymas teikia darbui didelę praktinę vertę bei reikšmingumą. Šiuo arba naujuoju 2007-2013 metų programavimo laikotarpiu įmonės siekiančios gauti EŽŪOGF paramą turės pagrįsti paramos poreikį. Ekonominiais gyvybingumo rodikliais pagrįsta, kad įmonei investicinį projektą geriausia įgyvendinti naudojantis EŽŪOGF parama, jeigu ekonominio gyvybingumo rodikliai atitiks jiems nustatytas normas.

1. VALSTYBĖS PARAMOS SMULKIAM IR VIDUTINIAM VERSLUI BŪTINYBĖS ANALIZĖ

1.1. Pagrindinių sąvokų apžvalga

Šiame skyriuje apžvelgsime svarbiausias šio magistro darbo sąvokas. Pagrindinis literatūros šaltinis, kuriuo buvo remiamasi, yra: Buračas, A., Svecevičius, B. (1994). Biznio, bankų, biržos terminų žodynas–žinynas. Vilnius: Žodynas, p. 312. Jei sąvokos apibrėžimas buvo imtas iš kito šaltinio, tai tas šaltinis yra nurodytas išnašose.

Analizė – tyrimas, kruopštus aplinkinių bei priežasčių nustatymas.

Balansas – pagrindinės veiklos ekonominių rodiklių suvestinė; aktyvų ir pasyvų, kredito ir debito sąskaitų pusiausvyra tam tikru momentu.

Diskontavimas plačiąja prasme – tai tam tikro momento reikšmės nustatymas, jeigu ateityje jos reikšmė neišvengiamai bus lygi žinomos galutinio išmokėjimo sumos dydžiui.⁸

Infliacija – bendras kainų kilimas; perkamosios galios smukimas dėl kainų kilimo.

Investicijos – tai piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse) arba užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą.⁹

Investicinis projektas apibrėžiamas kaip „dokumentas, kuris finansiškai (ekonomiškai), techniškai ir socialiai pagrindžiantis investavimo tikslus, įvertinantis investicijų grąžą bei kitus efektyvumo rodiklius, nurodantis projektui įgyvendinti reikalingas lėšas bei finansavimo šaltinius“¹⁰.

Finansinė analizė – investicinių ir gamybinių išlaidų nustatymas, finansavimo šaltinių apibrėžimas, finansinės analizės užduotis yra būsimųjų piniginių srautų, atsirandančių eksploatuojant projektą ir realizuojant pagamintą produkciją, apskaičiavimas.¹¹

Kapitalas – finansinis ir materialusis turtas, naudojamas pelno gavimo tikslais (piniginis kapitalas, pinigai, vertybiniai popieriai, akcinis kapitalas ir t.t.).

Koeficientas – dydžių santykio ar pokyčio rodiklis.

Komercinis bankas – įstaiga, atliekanti pinigines operacijas, tvarko indėlius, duoda ir ima paskolas, atlieka operacijas su vertybiniais popieriais bei užsienio valiuta, atsiskaitymus per klientų sąskaitas, saugo klientų vertybes ir teikia finansines konsultacijas.

Kreditas – paskola, skolintieji aktyvai.

⁸ Rutkauskas A.V. Finansų ir komercijos kiekybiniai modeliai. Vilnius: Technika, 2000. 504p.

⁹ VšĮ LR apskaitos institutas. 5 verslo apskaitos standartas „Pinigų srautų ataskaita“. 2003. 11p.

¹⁰ Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas. 1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII – 1312.

¹¹ Rutkauskas A. V., Tamošiūnienė R. Verslo projektavimas. – Vilnius: Technika, 2002. 239 p.

Kreditavimas – kredito teikimas pagal sutartą programą suderintiems ir kreditoriams remiamiems tikslams.

Kriterijus – sprendimo, veiklos, dokumento, operacijų vertinimo analizė.

Lėšos – piniginiai ištekliai, aktyvai, apyvartinis kapitalas.

Likvidumas – galimybė ar pajėgumas padengti mokestinius reikalavimus/įsipareigojimus.

Pajamos – įplaukos, uždarbis.

Palūkanos – procentais išreikšta pinigų/turto skolinimo kaina.

Parama - ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšos, skirtos projektams finansuoti. Parama apima visas galimas finansavimo formas (subsidiją, dotaciją ir kitas).¹²

Pareiškėjas - tai paraišką pagalbai gauti pateikęs ir siekiantis pasinaudoti pagalba ūkio subjektas, galintis vykdyti veiklas, kurioms skirtas projektas, ir turintis (jei reikia) Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytą leidimą, licenciją ar atestatą veiklai¹³.

Paskola – kreditas už palūkanas, laikinai skolinamos lėšos.

Pelnas – veiklos pajamų dalis atskaičius išlaidas; įplaukos.

Pelningumas – akcinių bendrovių bendrojo pelno santykis su pagrindinėmis pajamomis, rodo, kiek pelno tenka 1 pardavimų litui.

Pinigų srautai - pinigų ir pinigų ekvivalentų įplaukos ir išmokos per ataskaitinį laikotarpį.¹⁴

Prognozė – būsimos ar buvusios padėties nustatymas, remiantis prielaidomis apie galimą įvykių seką.

Projektas - dokumentai, pagrindžiantys numatomų pasiekti apčiuopiamų rezultatų tikslingumą, finansiškai (ekonomiškai) ir techniškai įrodantys pasirinkto būdo rezultatams pasiekti efektyvumą, nurodantys rezultatams pasiekti reikiamus išteklius, pasirinkto būdo taikymo pradžios ir rezultatų pasiekimo laiką ir detalių pasirinkto būdo taikymo planą¹⁵.

Projektas (lot. projectus - mestas į priekį) – tai iš anksto paruošta dokumentacija, pagal kurią galima sukurti, rekonstruoti ar patobulinti tam tikrą objektą. *Projektas* – tai, kas numatoma ar planuojama padaryti, tai tam tikra užduotis su pradiniais duomenimis ir reikalaujamais rezultatais (tikslais), kurie lemia užduoties sprendimo būdą.¹⁶

Rizika – literatūros šaltiniuose pateikiami tokie rizikos apibrėžimai:

¹² Gairės pareiškėjams, teikiantiems projektus paramai gauti pagal Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sritis

¹³ Gečas, K., Jakubavičius, A., Vijeikis, D. (2004). Struktūrinių fondų parama verslui: galimybės, metodai, patarimai. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 19 p.

¹⁴ VŠĮ LR apskaitos institutas. 5 verslo apskaitos standartas „Pinigų srautų ataskaita“. 2003. 11 p.

¹⁵ Gečas, K., Jakubavičius, A., Vijeikis, D. (2004). Struktūrinių fondų parama verslui: galimybės, metodai, patarimai. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 19 p.

¹⁶ Rutkauskas A. V., Tamošiūnienė R. Verslo projektavimas. – Vilnius: Technika, 2002. 239p.

- 2 *Projekto rizika* – tai neapibrėžtumas, susijęs su galimybe projektą įgyvendinant pasireikšti nenumatytoms situacijoms ir su tuo susijusioms pasekmėms.¹⁷
- 2 *Rizika* nusakoma kaip „pavojus, nuostolio galimybė“. Iš to seka, kad riziką suprantame kaip galimybę patirti kokį tai ne gerą įvykį, kaip tikimybę, grėsmę patirti nuostolį (prarasti dalį savo įmonės išteklių, negauti dalies pajamų arba patirti papildomų išlaidų gamyboje ir finansinėje veikloje).¹⁸
- 2 *Investicinio projekto rizika* apibrėžiama kaip projekto rezultatų nuokrypio nuo laukiamo rezultato galimybė.¹⁹
- 2 *Rizika* – tai galimas laukiamų rezultatų nukrypimas, kurį sąlygoja aplinkos neapibrėžtumas.²⁰
- 2 V. D. Šapiro *projekto riziką* apibrėžia kaip neapibrėžtumą, susijusį su nepalankių situacijų susidarymo galimybe projekto realizavimo eigoje, dėl ko patiriami nuostoliai arba sumažėja projekto efektyvumas, o neapibrėžtumą – kaip informacijos apie projekto realizavimo sąlygas, tame tarpe ir apie su juo susijusias išlaidas bei pajamas, nepilnumą arba netikslumą.²¹

Rodiklis – veiklos rezultatų lygis/santykis.

Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai - vidutinės įmonės, mažos įmonės (tarp jų ir mikroįmonės) bei fiziniai asmenys, įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę verstis savarankiška komercine, gamybine arba profesine ir kita panašaus pobūdžio veikla, įskaitant tą, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą.²²

Turtas – vertybių visuma; kapitalas; nuosavybė; ištekliai.

Veikla – sąmoningai organizuoti veiksmai, siekiant nustatytų uždavinių ar tikslų įgyvendinimo.

¹⁷ Neverauskas B. Projektų rizika. Analizė ir atsakomieji veiksmai// Inžinerinė ekonomika, Nr. 2, 2000. 75-81p.

¹⁸ Bagdonas V. Verslo rizika. Vilnius: UAB „Saulės vėjai“, 1996. 116p.

¹⁹ Norvaišienė R. Įmonės investicijų valdymas. Kaunas: Technologija, 2004. 206p.

²⁰ Norvaišienė R. Sisteminis investicinių projektų rizikos vertinimas. Daktaro disertacija, Kaunas, 2000, 135p.

²¹ Norvaišienė R. Sisteminis investicinių projektų rizikos vertinimas. Daktaro disertacija, Kaunas, 2000, 135p.

²² Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas (Nr. IX-1142, 2002-10-22, žin., 2002, Nr. 105-4689).

1.2. Du moksliniai požiūriai į valstybės teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui

Pasaulinė praktika neginčijamai įrodė, kad lengviausiai ir greičiausiai prie pasikeitusių verslo aplinkos sąlygų prisitaiko smulkaus ir vidutinio verslo subjektai. Šis sektorius didele dalimi lemia šalies ekonomikos būklę. Analizuojant paramos teikimą SVV yra svarbu:

- apibrėžti SVV sąvoką ir išnagrinėti teorinius valstybės įtakos SVV modelius siekiant išsiaiškinti ar teoriškai yra įrodytas poreikis remti SVV;
- analizuoti valstybės požiūrį į SVV rėmimą;
- apibūdinti paramos SVV šaltinius ir priemones didžiausią dėmesį skiriant ES struktūrinių fondų paramai SVV.

Literatūroje bei įvairiuose moksliniuose tyimuose verslas klasifikuojamas remiantis įvairiais ekonominiais požymiais, yra taikomos specialios SVV klasifikavimo metodikos, tačiau jos nėra darbo objektas, todėl SVV samprata šiame darbe atitinka Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytus kriterijus.

Pagal nuo 2003 m. sausio 1 d. galiojusį Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymą²³ smulkaus ir vidutinio verslo subjektai skirstomi į keturias kategorijas (žr. 1 lentelė):

1 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai

Kategorija*	Darbuotojų skaičius	Finansiniai rodikliai	
		Metinės pajamos	Turto balansinė vertė
Vidutinės įmonės	iki 250	neviršija 138 mln. Lt	ne didesnė kaip 93 mln. Lt
Mažosios įmonės	iki 50	neviršija 24 mln. Lt	ne didesnė kaip 17 mln. Lt
Mikroįmonės	iki 10	neviršija 7 mln. Lt	ne didesnė kaip 5 mln. Lt
Fiziniai asmenys, užsiimantys komercine, gamybine ar profesine veikla (taip pat turint verslo liudijimą)			

*Įmonės turi atitikti savarankiškumo kriterijų

Šaltinis: www.svv.lt

Tačiau 2006 m. kovo 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pritarė Smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo pakeitimo įstatymo projektui, kuriame pateikiama nauja vidutinių, mažų ir mikroįmonių (toliau – MVI) samprata, siekiant suvienodinti ją su ES vartojamu MVI apibrėžimu, bei nustatytos SVV subjektams taikomos valstybės paramos formos.

Vidutinė įmonė - tai įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 250 darbuotojų ir kurios finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

²³ Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas (Žin., 2002, Nr. 105-4689). <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=238716&Condition2=> [2005.09.28]

² įmonės metinės pajamos didesnės nei 10 mln. eurų, bet neviršija 50 mln. eurų arba atitinkamos vertės litais;

² įmonės balanse nurodyto turto vertė yra didesnė nei 10 mln. eurų, bet neviršija 43 mln. eurų arba atitinkamos vertės litais.

Maža įmonė – tai įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 50 darbuotojų ir kurios finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

² įmonės metinės pajamos didesnės nei 2 mln. eurų, bet neviršija 10 mln. eurų arba atitinkamos vertės litais;

² įmonės balanse nurodyto turto vertė yra didesnė nei 2 mln. eurų, bet neviršija 10 mln. eurų arba atitinkamos vertės litais.

Mikroįmonė – tai įmonė, kurioje dirba mažiau kaip 10 darbuotojų ir kurios finansiniai duomenys atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

² įmonės metinės pajamos neviršija 2 mln. eurų arba atitinkamos vertės litais;

² įmonės balanse nurodyto turto vertė yra ne didesnė kaip 2 mln. eurų arba atitinkama vertė litais.

Įstatymo projekte taip pat apibrėžtos savarankiškų, partnerinių ir susijusių įmonių sąvokos. Be to, nustatyta, kad įmonės pačios turi deklaruoti savo MVĮ statusą ir deklaracijoje nurodyti įmonės darbuotojų skaičių, įmonės metines pajamas ir/ar įmonės balanse nurodyto turto vertę.

Yra gana daug literatūros lietuvių kalba apie smulkų ir vidutinį verslą. Analizuojant literatūros šaltinius išleistus nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, t. y. nuo 1991 metų, galima juos, atsižvelgiant į turinį, sąlyginai suskirstyti į tris dalis²⁴.

Pirmoji ir didžiausia dalis yra brošiūros ar nedidelio formato knygelės. Tai daugiausia praktinių patarimų kaip įkurti verslą, kokia turėtų būti sėkminga įmonė, kaip parašyti gerą verslo planą, rinkiniai. Tuo laikotarpiu (1991-1995) tai buvo aktuali ir labai reikalinga informacija, nes steigėsi daug įmonių, daugėjo antreprenierių, verslininkų.

Kita dalis knygų yra įstatymų, norminių aktų, reglamentuojančių smulkų ir vidutinį verslą rinkiniai ar santraukos, kuriose kartu pateikiami komentarai, apibūdinami mokesčiai, jų mokėjimo tvarka. Tačiau įstatymai, mokesčiai, jų mokėjimo tvarka nuolat keitėsi, todėl ši literatūra buvo gana trumpalaikė.

Trečiajai sąlyginei literatūros grupei galima priskirti knygas, kuriose siekiama išsamiau apžvelgti, išanalizuoti verslo aplinką, tiek teisinius, tiek vadybinius smulkaus ir vidutinio verslo aspektus. Deja tokių knygų, vadovėlių yra labai mažai. Daugiausiai į smulkų ir vidutinį verslą buvo žvelgiama vadybiniu požiūriu, nagrinėjami verslo vadybos klausimai, verslininko savybės,

²⁴ Lukošius, S., Žibaitis, E. (2003). Šiaulių apskrities ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizė ES kontekste: Ekonomikos bakalauro baigiamasis darbas / mokslinis vadovas – doc., dr. T. Tamošiūnas; Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra. - Šiauliai, 12 p.

verslumas. Galima paminėti keletą autorių, nagrinėjusių SVV problemas: K. Lukoševičius, V. Sūdžius, J. Čaplikas, A. Savanevičienė, I. Dedelienė, R. Brazauskienė, S. Brazauskas. Didžiausios apimties knygos (puslapių skaičiumi) yra V. Sūdžiaus „Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas“ (288 psl.) bei E. Taisono ir Dž. Šelio „Smulkusis verslas žaliems“ (365 psl.). Tačiau pasigendama daugiau solidėsių literatūros šaltinių, kuriuose būtų nagrinėjamos SVV problemos. Vienintelė paminėtina monografija yra K. Lukoševičiaus „Verslas ir mokesčiai“, tačiau pastarojoje plačiai ir giliai analizuojami tik verslo apmokestinimo klausimai.

Smulkaus ir vidutinio verslo problemos gana dažnai yra analizuojamos įvairiuose moksliniuose straipsniuose, konferencijų pranešimuose, dauguma anksčiau minėtų autorių moksliniame straipsnyje pateikia konkrečią, tačiau gilią išsamią SVV analizę pasirinktu aspektu. Iš daugelio straipsnių galima susidaryti gana aiškų SVV padėties bei perspektyvų Lietuvoje vaizdą. Didžioji dalis straipsnių nagrinėja integracijos į Europos Sąjungą įtaką verslo sektoriui (L. Žitkus, J. Bivainis, E. Vilkas, R. Vilpišauskas, V. Damašienė, D. Cibulskienė, T. Ganusauskas). Moksliniuose straipsniuose nagrinėjamos ir esamos verslo problemos (N. Pačėsa, V. Pukas), administracinės, teisinės kliūtys, numatomos perspektyvos (V. Kvainauskaitė, V. Snieška). Neretai straipsniuose atkartojami anksčiau atliktų tyrimų rezultatai, statistiniai duomenys (N. Jančiauskienė, E. Jančiauskas, J. Bivainis), tačiau į juos pažvelgiama kitokiu aspektu, pateikiamos skirtingos nuomonės.

SVV kaip ekonomikos dalis, net fenomenas buvo nagrinėtas žymių pasaulio mokslininkų darbuose (A. Gosso, Dž. K. V. Horno, L. Miseso, F. A. Hayeko, M. N. Rothbardo, J. Gouriet, R. Nefo). Šiuo metu Lietuvoje populiarus žymaus ekonomisto ir rinkos ekonomikos analitiko **Dž. K. V. Horno teorija**, kuria remiasi Lietuvos mokslininkai savo publikacijose analizuojant SVV ir ypač pabrėžiant SVV rėmimo svarbą.

Anot Dž. K. V. Horno „smulkus ir vidutinis verslas - vienas iš aštriausių gyvybingos rinkos ekonomikos „kampų“. Jis teigia, kad ši veiklos forma sukuria palankesnes sąlygas antreprenyrystei ir verslo kūrybai. Kadangi smulkus ir vidutinis verslas nuolat atranda sau vietą rinkoje, jis turi puikią galimybę plėstis, palaikyti sveiką konkurenciją, kas savo ruožtu skatina bendrą šalies ekonomikos augimą. Tačiau smulkaus ir vidutinio verslo sektoriaus plėtra, jo nuomone, nėra įmanoma be valstybės palaikymo ir paramos. Smulkiųjų kompanijų problemos nėra identiškoms stambiųjų problemoms, be to, smulkios ir vidutinės įmonės turi sunkumų patekti į finansines rinkas²⁵.

Dž. K. Hornas daug dėmesio skyrė SVV įmonėms jų plėtros perspektyvoms. Dažniausiai, jo nuomone, tokią galimybę turi kompanijos, veikiančios augančiame ekonomikos sektoriuje, kadangi

²⁵ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje. Tyrimo „Smulkaus ir vidutinio verslo sąlygos“ 1997-2001 m. rezultatai. Vilnius: Statistikos tyrimai, 2002.

SVV įmonė, kuri orientuojasi į tradicinę verslo sritį, taip ir lieka smulki. Tuo tarpu įmonės, kurių veikla yra susijusi su naujais sektoriais pvz., moderniosiomis technologijomis (informacinės sistemos, kompiuterinė technika, elektronika ir pan.), turi perspektyvą augti.

Anot H. Armstrongo, SVV įmonės su plėtros orientacija pagrindinis uždavinys - vykdyti plėtros strategiją efektyviausiu būdu²⁶. Kai įmonės augimo tempai yra dideli, neįmanoma apsieiti be naujų darbuotojų. Jų skaičius per metus padvigubėja, patrigubėja, o kartais padidėja ir daugiau. Personalo skaičiaus augimas reikalauja naujų valdymo ir vadybos technikos metodų kūrimo ir senųjų tobulinimo. Įmonės šioje augimo stadijoje susiduria su strateginių sprendimų priėmimo problemomis įvairiausiose srityse: rinkotyros, naujų prekių ir paslaugų gamyboje ir kt.

Visoms šioms problemoms spręsti reikia papildomo finansavimo, todėl būtina spręsti jas valstybės lygiu. Dž. K. Horno nuomone, būtina kurti valstybės inicijuojamas SVV paramos organizacijas, kurios teiktų ne tik finansinę, bet ir techninę, organizacinę paramą smulkioms ir vidutinėms įmonėms²⁷.

Dž. K. Hornas taip pat savo teorijoje skatina valstybių vyriausybes kurti įvairias paramos SVV organizacijas ir visapusiškai tobulinti teisinę ekonominę bazę SVV naudai.

Galima rasti ir prieštaraujančių Dž. K. Horno teorijai. Valstybė skiria tikrai daug lėšų SVV rėmimui, plėtrai, tačiau galbūt taip yra iškreipiama rinka ir sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos didžiųjų įmonių atžvilgiu? Tai prieštarauja laisvos rinkos teorijai, kur akcentuojamas minimalus valstybės vaidmuo verslo srityje.

Kaip jau buvo minėta SVV turi daug privalumų ir yra tiesiog būtinas šalies ekonomikos elementas, todėl būtinas valstybės dėmesys, parama. SVV plėtros strategijoje iki 2015 metų parašyta: “smulkios ir vidutinės įmonės jautriausiai reaguoja į visus verslo aplinkos pakitimus. Jos nukenčia pirmosios, jeigu jas prislegia per didelė biurokratija, mokesčių našta, rinkos pokyčiai. Taip pat jos pirmosios suklesti dėl iniciatyvų, paskatinimų ir sėkmės pripažinimo”. Todėl galima tik pritarti Dž. V. Horno teorijai ir tikėtis, kad ji bus vis labiau taikoma praktiškai.²⁸

Nuo A. Smito laikų, valdžios (valstybinio reguliavimo) įtaka ekonomikai, verslo procesų reguliavimas, valstybės vaidmens ekonomikoje reikalingumas yra diskusijų tarp mokslininkų, verslo praktikų objektas. Užsienio ir Lietuvos mokslininkus, kurie savo tyrimų objektu pasirinko valstybinio reguliavimo poveikį laisvai rinkai ir šalies ekonominiam vystymui, pagal jų išsakytą požiūrį galima suskirstyti į dvi grupes: vieni pasisako prieš valstybinį reguliavimą ir intervenciją į rinką, kiti pateisina išplėtotos valstybės ir jos paramos verslui funkcijas.

²⁶ Armstrong, H., Taylor, J. *Regional Economics and Policy*. Third edition. Oxford: Blackwell Publishers, 2000, 243p.

²⁷ Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje ir Vidurio Europoje 2001. Vilnius: VŠĮ „Statistikos tyrimai“, 2002, 8p.

²⁸ Stripeikis, O., Žukauskas, P. Smulkaus ir vidutinio verslo aplinka Lietuvos ir ES rinkose. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 31, 2004. 209p.

Apibendrinta forma požiūriai į smulkaus ir vidutinio verslo rėmimą pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Apibendrintas požiūrių į SVV rėmimą palyginimas

Teoretikai ir specialistai praktikai	Pagrindiniai teiginiai	Pasiūlymai/siekiai
1 požiūris. <u>Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimas yra nepateisinamas, nes valdžia kišasi į rinkos padiktuotus ekonominius procesus ir juos pažeidžia.</u>		
L. Misesas, F. Hayekas, M. N. Rothbardas, J. Gouriet, R. Nefas V. Gronskas, E. Leontjeva, U. Trumpa, R. Šimašius, R. Vainienė ir kt.	<ul style="list-style-type: none"> • Valdžia neturi daryti įtakos rinkos procesams. • Remiant SVV yra pažeidžiami teisingos konkurencijos principai. • Visi ūkio subjektai turi veikti vienodomis sąlygomis. • Užsienio parama valstybei suformuoja priklausomybę, kuri vėliau tampa pavojinga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sumažinti valdžios intervenciją į rinkos procesus. • Pakeisti valdžios institucijų požiūrį į verslo plėtrą, rinkos reguliavimą.
2 požiūris. <u>Valstybės vykdoma smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo politika padeda spręsti verslo ir ekonomikos problemas.</u>		
W. F. Mueller, T. K. Saveljeva, Dž. M. Keinas, Dž. K. V. Hornas V. Charitonovas, K. Masalskis, J. Petrauskienė ir kt.	<ul style="list-style-type: none"> • Siekiant, kad SVV būtų reali ekonominė jėga, valstybė turi sudaryti atitinkamas sąlygas. • Aktyvi SVV rėmimo politika turi didelį poveikį šalies ekonominio lygio kilimui • SVV rėmimas – efektyvi ekonomikos vystymo strategija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sukurti verslo infrastruktūros modelį • Suformuoti vieningą techninės ir finansinės pagalbos sistemą • Sukurti SVV plėtrai palankią ekonominę aplinką

Šaltinis: lentelė sudaryta remiantis analizuota literatūra

1 požiūris. Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimas yra nepateisinamas, nes valdžia kišasi į rinkos padiktuotus ekonominius procesus ir juos pažeidžia.

Šį požiūrį savo veikaluose išsakė laisvosios rinkos teoretikai: L. Misesas, F. Hayekas, M. N. Rothbardas, J. Gouriet. Lietuvoje šio požiūrio laikosi Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertai: E. Leontjeva, U. Trumpa, R. Šimašius, R. Vainienė ir kt. Savo darbuose tokių požiūrį atskleidžia ir prof. V. Gronskas.

Besilaikantieji šio požiūrio teigia, kad visi ūkio subjektai turi veikti vienodomis sąlygomis, kai jie nei diskriminuojami, nei remiami lengvatomis ar kitokiomis privilegijomis. Lengvata vienam neišvengiamai reiškia mokesčių naštos padidėjimą kitam, subsidija vienam – neišvengiamai pablogėjusią konkurencinę padėtį kitam.

„Austriškosios“ ekonominės mokyklos patriarchas L. Misesas (1992) veikale “Ekonominė politika: mintys šiandienai ir rytdienai” teigia, kad “joks valstybės kišimosi į rinkos procesus aktas, žvelgiant jo paliestų piliečių akimis, negali būti kvalifikuojamas kitaip, kaip konfiskavimas arba davimas veltui. Čia paprastai vienas individas arba individų grupė praturtėja veltui. O daugeliu

atvejų žalos, padarytos vieniems žmonėms, neatsveria jokia nauda kitiems žmonėms”²⁹. Jo nuomone, valdžia neturi kištis į rinkos procesus. Taip būtų palengvinamos galimybės naujoms įmonėms įeiti į rinką ir laisvai konkuruoti.

Pasak L. Miseso mokinio F. Hayeko, “jeigu paliekame kažkam už rinkos ribų teisę nuspręsti, kas visuomenei yra naudingiau, ir tokią veiklą leidžiame skatinti kažkaip ypatingai, pažeidžiame teisingos konkurencijos principus ir sudarome dirvą valstybės intervencionizmui į ekonominį gyvenimą”³⁰.

V. Gronskas (1993) knygoje “Verslas, pseudoverslas ir antiverslas” išskiria ekonominius principus, kuriuose atsispindi verslo ekonominis turinys. “Ekonominiai verslo principai yra jo savireguliacinio orientyras, apibrėžiantis jo ribas. <...> Rinka tarsi pagal nerašytą sąrašą atrenka geriausius, efektyviausius verslininkus, būtent jie įsitvirtina rinkoje.” O valstybės valdžios prievartinis įsikišimas į rinką susilpnina ekonominį verslo principą. Valstybė įvairiais būdais (taip pat ir remdama smulkų ir vidutinį verslą) varžo, riboja pasirinkimo laisvę rinkoje bei konkurenciją³¹.

Labai aiškiai šis požiūris išsakomas Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) leidžiamame leidinyje “Laisvoji rinka”. LLRI skleidžia ekonominio liberalizmo idėjas, pagrįstas laisvosios rinkos bei ribotos valdžios principais, siekiama pakeisti valdžios institucijų požiūrį į privataus sektoriaus plėtrą, rinkos reguliaciną ir reguliacinio funkcijas³². Instituto terybos pirmininkė E. Leontjeva (1998) straipsnyje “Laikas naujam požiūriui į pradedantį ir nedidelį verslą” teigia, kad SVV parama populiari yra tik dėl to, kad nėra paaiškinama “kieno sąskaita tai bus daroma – kas sumokės paramai reikalingus mokesčius, kokio bendrų poreikių finansavimo bus atsisakyta, kas priims ant savo pečių lengvatomis nusimestą naštą”³³. E. Leontjeva pabrėžia, kad, nepaisant gausių programų smulkiam verslui paremti, SVV įmonių padėtis tebėra sunki. Verslo parama iš biudžeto “smukdo kitus, ji yra labai ribota ir ne visiems prieinama, apsupta korupcijos”³⁴. E. Leontjeva siūlo eliminuoti valstybės kišimąsi į rinką. Jos nuomone, SVV rėmimo politika remiasi tokiu principu: “jeigu jau stambioms įmonėms yra tam tikrų privilegijų, reikia suteikti jų ir mažoms, jeigu jau bendros verslo sąlygos yra nepatenkinamos, padarykite keletą išimčių mažoms įmonėms, bet nelieskite biurokratinės sistemos ir neribokime valstybės galių”. Straipsnyje rašoma, kad parama iš biudžeto fondų SVV yra pavojinga ne tik tuo, kad iškreipiami ekonominiai santykiai finansuojamose srityse, bet dar ir tuo, kad šitaip yra išplečiamos valstybės funkcijos, kas nėra pateisinama laisvos rinkos ekonomikos sąlygomis.

²⁹ Misesas, L. Ekonominė politika: mintys šiandienai ir rytdienai. Kaunas, 1992. 38p.

³⁰ Degutis, A. Laisvosios rinkos idėjos... Laisvoji rinka, 6, 1997. 20-21p.

³¹ Gronskas, V. Verslas, pseudoverslas ir antiverslas. - Kaunas, 1993. 26-38p.

³² Leontjeva, E. Integracija į ES netarnauja laisvosios rinkos kūrimui. LLRI leidinys Laisvoji rinka, Nr. 2, 1998. 8p.

³³ Leontjeva, E. Laikas naujam požiūriui į pradedantį ir nedidelį verslą. LLRI leidinys Laisvoji rinka, Nr. 1, 1997. 4p.

³⁴ Leontjeva, E. Laikas naujam požiūriui į pradedantį ir nedidelį verslą. LLRI leidinys Laisvoji rinka, Nr. 1, 1997. 4p.

Šveicarijos “Liberales” instituto direktorius Robertas Nefas (1998), straipsnyje “Šveicarai nepritaria Europos integracijai” aprašo ES vykdomą mažiau išsivysčiusių regionų rėmimo politiką per įvairias programas (tarp jų ir SVV rėmimo). Jo teigimu, nors ES niekas viešai ir nepasisako prieš laisvąją rinką, tačiau jos dėsniai yra pažeidžiami. R. Nefas pabrėžia, kad parama suformuoja priklausomybę. Jo teigimu, gauti kuo daugiau užsienio paramos atrodo geras dalykas tik pirmuosius 5-10 metų. Dėl didėjančios priklausomybės per didelę užsienio parama valstybei gali būti pavojinga³⁵.

Savo požiūrį į SVV rėmimo programas LLRI finansų ekspertė R. Vainienė (1998) išsako straipsnyje “Lakmuso popierėlis valdžiai”. “Programų kūrėjai vietoje rinkos nusprendžia, kas yra prioritetai, kuriam verslui lemta gyvuoti ir kiek, taip norisi būti “geradariu” – dalyti kitų sukurtas gėrybes”. Ekspertės nuomone, mokesčių našta, užuot mažėjusi, augs. Smulkiam verslininkui bus dar sunkiau, o valdžia matys tik vieną išeitį – naujas SVV rėmimo programas. Taip susidarys uždaras ratas. “Rėmimo programomis visi ir visada bus nepatenkinti. Tie, kurie tiki jų efektyvumu, bus nepatenkinti blogomis programomis ar blogu jų įgyvendinimu“.³⁶

Kaip matome, laisvosios rinkos ekonomikos šalininkai teigia, kad SVV rėmimas yra neigiama valdžios įtaka rinkoje veikiantiems dėsniams, kai vienu sukurtos gėrybės paskirstomos kitiems, taip didinant valdžios, kaip rinkos reguliuotojos, vaidmenį šalies ūkyje.

2 požiūris. Valstybės vykdoma smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo politika padeda spręsti verslo ir ekonomikos problemas.

Įvertinant smulkaus verslo vaidmenį tiek ūkio subalansavimo, tiek socialiniu požiūriu ir jo formavimosi ypatumus (kapitalo trukumą, nepakankamą kvalifikaciją ir pan.) toks požiūris randa vis didesnę pritarimą. Vienintelė sąlyga, jog tai turi būti daroma labai pagrįstai, - atsižvelgiant į šalies ar regiono sąlygas ir poreikius.

Ekonominių smulkaus ir vidutinio verslo vaidmenį šalies ūkyje pabrėžia W. F. Mueller, T. K. Saveljeva, Dž. M. Keinsas ir kt.

Pasaulio banko 1997 m. išleistoje studijoje “Valstybė besikeičiančiame pasaulyje” taip pat išsakomas požiūris, kad valstybė geriausiai ir patikimiausiai gali spręsti ekonomikos problemas³⁷.

Ekonomistai, kurie laikosi šio antrojo požiūrio, remiasi užsienio šalių patirtimi. Jie teigia, kad ekonomikos laisvė nebūtinai praktikoje naudingas dalykas. Ne tik kuriant laisvą rinką galima susitvarkyti ir pasiekti gerovę. Aktyvus valstybės dalyvavimas, išmintingas reguliavimas ir apdairus protegavimas gali būti analizuojamas alternatyviais gerovės pasiekimo būdais. Ekonominis SVV vaidmuo pasireiškia kiekybiniu augimu ir įtaka makroekonominiams rodikliams. Atlikti statistiniai

³⁵ Nefas, R. Šveicarai nepritaria Europos integracijai. LLRI leidinys Laisvoji rinka, Nr. 2, 1998. 8-11p.

³⁶ Vainienė, R. Lakmuso popierėlis valdžiai. Respublika, 1998-03-30. 12p.

³⁷ World Development Report // The State in a Changing World Oxford University Press, 1997. 15-21p.

tyrimai Vakarų Europoje rodo, kad nepaisant to, jog iki pusės smulkiųjų ir vidutinių įmonių bankrutuoja jau pirmaisiais egzistavimo metais, likusios per kitus trejus metus sukuria vidutiniškai nuo 2.5 iki 6.5 naujų darbo vietų, o po penkerių metų nuo 3-8 naujų darbo vietų

Abu požiūriai į smulkaus ir vidutinio verslo rėmimą, valdžios įtaką ekonomikos vystymui yra pagrįsti, plačiai išanalizuoti ekonomistų veikaluose. Pirmasis jų remiasi tik teoriniais teiginiais, nes patys laisvosios rinkos šalininkai pabrėžia, kad nei vienoje šalyje laisvos rinkos dėsniai pilnai neveikia. Antrasis požiūris, palaikantis valdžios šalies įtaką ekonominiam vystymui, remiasi užsienio šalių patirtimi. Nors, Lietuvai pereinant į rinkos ekonomiką, laisvosios rinkos šalininkai siūlo mažinti valdžios įtaką ekonomikai, palikti rinkai atsirinkti pačiai, kas reikalinga, o kas ne, tačiau „mes ne beorėje erdvėje – mus supa kitos, savų interesų turinčios valstybės. Mes gana stipriai jaučiame jų įtaką. Todėl būtina sudaryti žaidimo taisykles, sukurti infrastruktūrą, pritraukti investicijas“³⁸.

1.3. Valstybės požiūris į smulkaus ir vidutinio verslo svarbą šalies ekonomikai bei jo rėmimą

Nors gausu politinių deklaratijų apie smulkaus ir vidutinio verslo svarbą bet kurios šalies rinkos ekonomikai, SVV įmonės dažnai susiduria su įvairiomis plėtros kliūtimis. Kadangi yra santykinai nedidelės ir turi ribotus finansinius išteklius, SVV įmonės dažnai negali konkuruoti su stambiomis kompanijomis. Todėl Europos valstybės siekia pradedantiesiems smulkiems verslininkams sukurti vienodas, o dažnai ir palankesnes konkurencijos rinkoje sąlygas, negu jas turi stambios kompanijos³⁹.

Smulkaus ir vidutinio verslo privalumai pripažinti visame pasaulyje ir jie yra pakankamas pagrindas tokių įmonių veiklai skatinti. Ekonomiškai išsivysčiusiose pasaulio valstybėse smulkios ir vidutinės įmonės sudaro apie 90-95% visų nacionalinių įmonių, ir joms priklauso didžioji dalis sukurto šalies nacionalinio produkto. Tokios įmonės yra šalies ekonominis variklis. Ekonomiškai stipriose pasaulio valstybėse didelis dėmesys skiriamas smulkaus ir vidutinio verslo vystymuisi⁴⁰. Tokios įmonės reikšmingos tuo, kad sparčiai stiprina regionų ekonomiką, teigiamai veikia infrastruktūrą, greitai įsisavina naujoves, kuria naujas darbo vietas, lengvai prisitaiko prie kintančių rinkos sąlygų, yra mobilesnes, užpildo tas šalių ekonomines vietas, kurios nedomina didelių įmonių, sudaro sveiką konkurencinę terpę ir pažaboja monopolinį agresyvumą⁴¹.

³⁸ Masalskis, K. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros institucijos: dabartis ir perspektyvos. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 7, 1998. 98-107p.

³⁹ Bivainis, J. Lyginamieji Lietuvos ekonomikos raidos vertinimai. Ekonomika, Nr. 54, 2001. 12p.

⁴⁰ Let SME's grow: European SME's speak out their need for growth 2005 [žiūrėta 2006 03 09] prieiga per <http://www.unice.org/content/default.asp?PageID=84>

⁴¹ Dedeliene, I. Smulkus ir vidutinis verslas. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1998. 11p.

Tačiau nesukūrus atitinkamų sąlygų, šie SVV privalumai tėra potencialūs ir atneša žymiai mažesnę naudą šalies ekonomikai nei galėtų⁴². Tam, kad smulkios įmonės būtų reali ekonominė jėga, būtina suformuoti reikiamas ekonomines sąlygas. Valstybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui nėra labdara, o remiamasi ilgalaikėmis perspektyvinėmis prognozėmis. Valstybės paramos uždavinys – sudaryti vienodas su stambiomis įmonėmis ūkininkavimo sąlygas. Valstybės parama orientuotina į naujų darbo vietų kūrimą, esamų išlaikymą bei gamybinės bazės modernizavimą, naujų technologijų diegimą⁴³. Būtent todėl visame pasaulyje daug reikšmės skiriama valstybinei verslo rėmimo politikai, verslininkystės organizavimui ir įteisinimui, verslinio aktyvumo reguliavimui, verslo infrastruktūros modelio kūrimui⁴⁴.

Abu, anksčiau nagrinėti, moksliniai požiūriai yra savitai atspindėti SVV plėtros strategijoje iki 2015 metų. Anot doc. dr. J. Matekonienės, SVV plėtros strategijos iki 2015 metų darbo grupės vadovės, “per didelis valdžios kišimasis, reguliavimas, prieštaraujančių normatyvinių aktų taikymas - kertinė priežastis, varžanti smulkių ir vidutinių verslininkų verslo laisvę. Paini ir neskaidri verslo aplinka sudaro prielaidas korupcijai plisti ir plėstis. Stambios įmonės, turinčios specialius ekonominius, juridinius padalinius, galinčios samdyti kvalifikuotus specialistus, audito konsultacines firmas gali įveikti sukurtus per dešimtmetį administracinius-biurokracinius barjerus“⁴⁵. Smulkus verslas yra varžomas valstybės nemažiau nei stambus, tačiau stambiosios įmonės turi lėšų ir gali samdyti konsultantus, teisininkus padedančius orientuotis verslo aplinkoje ir rasti geriausius sprendimus esamoje situacijoje. Žinoma, šiuo atžvilgiu lyginti stambų ir smulkų verslą labai subjektyvu, nes apskaitos politika yra skirtinga šioms grupėms yra ir įstatyminių skirtumų.

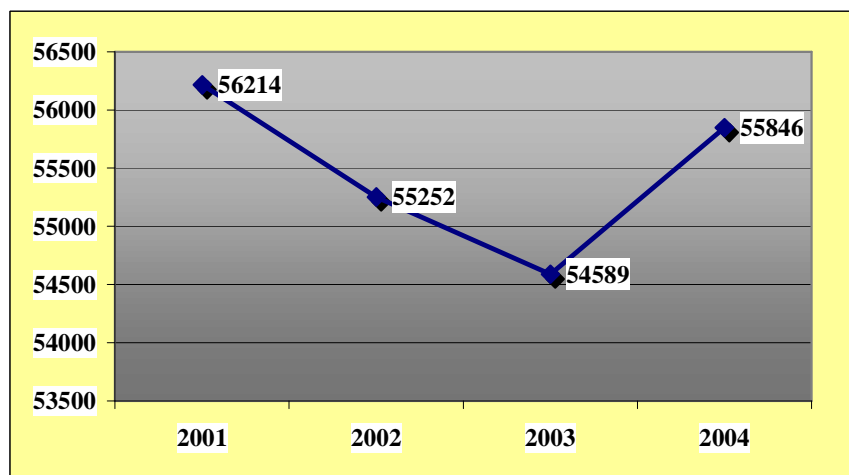
SVV įmonių gausa – tai augančios, “sveikos” ekonomikos požymis. Šių įmonių veiklos specifiška pritraukia dinamiškus, savarankiškus žmones. 2004 m. pabaigoje šalyje buvo 55.846 veikiančios SVV įmonės. Nagrinėdami veikiančių SVV įmonių skaičiaus pokyčius, matome nedidelę tokių įmonių skaičiaus mažėjimo tendenciją 2002-2003 m., kuri atitiko visų veikiančių įmonių skaičiaus dinamiką. 2004 m. veikiančių SVV įmonių skaičius išaugo ir viršijo 2002 m. bei 2003 m. lygį.

⁴² Lukošius, S., Žibaitis, E. Lietuvos smulkusis ir vidutinis verslas ES kontekste. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. E. Galvanausko vardo mokslinės konferencijos medžiaga, Šiauliai, 2002. 110-115p.

⁴³ Lietuvos Respublikos Bendrasis programavimo dokumentas 2004-2006 m. Finansų ministerija, 2003 m.

⁴⁴ *Global Transformations: politics, economics, culture*/Held D., McGreew A., Goldbalt D., Perraton J (2002).-London: Polity Press.- 85p.

⁴⁵ Matekonienė, J., Balkevičienė, E. Smulkaus ir vidutinio verslo kriterijų Lietuvoje ir Europos Sąjungoje palyginimas. Regionų plėtra. Tarptautinės konferencijos medžiaga, Kaunas, 2001. 6p.

I pav. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius 2001–2004 m.

Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, VŠĮ „Statistikos tyrimai“

Lietuvos SVV plėtotės strategijoje iki 2015 metų teigiama, kad smulkusis ir vidutinis verslas (SVV) – vienas iš pagrindinių ekonomikos augimo veiksnių, turintis esminį poveikį bendrai Lietuvos ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui, todėl jo plėtotė yra viena iš svarbiausių Lietuvos ekonominės politikos kryptių⁴⁶. Remiantis Smulkaus ir vidutinio verslo plėtotės strategija vienos pagrindinių SVV sektoriaus silpnybių yra: nusidėvėję įrenginiai ir pasenusios gamybos technologijos bei finansinių paramos priemonių, taikomų pradedantiesiems ir plėtojantiems smulkųjų ir vidutinį verslą, stoka⁴⁷.

Valstybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui yra teikiama visose Europos Sąjungos valstybėse. ES ribotos paramos politika SVV siekia sudaryti palankias sąlygas jam veikti ne tik šalių nacionalinėje, bet ir tarptautinėje Europos rinkoje⁴⁸. Finansinės paramos teikimo metodai ir jos apimtis įvairiose šalyse labai skiriasi. Šiuo metu Europos valstybėse yra trys pagrindiniai finansinės paramos SVV teikimo būdai: a) kredito garantijos, b) subsidijuojamos paskolos ir c) tiesioginės subsidijos ir dotacijos. Labiausiai paplitęs būdas - kredito garantijos. Kreditų garantijų schemų tikslas - leisti SVV įmonėms skolintis lėšas iš komercinių sistemų palankiomis sąlygomis, net neturint reikiamo užstato⁴⁹. Garantijų schemas paprastai laikomos pageidautina smulkaus ir vidutinio verslo paramos politikos dalimi dar ir dėl to, kad jos skatina komercinius bankus skolinti lėšas SVV įmonėms. Tačiau nuostoliai gali būti dideli, tad svarbios yra tinkamos kreditavimo vertinimo procedūros. Be to, valstybė gali alternatyviai skolinti lėšas smulkioms ir vidutinėms

⁴⁶ Ilgalaikė Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotės iki 2015 metų strategija. Vilnius: Lietuvos mokslas, kn. 41, 2002. 687p.

⁴⁷ Ten pat, p. 688.

⁴⁸ Birutis, Š. Smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybės Lietuvai stojant į ES. Euroverslo naujienos [žiūrėta 2005-05-06]. Prieiga per internetą: <http://www.euroverslas.lt/ESteisesaktai/klausiate-atsakome.htm>

⁴⁹ SME's in Europe – Candidate Countries (2003). European Commission. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

įmonėms per specializuotą finansinę instituciją arba komercinių bankų sistemą. Vienos Europos šalys paskolas SVV teikia lengvatinėmis sąlygomis, kitos naudoja subsidijuojamas paskolas SVV tik kaip regioninės politikos elementą. Šiuo atveju paskola dažniausiai suteikiama tik valstybės patvirtintiems tikslams: aplinkos kontrolei, aukštų technologijų pramonės tyrimams ir plėtrai bei depresiniams regionams plėtoti.⁵⁰

Dotacijos taip pat naudojamos kaip smulkaus ir vidutinio verslo paramos priemonė, bet jos dažniausiai skiriamos siauram, griežtai apibrėžtam tikslui. Vietoj bedarbio pašalpos kai kuriose ES valstybėse asmenims siūloma vienkartinė pašalpa arba išmoka savo verslui pradėti.

Šiuo metu ES šalyse reiškiasi dvi SVV politikos tendencijos⁵¹:

Viena vertus, nuolat gerinama verslo teisinė ir ekonominė aplinka, mažinamas reguliavimas, liberalizuojamos verslo sąlygos, privatizuojamos valstybės teikiamos paslaugos ir funkcijos, tobulinami konkurencijos įstatymai ir reformuojama mokesčių sistema.

Kita vertus, kuriamos naujos SVV programos, finansinės paramos ir SVV plėtros priemonės. Jos yra skirtos įmonėms augti, užimtumui ir konkurencingumui skatinti tiesioginių subsidijų, subsidijuojamų paskolų ar mokesčių lengvatomis.

Lietuvoje sukurtas verslo informavimo įstaigų tinklas, kuris apima visas apskritis. Tinklo įstaigos tai verslo informaciniai centrai bei verslo inkubatoriai teikia subsidijuojamas paslaugas SVV. Tokiu būdu valstybė gerina verslo aplinką SVV. Kredito garantijas teikia bei iš dalies kompensuoja paskolų palūkanas valstybės įsteigta UAB „Invega“. Norintiems pradėti savo verslą bei esamo verslo atstovams vienos iš svarbiausių paslaugų, kurias teikia komerciniai bankai yra verslo finansavimo paslaugos. Bankų teikiamos pagrindinės finansavimo paslaugos yra šios: paskolos, overdraftai, garantijos ir laidavimai, prekybos finansavimas. Kai kurie bankai siūlo mikrokreditus, lengvatinius kreditus specialiai smulkiam verslui. Kitos paslaugos teikiamos bankų bei kitų finansinių institucijų: lizingas, faktoringas, kredito unijų paskolos. SVV įmonės gali gauti paramą iš savivaldybių SVV rėmimo fondų (2004 metais, paskirta 4,9mln. Lt lėšų).⁵² Įmonėms teikiamos mokesčių, rinkliavų ir kitokios lengvatos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų.

Lietuvai įstojus į ES atsivėrė struktūrinių fondų galimybės smulkaus verslo įmonių projektų finansavimui. Ši finansinė parama yra teikiama iš dalies iš nacionalinio bei iš ES biudžeto, būtinas ir įmonės finansinis indėlis. Struktūrinių fondų parama skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas tam tikram sektoriui, bet jas papildyti (kofinansuoti)⁵³. Teikiant pagalbą konkretiems ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama būtų

⁵⁰ Business vision for EUROPE: growth, jobs and prosperity for our future (2005) Unice, Brussels [prieiga per www.unice.org žiūrėta 2006 01 26]

⁵¹ Dikčius, R. Smulkus verslas ir jo skatinimo galimybės. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos, Nr. 38, 1999. 1-2p.

⁵² Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra www.svv.lt (peržiūra 2005 11 14).

⁵³ Gečas, K., Jakubavičius, A., Vijeikis, D. Struktūrinių fondų parama verslui: galimybės, metodai, patarimai. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 2004. 15p.

naudojama ne kaip dingstis buvusias valstybines išlaidas šiems sektoriams paskirstyti kitoms sritims. Struktūrinių fondų lėšos patenka į valstybės biudžetą ir tampa valstybės biudžeto dalimi, vėliau yra skiriamos į tas sritis, į kurias valstybė pati investuoja sprendama socialines ir ekonomines problemas.

Lietuva, šiuo programavimo laikotarpiu 2004-2006 metais, teikia tiesioginę paramą įmonėms padedant struktūriniams fondams. Paramos forma – negražintina subsidija įmonėms jų projektams įgyvendinti, kai be šios pagalbos rinkos sąlygomis nebūtų įmanoma įgyvendinti tokio projekto.

Tiesioginės paramos teikimas įmonėms labai ribojamas, daugeliu atvejų praktiškai neįmanomas, kad nebūtų pažeistas bendras teisingos konkurencijos principas – visi ūkio subjektai turi turėti lygias konkurencines galimybes bei sąlygas. Viešojo (valstybės) tiesioginė parama negali iškreipti lygių konkurencinių galimybių ir sąlygų, todėl ši parama yra leistina tik pritaikius tam tikras bendrąsias išimtis.

Nors galimybės pasinaudoti struktūrinių fondų parama yra labai apribotos, tačiau smulkaus ir vidutinio verslo sektoriaus subjektai gali gauti tiesioginę ir netiesioginę paramą bei naudą iš dalyvavimo projektuose.

1.4. Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramos smulkaus ir vidutinio verslo projektams analizė

1.4.1. SVV kaimo vietovėse ir Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo parama

SVV kaimo vietovėse bei alternatyvi ekonominė veikla. Smulkių ir vidutinių įmonių (SVĮ)⁵⁴ skaičius kaimo vietovėse auga, daugiausiai tik urbanizuotose vietovėse, kurios yra patrauklesnės verslui. Tokių įmonių kūrimasis tolimesnėse kaimo vietovėse yra labai lėtas. 2003 metais buvo skaičiuojamos 8 SVĮ 1000 gyventojų kaime (vidutiniškai ES25 yra 24, ES15 – 49). 39 proc. SVĮ veikla yra susijusi su prekyba, 21 proc. su industrija, ir 21 proc. tenka paslaugų sektoriui. Apie 15 proc. SVĮ kaime yra susijusios su žemės ūkiu, miškininkyste arba medžiokle. Lėtas SVĮ kūrimasis kaime yra tiesiogiai susijęs su maža perkamąja galia, todėl kaimo gyventojų pajamų didinimas yra viena svarbiausių sąlygų siekiant skatinti smulkų ir vidutinį verslą kaime. Augantis pramoginių paslaugų poreikis ir turizmas kaime teikia vilčių ir kitokių paslaugų plėtojimuisi.

BVP dalis, tenkanti žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriui, yra palyginti nedidelė, tačiau žemės ūkis sukuria daug darbo vietų kaimo gyventojams, todėl reikia plėtoti smulkų ir vidutinį

⁵⁴ LR Žemės ūkio ministerija (2006). Lietuvos 2007-2013 metų nacionalinės kaimo plėtros strategijos projektas. 56 p.

verslą kimo vietovėse. Gera dirbama žemė ir gamtinė aplinka, gausūs žuvų išteklių Baltijos jūroje ir senos žemės ūkio tradicijos turėtų (su būtinomis investicijomis, skirtomis sektoriams racionalizuoti ir modernizuoti) padidinti žemės ūkio ir žuvininkystės sektorių produktyvumą, kuris vis dar gana mažas. Investicijos į sektorius, kurie užtikrins naujus pajamų šaltinius iš netradicinės žemės ūkio veiklos, tokios kaip ekologinis žemės ūkis ir kitas alternatyvus verslas (pvz., kaimo turizmas ir amatai), turėtų padėti modernizuoti Lietuvos žemės ūkio ir žuvininkystės sektorių.

Nors pažanga akivaizdi, ekonominį žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriaus augimą stabdo struktūriniai apribojimai – vyrauja smulkus ir vidutinis ūkis. Miškininkystės sektoriuje kyla problemų dėl sektoriaus nevientisumo: daugelis miškų Lietuvoje priklauso valstybei (71 %), o privataus miškų sektoriaus, sudarančio 29 %, struktūra (t.y. daug mažų ūkių) yra nepalanki intensyviai miškininkystės plėtrai.⁵⁵

Vietovėse, mažiau tinkančiose žemės ūkio veiklai, aktyviai propaguojamas kaimo turizmas, kuris yra laikomas viena pagrindinių alternatyvių veiklų kaime. Kaimo turizmo paslaugų paklausa yra didesnė nei pasiūla. Todėl kaimo turizmo sodybų skaičius išaugo nuo 203 2003 metais iki 450 2004 metais. Pagrindinės kaimo turizmo plėtojimosi kliūtys yra šiame versle dalyvaujančių asmenų vadybos sugebėjimų trūkumas, prastas užsienio kalbų mokėjimas, taip pat ir prasta infrastruktūra kaime (keliai, vandens išteklių, nuotekų sistemos, internetas). Be abejo, didesnis dėmesys turi būti skiriamas ir kaimo turizmo marketingui. Užsienio turistų susidomėjimas išaugo, 2003 metais jie sudarė tik 3 proc. visų kaimo lankytojų, kai 2004 metais šis skaičius išaugo iki 10 proc. Lyginant su miesto verslininkais, verslininkai kaime yra daug mažiau linkę imtis naujų veiklų, tam turi reikšmės ir investicijų stoka kaime. Kitos problemos susijusios su alternatyvių veiklų skatinimu kaime yra vadybos bei marketingo žinių trūkumas.

Amatų vystymasis yra ne tik alternatyvi veikla, bet ir Lietuvos etnokultūros pamatas. Lietuva turi galias amatų tradicijas, tai yra siejama su namų apyvokos daiktų gamyba, tradiciniais nacionaliniais apdarais taip pat ir kitais rankų darbo gaminiams. Tačiau daugumai kaimo gyventojų užsiimančių amatais trūksta verslo žinių, jų gamyba yra mažos apimties ir dauguma produkcijos net nepatenka į rinką. Besivystant kaimo turizmui didėja ir poreikis rankų darbo gaminiams, todėl išskyla būtinybė stiprinti šią alternatyvią veiklą. Pagrindinis tikslas yra ne tik siekti ekonominių veiklų įvairovės kaime, bet ir užtikrinti Lietuvos etnokultūrinių vertybių plėtrą.⁵⁶

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo parama smulkiam ir vidutiniam verslui. Europos Sąjungos struktūrinės politikos branduolį sudaro keturi struktūriniai fondai⁵⁷:

- 1) *Europos regioninės plėtros fondas (ERPF);*
- 2) *Europos socialinis fondas (ESF);*

⁵⁵ LR Žemės ūkio ministerija (2006). Lietuvos 2007-2013 metų nacionalinės kaimo plėtros strategijos projektas. 56 p.

⁵⁶ Ten pat, 19 p.

⁵⁷ ES regioninė politika ir struktūriniai fondai//Leidinio „Perku, parduodu verslą, technologiją, frančizę“ redakcija. 2005

3) *Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF)*;

4) *Žvejybos orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI)*.

Kiekvienas ES struktūrinis fondas turi atskirą užduotį.

Europos regioninės plėtros fondas įsteigtas 1975 m. Jo užduotis – stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, koreguojant regioninius netolygumus ir prisidedant prie regionų plėtros bei jų rekonversijos. Šiuo atžvilgiu jis taip pat daro poveikį skatindamas ilgametę plėtrą ir kurdamas ilgametes darbo vietas.

Europos socialinis fondas veikia nuo 1958 m. ir yra svarbiausias Bendrijos socialinės politikos svertas. Šio fondo užduotis – prisidėti prie nedarbo prevencijos, mažinti nedarbą, didinti žmogiškuosius išteklius ir skatinti profesinę integraciją. Fondas taip pat siekia skatinti aukšto lygio profesionalumą, vyrų ir moterų lygybę, ilgametę plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą.

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas įsteigtas 1962 m. ir yra kaimo plėtros politikos finansinis svertas. Jis padalytas į du skyrius: Garantijų skyrių ir Orientavimo skyrių. Žvejybos orientavimo finansinis instrumentas remia naujų metodų diegimą bei ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste.

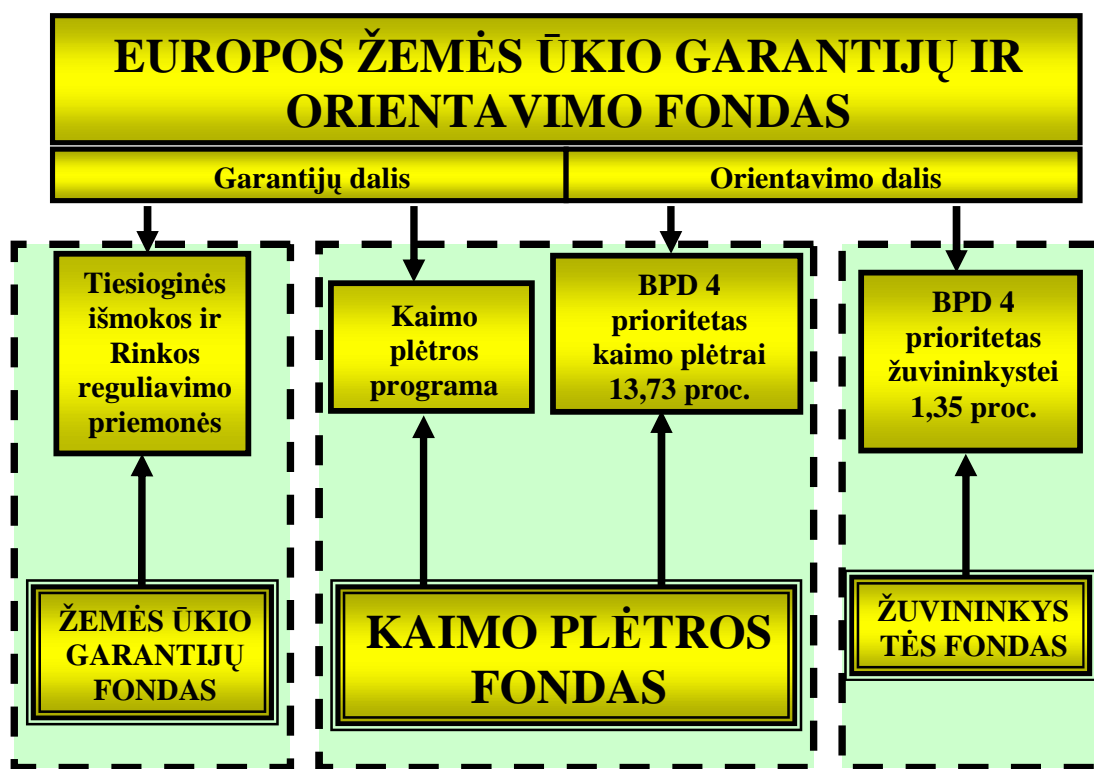
Neformaliu penktuoju struktūriniu fondu vadinamas *Sanglaudos fondas*. Jis buvo įsteigtas 1993 m., po to, kai Maastrichto sutartyje buvo numatyta įkurti Europos valiutų sąjungą ir šalims, norinčioms įsilieti į bendros Europos valiutos zoną, nustatyti konvergencijos (susiliejimo) reikalavimai. Sanglaudos fondas buvo įkurtas siekiant finansuoti didelius kelių tiesimo ir aplinkos apsaugos projektus.

ES parama prieš įstojimą į Europos Sąjungą pagal SAPARD programą ir vėlesnė parama iš ES fondų, iš Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF), ženkliai paskatino žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektorių plėtrą ir augimą. Ši pakilimą nulėmė ūkių, perdirbimo pramonės ir kitos ekonominės veiklos šiuose sektoriuose modernizavimas, sukurtos palankios sąlygos pagerinti gamtos apsaugą ir puoselėti kultūrą, parama alternatyvių verslų plėtrai, paskatintos vietinės iniciatyvos gerinant gyvenimą kaimo vietovėse. Taip pat buvo įsteigtos ir veikia visos administravimo struktūros, tokios kaip Nacionalinė mokėjimo agentūra, Lietuvos Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra, taip pat sukurta integruota administravimo ir kontrolės sistema. Visa tai būtina ES fondų valdymui. Visuomenės žinojimas apie galimybes gauti finansinę paramą, siekiant ekonomikos, socialinės ir gamtos apsaugos plėtros žemės ūkyje ir kaime, auga ir tai reiškia, kad reikalavimai susiję su paramos gavimu yra suprantami. Žemės ūkio paskolų ir garantijų fondas teikia valstybinę pagalbą, skatinančią investicijas kaime.

Iš viso SAPARD programos įgyvendinimui 2000-2006 metais buvo skirta 555,219 mln. eurų. 2000-2003 metais SAPARD programos įgyvendinimui buvo skirta 164,891 mln. eurų. Iki 2005 metų gruodžio 31 dienos pagal SAPARD programą buvo išmokėta 163,202 mln. eurų.

Didžiausia paramos dalis buvo išmokėta pagal priemones „Investicijos į pirminę žemės ūkio gamybą“, „Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimo ir rinkodaros tobulinimas“. Pagrindinės investicijos buvo skirtos pastatų statybai ir rekonstrukcijai, įrangai ir mechanizmams.

Parama Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonėms įgyvendinti teikiama iš EŽŪOGF, kuris yra vienas iš keturių ES struktūrinių fondų. EŽŪOGF susideda iš dviejų skyrių: Orientavimo ir Garantijų. Iš šio fondo finansuojamos priemonės remiamos iš Orientavimo skyriaus ir yra tarsi veikusios Specialiosios žemės ūkio ir kaimo plėtros paramos programos (toliau – SAPARD) tęsinys. Kaip numatyta 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1257/1999, EŽŪOGF prisideda prie paramos subalansuotai kaimo plėtrai, susijusiai su ūkininkavimo veiklos rūšimis ir jų pertvarka. Šio reglamento 2 straipsnis nustato, kam gali būti skirta EŽŪOGF parama.⁵⁸

2 pav. Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo finansavimas

Duomenų šaltinis: Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija „Lietuvos ES struktūrinės paramos naudojimo kaimo plėtrai strateginių dokumentų pristatymas“

Iš esmės Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo finansavimas, skirtas kaimo plėtrai bei smulkaus ir vidutinio verslo plėtojimui kaime 2004-2006 metais, apima:

- Bendrojo programavimo dokumento IV prioritetas “Kaimo plėtra ir žuvininkystė” - finansuojamas iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) *Orientavimo skyriaus*;

⁵⁸ LR Žemės ūkio ministerija (2006). Lietuvos 2007-2013 metų nacionalinės kaimo plėtros strategijos projektas. 56 p.

- Kaimo plėtros 2004-2006 metų planas - Finansuojamas iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) *Garantijų skyriaus*.

Taigi Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare parama žemės ūkiui ir kaimo plėtrai teikiama iš Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF). Dalis paramos teikiama pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 4 prioritetą „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“, kita dalis paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2004-2006 metų planą (KPP), abi programos įgyvendinamos 2004-2006 metų laikotarpiu. Bendra struktūrinės paramos suma iš Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) pagal BPD yra 192 mln. eurų. Šie fondai skirti investicinei paramai ir žmogiškųjų išteklių plėtrai žemės ūkyje, miškininkystėje, žuvininkystėje ir kaimo plėtroje. Finansinė parama pagal KPP sudaro 612 mln. eurų (iš jų 20 procentų buvo paskirta papildomoms nacionalinėms tiesioginėms išmokoms) ir parama teikiama investicinėms bei kompensacinėms priemonėms, kurios skirtos konkurencingumo didinimui, ūkių restruktūrizavimui ir gamtos apsaugos priemonių įgyvendinimui.

Įgyvendinant iškeltus uždavinius ir atsižvelgiant į ES reglamentus, kuriuose nustatytos Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo dalies ir Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento naudojimo taisyklės, investicijoms 2004-2006 metais pagal kaimo plėtros ir žuvininkystės prioritetą buvo numatyta 10 priemonių (žr. 3 lentelė).

Be Struktūrinių fondų priemonių, šio prioriteto uždaviniams įgyvendinti buvo numatytos keturios lydimosios ir trys papildomos priemonės, finansuojamos pagal Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų dalį ir papildančios viena kitą. Informacija apie finansavimo šaltinius apibendrinta 3 lentelėje „Žemės ūkio ir kaimo plėtros priemonių finansavimo šaltiniai“.⁵⁹

3 lentelė. Žemės ūkio ir kaimo plėtros priemonių finansavimo šaltiniai

Priemonės, finansuojamos pagal Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Orientavimo dalį ir Žuvininkystės orientavimo finansinį instrumentą	Priemonės, finansuojamos pagal Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų dalį
1. investicijos į žemės ūkio valdas; 2. jaunųjų ūkininkų įsikūrimas; 3. žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas; 4. kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas;	4 lydimosios priemonės 1. agrarinė aplinkosauga; 2. žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku; 3. mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais;

⁵⁹ Lietuvos 2004-2006 metų Bendrasis programavimo dokumentas (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935).

5. miškų ūkis; 6. Leader+ pobūdžio priemonė; 7. mokymas; 8. veiksmai, susiję su žvejybos laivais; 9. vandens išteklių apsauga ir plėtra, akvakultūra, žvejybos uosto įrengimai, perdirbimas ir rinkodara; 10. kitos (su žuvininkyste susijusios) priemonės.	4. ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos. <i>Kitos priemonės</i> 1. techninė parama 2. parama pusiau natūriniais restruktūrizuojamiems ūkiams 3. parama diegiant ES reikalavimus
--	---

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (orientavimo dalis) paramos sritys:

- ūkių restruktūrizavimas ir modernizavimas;
- parama jauniems ūkininkams;
- parama perdirbimui ir rinkodarai;
- alternatyvi ekonominė veikla kaimo vietovėse (kaimo turizmas, verslai);
- miškininkystė (apsodinimas mišku).

Paramos gavėjai: ūkininkai, kiti žemės ūkio subjektai (gamintojai ir perdirbėjai), kaimo gyventojai, kiti verslininkai.

1.4.2. Pagrindiniai reikalavimai pareiškėjui bei projektui teikiamam EŽŪOGF finansavimui gauti

Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramos skyrimas yra apribotas įvairių reikalavimų. Reikalavimai pareiškėjui, siekiančiam gauti EŽŪOGF paramą pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 4 prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemones (žr. 3 lentelė, *EŽŪOGF orientavimo dalies finansavimas*), pateikti gairėse pareiškėjams pagal kiekvieną atskirą priemonę. Gairės yra parengtos vadovaujantis 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1257/1999 dėl Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramos kaimo plėtrai ir iš dalies pakeičiančiu bei panaikinančiu tam tikrus reglamentus (su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2004 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 583/2004), 2004 m. balandžio 29 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 817/2004, nustatančiu išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1257/1999 dėl Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles, Pagrindiniu reglamentu, 2000 m. liepos 28 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1685/2000, nustatančiu išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisykles dėl struktūrinių fondų bendrai finansuojamos veiklos išlaidų

tinkamumo (su paskutiniaisiais pakeitimais, padarytais 2004 m. kovo 10 d. Komisijos reglamentu (EB) 448/2004).⁶⁰

Toliau apžvelgsime gairių pareiškėjams pagal 4 prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ reikalavimus, kadangi į šią priemonę bus orientuotas nagrinėjamas UAB „KAIMAS“ investicinis projektas.

Pirmoji grupė reikalavimų yra susijusi tiesiogiai su pačia įmone, kuri teikia paraišką finansavimui gauti. Tokia įmonė vadinama pareiškėja, ji turi atitikti reikalavimus pareiškėjui, kurių yra keletas. Svarbiausias reikalavimas - pareiškėjas neturi turėti ekonominių sunkumų. Pareiškėjui parama negali būti suteikiama, jei:

- 2 jam yra iškelta byla dėl bankroto arba jis yra likviduojamas;
- 2 yra neįvykęs su mokesčių ir/ar socialinio draudimo įnašų mokėjimu susijusių įsipareigojimų pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus;
- 2 paraiškoje arba jos prieduose pagal Gaires Nacionalinei mokėjimo agentūrai pateikė klaidinančią informaciją;
- 2 yra įsiteisėjęs teismo sprendimas dėl pareiškėjo kitos sutarties dėl paramos skyrimo iš ES arba Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų pažeidimo;
- 2 jis bandė gauti konfidencialią informaciją, arba daryti įtaką vertinimą atliekančiai institucijai, projektų atrankos komitetui ar sprendimą dėl paramos skyrimo priimančiai institucijai dabartinio ar ankstesnio paraiškų vertinimo ar atrankos proceso metu;
- 2 teikdamas paraišką pagal Gaires pareiškėjams nepridėjo reikiamų dokumentų ir trūkstamos informacijos nepatiksino per Nacionalinės mokėjimo agentūros nustatytą laiką.

Pareiškėjas neatitinkantis šių reikalavimų yra laikomas netinkamu ES Struktūrinių fondų paramai (EŽŪOGF paramai) gauti.

Kita dalis reikalavimų yra susijusi su pačiu projektu, kurį įmonė – pareiškėja rengiasi teikti EŽŪOGF finansavimui gauti. Kad projektas būtų pripažintas tinkamu tiesioginei paramai gauti, jis turi tenkinti visas toliau išvardytus projekto tinkamumo kriterijus. Gali būti remiami tik tie projektai, kurie atitinka tokius specialiuosius projekto tinkamumo kriterijus⁶¹:

- 2 paraišką pateikia subjektas, 4 prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ gairėse įvardytas galimu pareiškėju, o investicijos susijusios su gamyba ar paslaugomis Gairėse nurodytuose veiklos sričių sektoriuose;

⁶⁰ Gairės pareiškėjams, teikiantiems projektus paramai gauti pagal Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sritis

⁶¹ Ten pat, 6-8 p.

- 2 projektas atitinka „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ priemonės Gairių numatytus tikslus ir uždavinius;
- 2 projektas ir su juo susijusios investicijos, išskyrus kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) projektą ir su juo susijusias investicijas, įgyvendinami kaimo gyvenamosiose vietovėse¹¹ (nustatant šį kriterijų remiamasi pareiškėjo ar kooperatinių bendrovių (kooperatyvo) narių daugumos (ne mažiau kaip 50 proc. visų kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) narių) registracija);
- 2 turtas, į kurį bus investuojama, priklauso pareiškėjui nuosavybės teise arba valdomas nuomos, panaudos ar kitais pagrindais (šis punktas netaikomas turtui, kuriam įsigyti skiriama parama);
- 2 įvykdžius projektą, ūkio subjektas atitiks higienos, veterinarijos, sanitarijos, maisto produktų kokybės ir gyvūnų gerovės bei aplinkosaugos reikalavimus ir standartus (pateiktas aplinkosaugos ir/ar veterinarijos institucijų išankstinis įvertinimas dėl šių reikalavimų atitikimo). Jei reikia (pvz., statybų atveju), poveikio aplinkai įvertinimas atliekamas prieš darant investicijas pagal Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą (Žin., 1996, Nr. 82-1965; 2000, Nr. 39-1092);
- 2 ***pareiškėjas verslo plane įrodo, kad ūkio subjektas atitinka/atitiks ekonominio gyvybingumo rodiklius***⁶²;
- 2 pareiškėjas verslo plane įrodo, kad projektui įgyvendinti numatytos išlaidos yra pagrįstos, realios ir būtinos;
- 2 projekte numatytos ir pagal šios priemonės veiklos sritis finansuojamos investicijos tuo pačiu metu nefinansuojamos iš kitų nacionalinių programų ir ES fondų (išskyrus pareiškėjus, kurie gautą įsikūrimo išmoką pagal priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“ panaudoja kaip nuosavas lėšas pagal šios priemonės veiklos srities „Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio ekonominės veiklos pobūdžio ir alternatyvių pajamų šaltinių“ sektorių „Netradicinių žemės ūkio produktų gamyba“);
- 2 numatytos investicijos (įrenginiai, mechanizmai) atitinka teisės aktų nustatytus saugos reikalavimus;

⁶² Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama 2005-2006 metais pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. 3D-64 (Žin., 2005, Nr. 22-697). Jei paraiškos vertinimo metu pareiškėjui išsiuntus paklausimą dėl duomenų patikslinimo, negaunama atsakymo arba atsakymas neatitinka paklausimo esmės, ekonominio gyvybingumo rodikliai nevertinami, o pareiškėjas laikomas neatitinkančiu ekonominio gyvybingumo tinkamumo kriterijaus. Jei į paklausimą pateiktos informacijos nepakanka ekonominio gyvybingumo rodikliams nustatyti, siunčiamas pakartotinis paklausimas. Jei į antrą paklausimą atsakymo negaunama ar iš gautos informacijos neįmanoma nustatyti finansinę būklę apibūdinančių rodiklių, ekonominio gyvybingumo rodikliai nevertinami, o pareiškėjas laikomas neatitinkančiu ekonominio gyvybingumo tinkamumo kriterijaus. Projekto vertintojo išvadose turi būti detalios nurodyta, kokią įtaką prašytos informacijos nepateikimas ar neišsamus informacija padarė vertinant ekonominio gyvybingumo rodiklius.

- 2 pareiškėjas tvarko buhalterinę apskaitą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytus reikalavimus (pareiškėjas laikomas atitinkančiu šį tinkamumo kriterijų, jei pateikia Nacionalinei mokėjimo agentūrai finansinės atskaitomybės dokumentus už praėjusius ir ataskaitinius finansinius metus);
- 2 jeigu pareiškėjas yra įmonė, kuri pagal Lietuvos Respublikos įstatymus privalo atlikti auditą, jis turi pateikti audituotas finansines ataskaitas ir audito išvadas už praėjusius finansinius metus;
- 2 pareiškėjas neturi išskolinimų Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui ir/ar Valstybinio socialinio draudimo fondui;
- 2 pareiškėjas įsipareigoja nekeisti projekto įgyvendinimo vietos ir sąlygų (įsipareigoja ir toliau vykdyti veiklą, numatytą verslo plane), neparduoti ir kitaip neperduoti kitam asmeniui ar ūkio subjektui už paramos lėšas įgyto turto mažiausiai penkerius metus nuo sprendimo suteikti projektui paramą priėmimo (paramos sutarties pasirašymo datos);
- 2 įgyvendinus investicijas kaimo turizmo ir poilsio zonų kūrimo sektoriuje, kambarių skaičius apgyvendinimo patalpose neviršija Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme nustatyto skaičiaus;
- 2 jeigu planuojama investuoti į etnografinių kaimų išsaugojimą ir plėtrą (etnoarchitektūros objektų, tradicinio kraštovaizdžio išsaugojimą, tradicinių amatų ir verslų plėtrą, etnokultūrinį turizmą), pareiškėjas pateikia Etninės kultūros globos tarybos ekspertų išvadas;
- 2 jei paraišką teikia jaunasis ūkininkas, lėšas, gautas pagal priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“, naudojantis kaip nuosavų lėšų indėlį pagal šios priemonės veiklos sritį „Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio ekonominės veiklos pobūdžio ir alternatyvių pajamų šaltinių“ sektorių „Netradicinių žemės ūkio produktų gamyba“, jis turi atitikti visus projekto tinkamumo kriterijus, taikomus pareiškėjams, teikiantiems paraiškas paramai gauti pagal priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“.

Bendrojo programavimo dokumento 4 Prioriteto priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sričiai „Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio ekonominės veiklos pobūdžio ir alternatyvių pajamų šaltinių“ numatyta skirti 33 mln. 682 tūkst. Lt, o veiklos sričiai „Kaimo turizmas ir amatų skatinimas“ – 72 mln. 482 tūkst. Lt⁶³.

Maksimalus paramos dydis yra 50 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų. Projektas turi neviršyti maksimalaus didžiausio leistino vienam projektui prašomos paramos dydžio. Maksimali paramos suma vienam projektui negali viršyti 1 mln. 294 tūkst. 800 Lt.

⁶³ Gairės pareiškėjams, teikiantiems projektus paramai gauti pagal Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sritis

1.4.3. Pagrindiniai ekonominio gyvybingumo rodikliai, pagrindžiantys investicijų pagal BPD Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioritetą reikalingumą

Remiantis ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto parama, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministro 2005 m. vasario mėn. 8 d. įsakymu Nr. 3D-64, numatomi tokie įmonės ekonominį gyvybingumą apibūdinantys rodikliai:

Bendrasis likvidumo rodiklis – trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis, rodantis įmonės sugebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, pagal turimą trumpalaikį turtą. Bendrojo likvidumo rodiklis skaičiuojamas pagal formulę:

$$K_{bl} = \frac{TT}{TS} \quad (1)$$

čia: *TT* – trumpalaikis turtas, Lt.
TS – trumpalaikiai įsipareigojimai.

Grynasis pelningumas – grynojo pelno ir pardavimo pajamų santykis, rodantis, kiek grynojo pelno tenka vienam parduotos produkcijos (paslaugų) litui (ūkio, įmonės). Grynasis pelningumas skaičiuojamas pagal formulę:

$$k_{GP} = \frac{GP}{PP} \times 100, \text{ proc.} \quad (2)$$

čia: *GP* - grynasis pelnas, Lt;
PP - pardavimo pajamos, įskaičiuojant pajamų subsidijas, Lt.

Paskolų padengimo rodiklis – pagrindinės veiklos ir kapitalo dotacijų forma gautų pinigų srautų santykis su gražinta paskola ir sumokėtomis palūkanomis per laikotarpį, rodantis ūkio (įmonės) gebėjimą gražinti paskolą arba jos dalį iš lėšų, gautų iš įmonės pagrindinės veiklos. Paskolų padengimo rodiklis skaičiuojamas pagal formulę:

$$K_{pask} = \frac{PS + KD}{S_g + PL} \quad (3)$$

čia: *PS* – pagrindinės veiklos pinigų srautai per laikotarpį, įtraukiant pajamų subsidijas, Lt;
KD – per ataskaitinius metus gautos kapitalo dotacijos, Lt;

S_g – gražintos paskolos ir sumokėtos lizingo įmokos per laikotarpį, Lt;

PL – sumokėtos palūkanos per ataskaitinį laikotarpį, Lt.

Skolos rodiklis – ilgalaikių ir trumpalaikių skolų (mokėtinų sumų ir įsipareigojimų) santykis su turtu, rodantis, kokia dalis turto finansuojama skolintomis lėšomis, ir atspindintis finansinę riziką. Skolos rodiklis skaičiuojamas pagal formulę:

$$K_{sk} = \frac{IS + TS}{T_{pab}} \quad (4)$$

čia: IS , TS – atitinkamai ūkininkų ilgalaikės ir trumpalaikės skolos (ŽŪB (kooperatyvų) bei kitų įmonių mokėtinos sumos ir įsipareigojimai), Lt.

T_{pab} – viso turto vertė laikotarpio pabaigoje, Lt.

Ataskaitinio laikotarpio skolos rodiklis skaičiuojamas naudojant metinius balanso duomenis. Paskutiniojo ketvirčio balanso duomenys gali būti naudojami su sąlyga, kad ūkio subjektas pateiks revizoriaus arba auditoriaus išvadą.

Vidinė gražos norma – diskonto norma, kuriai esant investuoto kapitalo vertė lygi grynujų pinigų srautų vertei. Vidinė gražos norma (VGN) skaičiuojama ūkio subjektui (pasirinktajai plėtoti veiklos sričiai). Rekomenduojama skaičiuoti *Microsoft Excel* aplinkoje, naudojant funkciją *IRR* (*Insert/function.../Or select a category: Financial, Select a function: IRR*). Ūkio subjekto (pasirinktosios plėtoti veiklos srities) VGN apskaičiuojama į 6 formulės laukelius įrašant šias reikšmes:

$$VGN = IRR (-LV_0; PS_1; PS_2; PS_3; PS_4; PS_5 + LV_5) \quad (5)$$

čia: LV_0 – ūkio subjekto (pasirinktosios plėtoti veiklos srities) turto likutinė vertė prieš investiciją (ilgalaikis turtas + atsargos + gautinos sumos – skolos tiekėjams ir gauti išankstiniai apmokėjimai), Lt;

PS_1 , PS_2 , PS_3 , PS_4 , PS_5 – ūkio subjekto (pasirinktosios plėtoti veiklos srities) atitinkamų prognozuojamųjų metų gryniesi pinigų srautai, Lt. Jie imami iš pinigų srautų ataskaitos (lentelės) ir yra lygūs pagrindinės veiklos pinigų srautų ir investicinės veiklos pinigų srautų sumai;

LV_5 – turto likutinė vertė penktaisiais prognozuojamaisiais metais, Lt (skaičiuojama analogiškai kaip LV_0 , iš penktųjų prognozuojamųjų metų balanso).

Ūkio subjekto (pasirinktosios plėtoti veiklos srities) VGN turi būti ne mažesnė kaip Lietuvos banko skelbiama paskutiniųjų 12 mėnesių iki oficialios paraiškų priėmimo termino pradžios vidutinės (1–5 metų) trukmės paskolų litais vidutinė metų palūkanų norma.

Projektas taip pat neturi būti „ypatingai“ pelningas. Apskaičiuota projekto vidinė gražos norma (diskonto norma, kuriai esant investuoto kapitalo vertė lygi grynujų pinigų srautų vertei) neturi būti didesnė nei 20 proc. Projektai, kurių finansinė vidinė gražos norma bus didesnė nei 20 proc., nebus finansuojami. Kitaip tariant, iš projekto investicijų gautas grynas pelnas (neatsižvelgiant į amortizaciją) turi būti mažesnis nei 20 proc. (apytikriai, diskontuotas).

Apskaičiuojant numatomų gauti grynujų pajamų grynąją dabartinę vertę, taikoma Lietuvos banko skelbiama paskutiniųjų 12 mėnesių iki paraiškos pateikimo dienos vidutinės (1-5 metų) trukmės paskolų litais vidutinės metų palūkanų normos dydžio diskonto norma.

Vidutinio turto pelningumas – veiklos pelno ir vidutinio turto per laikotarpį santykis, rodantis, kiek veiklos pelno tenka vienam balansinės turto vertės litui (ūkio, įmonės). Vidutinio turto pelningumas skaičiuojamas pagal formules:

Ūkininko ūkiui:

$$K_{vp} = \frac{VPN}{(T_{pr} + T_{pab})/2} \times 100, \text{ proc.} \quad (6)$$

ŽŪB (kooperatyvams):

$$K_{vp} = \frac{PPN - VS + N}{(T_{pr} + T_{pab})/2} \times 100, \text{ proc.} \quad (7)$$

Kitoms įmonėms:

$$K_{vp} = \frac{VP + N}{(T_{pr} + T_{pab})/2} \times 100, \text{ proc.} \quad (8)$$

čia: VPN – ūkininko ūkio veiklos pelnas (nuostolis), neatskaičius nusidėvėjimo, Lt;

VP – įmonės veiklos pelnas (nuostolis), įskaičiuojant pajamų subsidijas, Lt;

PPN – pardavimų pelnas (nuostolis), įskaičiuojant pajamų subsidijas, Lt;

VS – veiklos sąnaudos, Lt;

N – ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos, Lt;

T_{pr} ir T_{pab} – viso turto vertė atitinkamai laikotarpio pradžioje ir pabaigoje, Lt.

4 lentelė. Ekonominį gyvybingumą apibūdinančių rodiklių reikšmės

Priemonės	Grynasis pelningumas, proc.	Vidutinio turto pelningumas, proc.	Skolos rodiklis	Paskolų padengimo rodiklis	Bendrojo likvidumo rodiklis	
Pirmoji – „Investicijos į žemės ūkio valdas“	3	7	0,5	1,25	1,3	
Antroji – „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“	3	7	0,5	1,25	1,3	
Trečioji – „Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas“	3	7	0,5	1,25	1,3	
Ketvirtoji – „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“	3	7	0,5	1,25	1,2	
Penktoji – „Miškų ūkis“	1,5	7	0,5	1,25	1,2	
Aštuntoji – „Veikla, susijusi su žvejybos laivynu“	1,5	7	0,5	1,25	1,2	
Devintoji – „Gyvųjų vandens išteklių apsauga ir plėtra, akvakultūra, žvejybos uosto įrengimai, perdirbimas ir rinkodara bei žvejyba vidaus vandenyse“	Akvakultūrai bei žuvis perdirbimui	3	7	0,5	1,25	1,2
	Kitoms veikloms	1,5	7	0,5	1,25	1,2
Dešimtoji – „Kita veikla (susijusi su žuvininkyste)“	1,5	7	0,5	1,25	1,2	

Ūkio subjektai, vykdantys ūkinę komercinę veiklą ir pateikę finansinės atskaitomybės dokumentus už ne trumpesnę laikotarpį kaip už ataskaitinius ir praėjusius ataskaitinius metus, laikomi tinkamais finansinei paramai gauti pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemones, jeigu pagal jas rengiamas verslo planas atitinka nurodytus *ekonominio gyvybingumo rodiklius*:

- 2 grynasis pelningumas arba vidutinio turto pelningumas – ataskaitiniais metais ir penktaisiais prognoziniais metais;
- 2 kiti rodikliai (skolos, paskolų padengimo, bendrojo likvidumo), išskyrus vieną iš jų – ataskaitiniais metais ir prognozuojamu laikotarpiu po projekto investicijų įgyvendinimo metų pabaigos.

Naujai įsteigtas ir/ar nevykdantis tipinės veiklos ūkio subjektas laikomas tinkamu finansinei paramai gauti pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemones, jeigu atitiks *ekonominio gyvybingumo rodiklius*:

- 2 grynasis pelningumas ir vidutinio turto pelningumas – penktais prognoziniais metais;
- 2 kiti rodikliai (skolos, paskolų padengimo, bendrojo likvidumo) – prognozuojamu laikotarpiu, pradedant ateinančiais metais po projekto investicijų įgyvendinimo metų pabaigos.

Investicijų įgyvendinimo metais nustatytus dydžius turi atitikti bent vienas iš šių rodiklių: skolos, paskolų padengimo, bendrojo likvidumo. VGN turi būti ne mažesnė kaip Lietuvos banko skelbiama paskutiniųjų 12 mėnesių iki oficialios paraiškų priėmimo termino pradžios 1–5 metų trukmės paskolų litais vidutinė palūkanų norma.

Ūkio subjektas laikomas netinkamu finansinei paramai gauti kaip neatitinkantis *ekonominio gyvybingumo tinkamumo kriterijaus*, jei:

- 2 verslo plane, pateikiant finansinę atskaitomybę, ataskaitiniais metais buvo keičiama apskaitos politika ir nepateiktas praėjusio ataskaitinio laikotarpio finansinės atskaitomybės lyginamosios informacijos perskaičiavimas pagal 7-ąjį verslo apskaitos standartą „Apskaitos politikos, apskaitinių įvertinimų keitimas ir klaidų taisymas“;
- 2 ekonominio gyvybingumo rodikliai prognozuojamu laikotarpiu ženkliai skiriasi nuo Lietuvos statistinių ar respondentinių duomenų arba praėjusio ir/ar ataskaitinio laikotarpio duomenų ir nepateikti juos pagrindžiantys dokumentai, paaiškinimai ar skaičiavimai arba kuomet nepateiktas investicijų finansinio projekto pagrindimas iki paramos gavimo.

5 lentelė. Ūkininko ūkio ekonominį gyvybingumą apibūdinančių rodiklių skaičiavimo šaltiniai

Santrumpa	Rodiklio pavadinimas	Dokumentas	Eilutės pavadinimas
GP	Grynasis pelnas	Ūkininko ūkio veiklos rezultatų ataskaita	Grynasis pelnas (nuostolis)
PP	Pardavimo pajamos	Ūkininko ūkio veiklos rezultatų ataskaita	Pardavimo pajamos*
VPN	Veiklos pelnas, neatskaičius nusidėvėjimo	Ūkininko ūkio veiklos rezultatų ataskaita	Pelnas (nuostolis), neatskaičius nusidėvėjimo
T_{pr}	Visas turtas laikotarpio pradžioje	Ūkininko ūkio balansas	Ilgalaikis turtas, trumpalaikis turtas, ateinančių laikotarpių (išankstinės) sąnaudos ataskaitinio laikotarpio pradžioje
T_{pab}	Visas turtas laikotarpio pabaigoje	Ūkininko ūkio balansas	Ilgalaikis turtas, trumpalaikis turtas, ateinančių laikotarpių (išankstinės) sąnaudos ataskaitinio laikotarpio pabaigoje
IS	Ilgalaikiai įsipareigojimai	Ūkininko ūkio balansas	Ilgalaikės skolos
TS	Trumpalaikiai įsipareigojimai	Ūkininko ūkio balansas	Trumpalaikės skolos
PS	Pinigų srautai	Ūkininko ūkio pinigų srautų ataskaita	Pinigų srautai iš pagrindinės veiklos
KD	Kapitalo dotacijos	Ūkininko ūkio pinigų srautų ataskaita	Gauta paramos iš fondų
S_g	Gražintos paskolos	Ūkininko ūkio pinigų srautų ataskaita	Pinigų srautai iš finansinės veiklos (gražinta paskolų)
PL	Sumokėtos palūkanos	Ūkininko ūkio pinigų srautų ataskaita	Pinigų srautai iš finansinės veiklos (sumokėta palūkanų)
TT	Trumpalaikis turtas	Ūkininko ūkio balansas	Trumpalaikis turtas
A	Atsargos	Ūkininko ūkio balansas	Atsargos

* į pardavimo pajamas reikia įskaičiuoti pajamų subsidijas.

Išanalizavus Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo reikalavimus pareiškėjui bei teikiamam projektui verta detaliau paanalizuoti būtino priedo prie paraiškos paramai gauti - investicinio projekto, pagrindžiančio paramos poreikį, turinį. Dėl ribotos darbo apimties didžiausias dėmesys skiriamas investicinio projekto finansinei daliai.

Paprastai finansų analizė turi padėti rasti atsakymą į klausimą, ar verta imtis tam tikro projekto. Rinkos situacija, konkurencija tiesiog verčia įmones imtis investicijų projektų, todėl finansinė analizė šiais atvejais ne tik padeda surasti efektyviausią variantą, bet ir pagrįsti investicijų reikalingumą apskritai⁶⁴.

Rengiant projektą Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramai gauti labai svarbūs yra projekto ekonominio gyvybingumo rodikliai, jų reikšmės, kurios turi atitikti nustatytus reikalavimus.

Apibendrinant konceptualiąją darbo dalį matome, kad mokslinėje literatūroje vyrauja du moksliniai požiūriai į smulkaus ir vidutinio verslo rėmimą:

1 požiūris. Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimas yra nepateisinamas, nes valdžia kišasi į rinkos padiktuotus ekonominius procesus ir juos pažeidžia.

2 požiūris. Valstybės vykdoma smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo politika padeda spręsti verslo ir ekonomikos problemas.

Valstybės (Lietuvos) požiūriu SVV yra laikomas svarbiu ekonomikos sektoriumi, kurio plėtotei parengta atskira strategija, taikomos įvairios valstybės bei savivaldybių biudžetų finansuojamos SVV rėmimo, skatinimo priemonės. Smulkaus verslo rėmimas yra laikomas valstybės ekonominės politikos dalimi, kuri tapo dar svarbesne atsiradus galimybėms gauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą. Kiekvienai smulkaus verslo įmonei svarbu pagrįsti paramos poreikį.

Projekto gyvybingumas gali būti pagrindžiamas apskaičiuojant ekonominio gyvybingumo rodiklius, kurie neturi viršyti 4 lentelėje pateiktų ekonominio gyvybingumo rodiklių ribinių reikšmių.

⁶⁴ Aplinkosaugos investicinių projektų rengimas ir valdymas. Kaunas: KTU Savivaldos mokymo centras, 2002, p. 53.

2. UAB „KAIMAS“ EUROPOS SĄJUNGOS ŽEMĖS ŪKIO ORIENTAVIMO IR GARANTIJŲ FONDO PARAMOS BŪTINUMO ANALIZĖ

Šiame skyriuje atliksime bendrovės UAB „KAIMAS“, kuri atitinka SVV subjektams keliamus reikalavimus, investicinio projekto, skirto Europos Sąjungos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramai gauti, analizę, siekiant išsiaiškinti ES paramos būtinumą. UAB „KAIMAS“ yra realiai veikianti įmonė, kurios pavadinimas aprašant įmonę buvo pakeistas, siekiant išlaikyti bendrovės informacijos konfidencialumą. Todėl šioje magistro darbo dalyje nebus pateikiamos nuorodos į konkrečius bendrovės dokumentus ir duomenų šaltinius.

2.1. Įmonės charakteristika

Aprašant įmonę buvo pakeistas įmonės pavadinimas, bei vietovė.

Įmonės steigimo istorija. 1992 m. vasario 24 d. Varėnos rajone buvo įregistruota Varėnos valstybinė paslaugų įmonė. Veiklos pobūdis buvo bendro pobūdžio statybos ir remonto darbai, gaminių iš medienos gamyba, medienos apdirbimas, akmenų pjaustymas.

1994 m. gegužės 19 d. rajono valdybos potvarkiu buvo įregistruota UAB „KAIMAS“.

1994 m. spalio 10 d. UAB „KAIMAS“ perėmė iš Komunalinio ūkio ir paslaugų departamento valstybei priklausančias akcijas. Tuometinė bendrovės veikla buvo medienos apdirbimas, stalių gaminiai.

Nuo 1997 metų UAB „KAIMAS“ išsinuomavo keletą įrengimų ir pradėjo kaltos bei pintos taros gamybą.

Nuo 2003 metų UAB „KAIMAS“ pradėjo kietojo kuro (skiedrų) gamybą.

Įstatinis kapitalas. 2005-12-31 UAB „KAIMAS“ balanso duomenimis, įmonės įstatinis kapitalas sudarė 241 570 Lt. Jis padalintas į 6 902 paprastąsias vardines akcijas, kurių vienos nominali vertė – 35 Lt.

Įmonės dislokacija ir materialinė-techninė bazė. UAB „KAIMAS“ yra įsikūrusi kaimo vietovėje. Bendrovė užima 2,69 ha dydžio teritoriją, yra geroje strateginėje vietoje – kelių Vilnius – Alytus - Druskininkai sankirtoje.

Turimi materialiniai ištekliai:

- § gamybinė bazė;
- § administracinis pastatas;
- § garažai;
- § sandėliavimo patalpos;

- § nauji įrengimai – drožimo, segimo, kapojimo staklės;
- § 2,4 ha ploto aptverta teritorija;
- § asfaltuoti privažiavimo keliai.

Gamyba ir realizacija. UAB „KAIMAS“ gamina įvairios paskirties pintos ir kaltos taros produkciją: pintus krepšelius, kaltas bei pintas dėžutes ir kietąjį kurą katilinėms. Taros produkciją įmonė pradėjo gaminti 1997 metais, o skiedrų gamybą – 2003 metais.

6 lentelė. UAB „KAIMAS“ produkcijos pardavimo apimtys vietinėje rinkoje 2005-2010 metais

Pardavimai vietinėje rinkoje	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krepšeliai, pardavimai Lt	219.869	250.972,42	286.374,40	326.658,85	372.487,78	424.611,76
Krepšeliai, vnt.	421.340	471.901	528.529	591.952	662.987	742.545
Pardavimo kaina Lt/vnt.	0,52	0,53	0,54	0,55	0,56	0,57
Dėžutės, pardavimai Lt	29.141	32.882	37.101	41.860	47.226	53.278
Dėžutės, vnt.	21.803	24.419	27.350	30.632	34.307	38.424
Pardavimo kaina, Lt/vnt.	1,34	1,35	1,36	1,37	1,38	1,39
Skiedros, pardavimai Lt	263.937	296.320	332.675	373.487	419.304	470.739
Skiedros, m3	6.346	7.108	7.960	8.916	9.986	11.184
Pardavimo kaina, Lt/m3	41,59	41,69	41,79	41,89	41,99	42,09
Kitos pajamos, Lt	264.569	291.026	320.128	352.141	387.355	426.091
Pardavimai vietinėje rinkoje iš viso, Lt	777.516	871.201	976.279	1.094.147	1.226.374	1.374.719

Krepšelių ir skiedrų pardavimo pajamų lyginamasis svoris 2005 metais sudarė vidutiniškai 62,2 proc. visų vietinėje rinkoje atliktų pardavimų.

Taros produkcijos gamyboje yra pastebimi sezoniniai svyravimai. Juos sąlygoja paklausos sezoniškumas: sausio – gegužės mėnesiais taros produkcija yra perkama tik daržovių, vaisių ir uogų fasavimui, birželio – gruodžio mėnesiais dar papildomai ir grybų fasavimui.

Įmonės pajamos iš parduotų krepšelių 2005 metais sudarė apie 28,3 proc. visų pajamų, gautų pardavus taros produkciją vietinėje rinkoje ir suteikus kitas paslaugas.

Įmonė dalį pagamintos produkcijos eksportuoja. 2005 metais į Rusiją, Vokietiją buvo eksportuojami krepšeliai ir dėžutės. Pajamos iš eksportuotos produkcijos 2005 metais sudarė apie 26,4 proc. visų pardavimo pajamų.

7 lentelė. Bendrovės eksporto apimtys 2005-2010 metais, Lt

Pardavimai eksportas	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krepšeliai, pardavimai, Lt	211.434	239.900	272.153	308.693	350.082	396.961
Krepšeliai, vnt.	276.240	309.389	346.515	388.097	434.669	486.829
Pardavimo kaina, Lt/vnt.	0,77	0,78	0,79	0,80	0,81	0,82
Dėžutės, pardavimai, Lt	67.741	76.623	86.662	98.007	110.826	125.311

Dėžutės, vnt.	67.280	75.354	84.396	94.524	105.866	118.570
Pardavimo kaina, Lt/vnt.	1,01	1,02	1,03	1,04	1,05	1,06
Ekspertas VISO, Lt	279.175	316.523	358.815	406.699	460.909	522.272

8 lentelė. Bendrosios UAB „KAIMAS“ pardavimo apimtys 2005-2010 metais, Lt

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pardavimo apimtys, Lt	1.056.691	1.187.724	1.335.094	1.500.847	1.687.282	1.896.991

2.2. Investicinio projekto santrauka

Šiame darbe pristatomas UAB „KAIMAS“ verslo vystymo projektas, kurio esmė – alternatyvios žemės ūkiui veiklos, sukuriančios ir išsaugančios darbo vietas kaimo vietovėse plėtojimas Varėnos rajone.

UAB „KAIMAS“ pagrindinė veikla – medinės taros gamybos paslaugų bei kieto kuro teikimas žemės ūkio subjektams.

Numatoma 1.180,0 tūkst. Lt su PVM ilgalaikė investicija į džiovyklos su katiline statybą, įrangos bei skiedrovežio įsigijimą pagal ES Kaimo plėtros ir žuvininkystės fondo paramos programų reikalavimus. Tinkamos išlaidos – (be PVM) 1.000 tūkst. Lt, **prašoma parama – 500 tūkst. Lt.**

Projektas teikiamas pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento 4-to prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sritį „Žemės ūkio ir artimų ekonominės veiklos sektorių įvairinimas, siekiant įvairiapusio ekonominės veiklos pobūdžio ir alternatyvių pajamų šaltinių“ bei atitinka šios priemonės bendrus tikslus ir uždavinius. Projektu bus vystomas paslaugų žemės ūkio subjektams (taros ir kietojo kuro gamyba) sektorius.

UAB „KAIMAS“ yra sumaniusi projektą, kurio tikslas – išplėsti taros bei kietojo kuro gamybos pajėgumus. Projekto įgyvendinimui bendrovė siekia gauti ilgalaikę 800 tūkst. litų paskolą su 6 proc. metinių palūkanų norma. Ši paskola bus panaudota džiovyklos bei naujų technologinių įrengimų įsigijimui. Bendra investicijų vertė sudaro 1,180 mln. litų.

Šiuo metu įmonė gamina pintos ir kaltos taros produkciją: pintus krepšelius bei pintas ir kaltas dėžutes. Gaminama produkcija yra realizuojama vidaus ir užsienio rinkose. Pagrindiniai įmonės paslaugų užsakovai yra žemės ūkio veiklą vykdančios subjektai, kadangi UAB „KAIMAS“ gaminama tara yra skirta vaisiams, daržovėms, grybams, uogoms ir kitiems žemės ūkio produktams saugoti.

Remiantis LR Žemės ūkio ministro 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 3D-566 patvirtintomis medinės pakavimo medžiagos apdorojimo ir ženklinimo taisyklėmis, kuriomis siekiama užtikrinti pakavimo medžiagos atitikimą fitosanitariniams reikalavimams, pagrindinis medinės pakavimo medžiagos apdorojimo būdas yra terminis apdorojimas (HT), išlaikant ją 56⁰C temperatūroje 30 minučių. Tam, kad bendrovės gamybos technologinis procesas atitiktų šių taisyklių reikalavimus, reikalinga įrengti modernią džiovyklą gaminamos taros džiovinimui.

Didinti taros gamybos apimtis nuspręsta atsižvelgus į nuolat didėjančią produkcijos paklausą tiek vietinėje, tiek užsienio rinkose.

Pastaraisiais metais Lietuvoje ypač daug dėmesio skiriama šilumos ūkio restruktūrizavimui: siekiama brangų importuojamą kurą (naftą ir jos produktus, akmenis anglį ir kt.) keisti pigesniu kuru. Viena iš pigesnių ir ekologiškai švaresnių kuro rūšių – medienos atliekos. Medienos kurui gali būti naudojama menkavertė malkinė mediena, medienos perdirbimo pramonės atliekos ir miško kirtimo atliekos.

Atsižvelgusi į nuolat didėjančią įmonėje susidarančių medienos atliekų kiekį bei į realų tokio kuro poreikį Varėnos rajone, UAB „KAIMAS“ yra pradėjusi skiedrų gamybą. Projekte yra pateikta, kad kuro gamybai bus naudojamos įmonėje gamybos metu susidarančios medienos atliekos, Varėnos ir aplinkinių rajonų miško kirtimo atliekos ir malkinė mediena.

Investiciniame projekte vertinama esama įmonės situacija, verslo aplinka, esamos ir potencialios gaminamos produkcijos rinkos, numatyta pajėgumų išplėtimo, naujų technologijų įdiegimo bei naujos gamybos pradėjimo įtaka bendrovės gamybiniais bei finansiniais rezultatais.

Projektas būtų įgyvendinamas mažiau našioje Varėnos rajono žemėje. Įgyvendinus šį projektą būtų sukurtos 11 pastovių naujų darbo vietų kaimo gyventojams, Varėnos ir aplinkinių rajonų katilinėms būtų sudaryta galimybė šildymui naudoti ekologiškai švarų ir pigesnę kurą. Tuo būdu naudojant katilinėse medžio skiedrą vietoj mazuto, ženkliai sumažėtų išmetami teršalai į atmosferą.

ES paramos suteikimas leistų įmonei pilnai įgyvendinti numatomą projektą.

9 lentelė. Projekto investicijos

Priemonių pavadinimas	Investicijų vertė, Lt		
	be PVM	PVM	su PVM
džiovykla su katiline	450.000	81.000	531.000
įrengimai	150.000	27.000	177.000
skiedrovežis	400.000	72.000	472.000
Iš viso:	1.000.000	180.000	1.180.000

Atlikta ekonominė ir finansinė projekto analizė parodė, kad projektas yra gyvybingas ir finansiškai patrauklus, kadangi gyvybingumo rodikliai atitinka nustatytus kritinius reikalavimus.

10 lentelė. Investicijų efektyvumas

Rodikliai\Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Grynasis pelningumas	10,9%	17,1%	8,5%	7,0%	11,6%	12,0%
Vidut. turto pelningumas	16,7%	17,5%	12,8%	11,4%	13,6%	14,9%
Skolos rodiklis	0,46	0,44	0,40	0,36	0,31	0,24
Paskolų padengimo rod.	1,50	1,71	1,19	1,12	1,32	1,34
Bendrasis likvidumo rod.	0,97	1,71	2,48	2,44	2,45	3,30

Projekto prieduose (žr. 27-61 lentelės) pateikti projektiniai sąnaudų, produkcijos apimčių bei realizacinių pajamų skaičiavimai, prognozinės pelno – nuostolio, balanso, pinigų srautų ataskaitos, paskolos grąžinimo grafikas.

Visi projektiniai skaičiavimai atlikti penkeriems metams nuo investicijų atlikimo pradžios.

Remiantis rinkos ir įrangos pajėgumų analize, buvo padaryta finansinių rezultatų prognozė 2005-2010 metams, kuri parodė, kad vidinė investicijų grąžos norma yra lygi 9,29%.

Finansinių skaičiavimų rezultatai (IRR ir investicijų efektyvumo rodikliai) rodo, jog planuojamos investicijos pilnai atsipirks ir padės įmonei sėkmingai įsitvirtinti rinkoje.

Projekto valdymo struktūra. Projekto valdymą ir administravimą vykdys projekto vadovas, projekto buhalteris ir asmuo, atsakingas už projekto priežiūrą.

Projekto vadovas – UAB „KAIMAS“ direktorius. Projekto vadovas prisiims vadovavimo projektui funkcijas (planavimo, organizavimo, motyvavimo bei kontrolės f-jas) ir bus atsakingas už projekto rezultatų pasiekimą. Taip pat šiam asmeniui priskiriama atsakomybė už projekto viešinimą.

Projekto buhalteris – UAB „KAIMAS“ vyr. buhalterė. Projekto buhalteris įgyvendins projekto buhalterinės apskaitos vedimo funkcijas bei teiks mokėjimo prašymus.

Asmuo, atsakingas už projekto priežiūrą – UAB „KAIMAS“ komercijos direktorius. Asmuo, atsakingas už projekto priežiūrą, kontroliuos, kad būtų tinkamai vykdomas projekte numatytas investavimas, įskaitant įsigyjamų prekių ar/ir perkamų paslaugų kokybinių parametru kontrolę. Teiks reikalingas ataskaitas Nacionalinei mokėjimo agentūrai.

Projekto valdymo komanda valdys ir administruos visas projekto veiklas, kurios yra būtinos projekto rezultatų pasiekimui. Sudaryta papildymo principu komanda turėtų tinkamai įgyvendinti projektą.

Projekte apibrėžiama atskaitomybė tarp pareiškėjo ir prekių tiekėjų. Numatoma, kad pasirašius prekių tiekimo sutartis, kontaktus su tiekėjais palaikys asmuo, atsakingas už projekto

priežiūrą (atskiris atvejais projekto vadovas). Taip pat asmuo, atsakingas už projekto priežiūrą, tikrins, ar įsigytos prekės atitinka sutarties objektus, atliks kitas panašias funkcijas. Nustačius, kad tiekėjai pilnai ir tinkamai įvykdė savo įsipareigojimus, projektų vadovas pasirašys prekių priėmimo – perdavimo aktus.

Projekte galimos situacijos, kada iškart yra pasirašomi prekių priėmimo – perdavimo aktai, o pareiškėjas per nustatytą laiką turi teisę pareikšti pastabas dėl prekių kokybės ar kitų parametrų (priskiriama asmeniui, atsakingam už projekto priežiūrą).

Atsiskaitymo terminai ir sąlygos bus nustatytos, remiantis pasirinktais konkursiniais pasiūlymais, sudarytomis sutartimis.

Projekto įgyvendinimo priežiūra. Bendrą projekto įgyvendinimo priežiūrą, kuri apimtų veiklą nuo konkursinės dokumentacijos rengimo iki projekto ataskaitos pateikimo kontrolę, atliks projekto vadovas, UAB „KAIMAS“ direktorius.

2.3. Rinka ir rinkodara

Taros rinka. UAB „KAIMAS“ pintos ir kaltos taros produkciją gamina nuo 1997 metų. Nuolat didėjantys gaminamos ir parduodamos produkcijos kiekiai rodo, kad įmonės gaminama produkcija yra paklausy ir konkurentabili.

Didėjant ir įvairėjant pirkėjų poreikiui, įmonė nusprendė plėsti asortimentą ir pagamintą produkciją realizuoti ne tik tiesiogiai pirkėjams, bet ir per vietinius prekybos tinklus.

Šiuo metu pagrindiniai įmonės konkurentai yra šie:

- § UAB „Mėlynoji uoga“;
- § UAB „Hesona“;
- § UAB „Loklita“;
- § UAB „Oleva“;
- § UAB „Girios“.

Tikėtina, kad per artimiausius penkerius metus konkurencija taros rinkoje dar padidės, tačiau UAB „KAIMAS“ rinkoje esant ne vienerius metus, diegiant naujas technologijas, nuolat mažinant pardavimo kainas ir taip derinant prie nuolat kintančių rinkos sąlygų, nauji konkurentai neturėtų kelti realios grėsmės, todėl kasmet po 12 proc. didinami gaminamos produkcijos kiekiai ir įvairinama produkcija, nesukels papildomų realizavimo problemų.

Įvertinus Lietuvos taros rinką, galima įvardinti tokias UAB „KAIMAS“ stipriąsias bei silpnąsias puses, grėsmes ir galimybes:

11 lentelė. UAB „KAIMAS“ taros gamybos SWOT (SSGG) analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
1) gera įmonės strateginė vieta; 2) gaminama produkcija savo kokybe nenusileidžia konkurentų analogams; 3) lanksti įmonės taikoma kainų politika; 4) mažesnės administravimo išlaidos; 5) produkcijos pristatymas savo transportu; 6) mažesnės transporto išlaidos, nes dauguma pirkėjų yra Varėnos rajone.	1) per mažas krepšelių asortimentas; 2) nusidėvėjęs pagrindinės gamybos priemonės; 3) tarptautinių kontraktų stoka; 4) neįrengta taros džiovykla; 5) nepakankamai išvystytas produkcijos paskirstymo tinklas.
GRĖSMĖS	GALIMYBĖS
1) nauji konkurentai; 2) nežinomi esamų konkurentų planai.	1) realizavimo kainų mažinimas; 2) savikainos mažinimas; 3) įgyvendinus investicijas, produkcija taps labiau konkurencinga vietinėje rinkoje; 4) atsiras didesnės galimybės skverbtis į užsienio rinkas; 5) platesnė krepšelių panaudojimo paskirtis.

Marketingo politika bendrovėje yra orientuojama į organizacijų rinką. Bendrovės gaminamos produkcijos pirkėjais yra žemės ūkio veiklos subjektai, t.y. bendrovės, ūkininkai ir pavieniai kaimo gyventojai. Didžioji dalis pirkėjų yra nuolatiniai klientai jau daugelį metų.

Įmonės marketingo politikos pagrindinės kryptys:

- § įmonė reklamuoja bei leidžiamuose kataloguose, internete, vietiniuose laikraščiuose;
- § taiko prekybines nuolaidas;
- § dalyvauja parodose pristatydamą įmonės gaminamą produkciją;
- § pirkėjui pageidaujant, produkciją pristato į vietą;
- § turi pastovius pirkėjus (UAB „A.Taraila ir partneriai“, UAB „Ertra“, UAB „Vigika“, UAB „Effatus“, UAB „Mėlynoji uoga“ ir kt.).

Pagrindinis įmonės marketingo tikslas – stengtis ne tik išlaikyti, bet ir didinti vietinės rinkos dalį, o taip pat skverbtis į užsienio rinkas. Tam numatoma:

- § mažinant produkcijos savikainą, mažinti pardavimo kainas;
- § didinti produkcijos asortimentą;
- § reaguojant į konkurentų veiksmus, taikyti įvairias nuolaidų sistemas;
- § siekti ilgalaikių sutarčių sudarymo;

§ sukurti įmonės internetinį puslapį su įmonės gaminamos produkcijos aprašymais ir pan.

Kuro rinka. Pastaraisiais metais Lietuvoje ypač daug dėmesio skiriama šilumos ūkio restruktūrizavimui: siekiama brangų importuojamą kurą (naftą ir jos produktus, akmens anglį ir kt.) keisti pigesniu ir ekologiškesniu kuru.

Malkos ir medienos atliekos sudaro iki 20 proc. bendroje pirminės energijos gamybos apimtyje. Jų gamyba didėja vidutiniškai po 10 proc. kasmet.

Medienos kuras – viena iš pigesnių ir ekologiškai švaresnių kuro rūšių. Medienos kurui gali būti naudojama menkavertė malkinė mediena, medienos perdirbimo pramonės atliekos ir miško kirtimo atliekos.

Atsižvelgusi į nuolat didėjantį įmonėje susidarančių medienos atliekų kiekį bei į realų tokio kuro poreikį Varėnos rajone, UAB „KAIMAS“ ketina plėsti skiedrų gamybą. Projekte parodoma, kad kuro gamybai bus naudojama malkinė mediena ir miško kirtimo atliekos.

Per artimiausius 2-3 metus regiono katilinių aprūpinimui reikėtų dar papildomai 30,8 tūkst. m³ per metus: Viečiūnų gyvenvietėje įrengus katilinę bei artimiausiu metu Varėnos miesto katilinėje pastačius papildomą katilą, per metus kiekvienai iš jų reikėtų po 15 tūkst. m³ skiedrų. Bendras metinis skiedrų poreikis Varėnos rajone per artimiausius metus turėtų siekti beveik 74 tūkst. m³. UAB „KAIMAS“ gamindama skiedras, patenkintų apie 10 proc. šio poreikio.

Šiuo metu Varėnos rajone skiedras gamina:

- § UAB „Varėnos statyba“ (apie 200 m³ per mėnesį);
- § UAB „Marima“ (apie 50 m³ per mėnesį);
- § UAB „Edvima“ (apie 180 m³ per mėnesį);
- § UAB „Beržupis“ (apie 50 m³ per mėnesį).

Šių įmonių per mėnesį pagaminamo kiekio Varėnos rajono katilinėms pakanka 1-2 dienoms. Varėnos katilinė gali būti kūrenama ne tik skiedromis, bet ir mazutu, todėl trūkstant skiedrų, ji perka ir kūrenama mazutu, tačiau kūrenimas mazutu yra brangesnis ir ekologiniu požiūriu ne toks priimtinas.

Atsižvelgusi į šiuo metu rinkoje nusistovėjusias skiedrų kainas, bendrovė 2006 metais skiedras ketina pardavinėti po 41,69 Lt/m³ (be PVM). Vėlesniais metais kainas ketinama nežymiai didinti.

2.4. Produkcija

Technologinio proceso aprašymas. Taros produkciją UAB „KAIMAS“ gamina iš drebulės, topolio ir pušies medienos. Specialiomis staklėmis yra drožiamas lukštas, vėliau rankiniu būdu yra pinami krepšeliai ir kalamos dėžutės.

Remiantis LR Žemės ūkio ministro 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 3D-566 patvirtintomis medinės pakavimo medžiagos apdorojimo ir ženklinimo taisyklėmis, kuriomis siekiama užtikrinti pakavimo medžiagos atitikimą fitosanitariniams reikalavimams, pagrindinis medinės pakavimo medžiagos apdorojimo būdas yra terminis apdorojimas (HT), išlaikant ją 56⁰C temperatūroje 30 minučių. Tam, kad bendrovės gamybos technologinis procesas atitiktų šių taisyklių reikalavimus, planuojama įrengti modernią džiovyklą gaminamos taros džiovinimui.

Skiedros gaminamos kapojant malkinę medieną ir miško kirtimo atliekas. Dalis skiedrų gaminama įmonės teritorijoje medieną į įmonę atsivežant skiedrovežiu, likusi dalis – pervežant mobilias kapokles į rajono miškus ir į aplinkinius rajonus ir ten smulkinant kirtimo atliekas. Pagamintos skiedros savivarčiu vežamos į rajono katilines.

Poveikio aplinkai vertinimas. UAB „KAIMAS“ šiuo metu vykdoma veikla yra ekologiškai švari. Tai yra nurodyta įmonės ekologiniame pase. Įmonė savo veikloje nenaudoja jokių žalingą poveikį aplinkai sukeliančių medžiagų.

Džiovykloje bus įrengtas ir gamybiniam procesui naudojamas 45 kW katilas, kūrenamas gamybos atliekomis, todėl įmonės gamybinio proceso modernizavimas neigiamos įtakos aplinkai neturės.

Naujame įmonės projekte taip pat nenumatytas jokių aplinką teršiančių medžiagų naudojimas, t.y. poveikio aplinkai vertinimo požiūriu projektas yra ekologiškai švarus.

Sumanymas pradėti medžio skiedrų gamybą kurui yra labai reikšmingas rajono mastu, nes ši kuro rūšis, lyginant su akmens anglimi arba mazutu, turi nedidelius sieros kiekius (0,8 proc.), neaukštas peleningumas (4 proc.). Iš medienos atliekų perdirbamos skiedros bus naudojamos kitose Varėnos rajono katilinėse ir tai gerins bendrą rajono ekologinę būklę.

Gaminant sąlyginai ekologiškai švarų kurą – skiedras – mažėja kenksmingų degimo proceso metu susidarančių dalelių bei dujų išmetimas į atmosferą. Be to, perdirbant miško kirtimo atliekas panaudojama iki šiol buvusi nereikalinga mediena.

Planuojami pajėgumai. Šiuo metu įmonė gamina 0,5 kg, 1,0 kg, 1,25 kg talpos pintus krepšelius bei 3,0 kg pintas ir 3,0 kg talpos kaltas dėžutes.

Prognozuojant pardavimo kiekius buvo atsižvelgta į dabartines įmonės realizavimo apimtis bei potencialias gamybos galimybes.

2006–2010 metams krepšelių ir dėžučių gamybos prognozės lieka nepakitusios, t.y. didėjančios kasmet po 12 proc.

Skiedrų gamybos apimtis numatoma kasmet didinti vidutiniškai po 12 proc.

Žaliavų poreikis taros gamybai. Pagrindinė žaliava, gaminant taros produkciją, yra mediena. Didinant krepšelių ir dėžučių gamybos apimtis, UAB „KAIMAS“ reikės kasmet vis didesnio medienos kiekio. Žaliavų poreikio detalizavimas pateikiamas šio darbo prieduose (27 lentelėje).

12 lentelė. Medienos poreikis taros gamybai 2005-2010, m³

Žaliavos poreikis	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kiekis, m ³	6.912	7.604	8.364	9.200	10.121	11.603
Krepšelių gamybai, m ³	485	533	587	645	710	781
Dėžučių gamybai, m ³	81	89	98	108	119	137
Kuro gamybai m ³	6.346	6.981	7.679	8.447	9.292	10.685

Medienos poreikis, atsižvelgiant gamybos apimtis, kasmet didės po 10 proc. ir 2010 metais sudarys 11.603 m³ medienos, t.y. 68 proc. daugiau nei 2005 metais.

Vidutiniškai 75-80 proc. gamybai reikalingos medienos įmonė perka iš urėdijų, kitą dalį – iš žemės ūkio bendrovių, įmonių bei fizinių asmenų. Tik iš urėdijų įmonė perka medieną pagal ilgalaikes sutartis (paprastai vienerių metų laikotarpiui).

Pagrindinės miškų urėdijos, tiekiančios įmonei medieną:

- § Alytaus miškų urėdija;
- § Varėnos miškų urėdija;
- § Valkininkų miškų urėdija;
- § Šiaulių miškų urėdija;
- § Šalčininkų miškų urėdija.

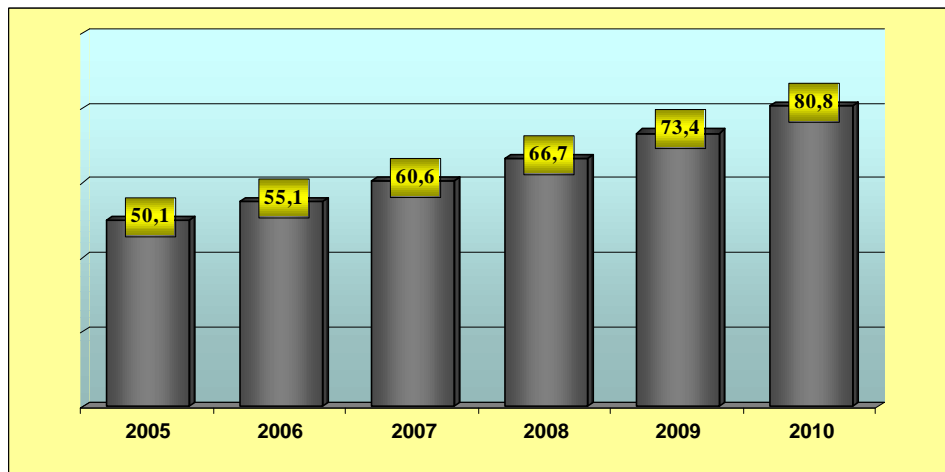
UAB „KAIMAS“ taros gamybai perka drebulės, pušies ir topolio medieną: vidutiniškai po 110,8 Lt/m³. Per paskutinius trejus metus perkama mediena brango, todėl prognozuojama, kad ir ateityje medienos kainos kils.

Žaliavų poreikis kuro gamybai. Norint pagaminti prognozuojamą kiekį skiedrų, reikalingas pakankamai didelis kiekis medienos atliekų. Įmonėje gamybos metu susidarančių medienos atliekų nepakaks, nes jos sudaro tik 0,72 – 0,79 proc. skiedrų gamybai reikalingo medienos kiekio, todėl svarstyta ir mobilios kapoklės pervežimo į aplinkinius rajonus, galimybė, o norint tai padaryti yra būtina įsigyti skiedrovežį.

Kurui gaminti yra naudojama mažiau vertinga malkinė mediena. Medieną skiedrų gamybai realiai galima naudoti miškų urėdijų valdomuose miškuose, panaudojant šakas ir kitas atliekas kirtavietėse.

Medienos atliekos įmonėje. UAB „KAIMAS“ gaminant pintos ir kaltos taros produkciją, lieka nemažai medienos atliekų. Didėjant gamybos apimtims, medienos atliekų kiekis įmonėje kasmet didėja.

Gaminant dėžutes lieka 2 proc., o krepšelius – 10 proc. medienos atliekų nuo jiems pagaminti reikalingo medienos kiekio.

3 pav. Medienos atliekos įmonėje 2005-2010 m., m³

Pastaraisiais metais, priklausomai nuo gamybos pobūdžio, medienos atliekų kiekis UAB „KAIMAS“ kasmet svyravo nuo 7,7 iki 10 proc. sunaudojamo medienos kiekio.

Galimybė panaudoti medienos atliekas, susidarancias Varėnos ir aplinkinių rajonų miškų urėdijoje. Dėl nepakankamo medienos atliekų, susidarantių įmonėje gamybos metu, kiekio UAB „KAIMAS“ skiedras gamins iš Varėnos ir aplinkinių rajonų malkinės medienos.

Remiantis Lietuvos ir Švedijos specialistų atlikto bendro tyrimo „Biokuro panaudojimo Lietuvoje galimybės“ duomenimis, pervežti kapotinę medieną žemės ūkio technika su priekabomis didesniais nei 30 kilometrų atstumais yra ekonomiškai netikslinga. Kitų ekspertų vertinimu, šis atstumas gali siekti iki 40 kilometrų.

13 lentelė. Malkinės medienos vidutinės prognozės 2006-2010 metams, 100 m³

Miškų urėdija	Naudojimas		
	Valstybiniai miškai	Privatūs ir kt. miškai	Visi miškai
Alytaus	48	46	94
Druskininkų	23	13	36
Valkininkų	77	68	145
Varėnos	52	67	119
Veisėjų	38	63	101
IŠ VISO:	238	257	495

Skiedrų gamybai galima naudoti ir miško kirtimo atliekas. Yra paskaičiuota, kad miško kirtimo atliekos Varėnos miškų urėdijoje prognozuojamu laikotarpiu sudarys vidutiniškai 0,65 m³/ha, Alytaus – 0,78 m³/ha, Druskininkų – 0,53 m³/ha, Valkininkų – 0,69 m³/ha, Veisėjų – 0,65 m³/ha.

Varėnos rajono ir aplinkinėse miškų urėdijose susidarančių kirtimo atliekų bei malkinės medienos kiekio visiškai pakaks įmonės skiedrų gamybos poreikiams patenkinti.

2.5. Valdymas ir darbuotojai

Įmonės valdymas. Uždaroji akcinė bendrovė „KAIMAS“ yra įregistruota ir veikia pagal Lietuvos Respublikos Akcinių bendrovių įstatymą, kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, Vyriausybės nutarimus ir savo įstatus.

Aukščiausias bendrovės valdymo organas, turintis teisę spręsti svarbiausius veiklos klausimus yra visuotinis akcininkų susirinkimas.

Bendrovės reikalus tvarko, veiklą organizuoja ir vykdo bendrovės administracija, kurios vadovas yra direktorius.

14 lentelė. UAB „KAIMAS“ administracija, 2006.01.01

Užimamos pareigos	Išsilavinimas	Įmonėje dirba nuo
Direktorius	Aukštasis	1997
Komercijos direktorius	Aukštasis	2000
Vadybininkė	Aukštasis	2002
Vyr. buhalterė	Spec. vidurinis	1994

Darbuotojai. 2006 01 01 duomenimis, įmonėje dirbo 14 darbuotojų (administracijos darbuotojai ir nuolatiniai darbuotojai). Tai vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius. Darbuotojų skaičius įmonėje kinta priklausomai nuo gamybos apimčių: dalis įmonės darbuotojų dirba įmonėje pagal trumpalaikes terminuotas sutartis.

Įmonėje dirbantys darbuotojai yra kvalifikuoti specialistai: pynėjos turi UAB „Sigerijos“ organizuotų pynimo apmokymo kursų baigimo pažymėjimus, drožėjai yra baigę apmokymo prie staklių kursus.

Per pastaruosius dvejus metus, darbuotojų struktūra santykinai pakito, tačiau ji kito tik dėl padidėjusio darbininkų skaičiaus.

Didžioji dalis darbuotojų įmonėje dirba iki 1 metų. Šioje įmonėje dirbantys daugiau nei 3 metus sudaro tik 27 proc. visų darbuotojų. Darbuotojų kaitą lemia taros gamybos sezoniskumas.

Gerėjant įmonės finansinei būklei, didėja ir darbuotojų darbo užmokestis. Darbininkų vidutinis darbo užmokestis per pastaruosius trejus metus didėjo po 3-5 proc. kasmet. Prognozuojama, kad gerėjant Lietuvos ekonominei situacijai, darbininkų vidutinis darbo užmokestis didės kasmet 5 proc., t.y. nuo 600 Lt/mėn. 2005 metais iki 766 Lt/mėn. – 2010 metais.

15 lentelė. Darbininkų darbo užmokesčio prognozė 2005-2010 metais

Darbininkų darbo užmokestis, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
pastoviai dirbantys darbuotojai	10	10	12	12	15	20
vidut. du/mėn, Lt	600	630	662	695	729	766
du/metus, Lt	72.000	75.600	95.256	100.019	131.275	183.785
soc.draudimas, Lt	22.320	22.680	28.577	30.006	39.382	55.135
sezoniai darbininkai (4 mėn.)	9	12	12	15	15	18
du/metus, Lt	15.514	16.135	16.780	17.451	18.149	18.875
soc. draudimas, Lt	4.809	5.002	5.202	5.410	5.626	5.851
DU ir soc. draudimas iš viso, Lt	114.643	119.416	145.815	152.885	194.433	263.646

Planuojama, kad per artimiausius penkerius metus administracijos darbuotojų vidutinis darbo užmokestis dėl didėjančių gamybos apimčių ir gerėjančios įmonės finansinės būklės taip pat kasmet didės 5 proc.

16 lentelė. Administracijos darbuotojų darbo užmokesčio prognozės 2006-2010 metais

Admin. darbuotojų darbo užmokestis	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Administracijos darbuotojų skaičius	4	4	4	5	5	5
vidut. darbo užmokestis per mėn., Lt	736	772	811	852	894	939
Darbo užmokestis per metus, Lt	35.308	37.073	38.927	51.092	53.646	56.329
soc. draudimas, Lt	10.945	11.493	12.067	15.838	16.630	17.462

Bendrovės darbuotojų darbo užmokesčio sąnaudų apskaičiavimas taip pat yra pateikiamas ir prieduose (žr. 29, 33 lentelėse).

Planuojamos darbo vietos. Plėsdama krepšelių ir dėžučių, bei medienos kuro gamybą, UAB „KAIMAS“ iki 2007 metų pabaigos papildomai sukurs 2 pastovias darbo vietas, taip pat papildomai bus priimti 3 sezoniniai darbininkai. Prognozuojama, kad iki 2010 metų pabaigos bus sukurta iš viso iki 11 pastovių naujų darbo vietų bei 9 darbo vietos sezoniniams darbuotojams.

UAB „KAIMAS“ pradėjus skiedrų gamybą leido įmonei sumažinti darbuotojų kaitą dėl gamybos sezoniškumo, įmonės darbuotojai specializuojasi: dalis darbuotojų, žiemą dirbusių skiedrų gamyboje, kitais metų laikais gamina taros produkciją.

2.6. Investicinio projekto finansų analizė

Projekto įgyvendinimo ir prašomos paramos panaudojimo planas

17 lentelė. Planuojamos investicijos, tūkst. Lt

Investicijos pavadinimas	Įgyvendinimo terminas	Suma, tūkst. Lt		Paramos suma, tūkst. Lt
		su PVM	be PVM	
I etapas	2006 m. birželio – rugpjūčio mėn.	531,0	450,0	225,0
Džiovyklos su katiline įsigijimas		531,0	450,0	225,0
II etapas	2007 m. sausio – gegužės mėn.	649,0	550,0	275,0
Įrengimai		177,0	150,0	75,0
Skiedrovežis		472,0	400,0	200,0
VISO		1.180,0	1.000,0	500,0

Planuojamos projekto investicijos ir jų nusidėvėjimo skaičiavimai yra pateikti prieduose, 51-54 lentelėse.

Investicijų poreikis ir finansavimo šaltiniai. Bendras investicijų, reikalingų taros bei kuro gamybos pajėgumų išplėtimui, poreikis – 1,180 mln. Lt (su PVM). Projektą numatoma pradėti įgyvendinti gavus paskolą ir pasirašius sutartį su Nacionaline mokėjimo agentūra dėl ES paramos. Šiuo metu jau yra atlikti paruošiamieji darbai: gauti komerciniai pasiūlymai iš įrengimų gamintojų, numatoma pasirašyti paskolos sutartį su banku, pasirašytos ketinimo sutartys su produkcijos pirkėjais.

2006 – 2007 metais, įgyvendinant investicijas, įmonei reikalingos 1,180 mln. litų finansinės lėšos: 525 tūkst. litų iš 1.180 tūkst. litų projekto įgyvendinimo išlaidų bus finansuota pasinaudojant banko suteikta paskola. Didžiausias bendras paskolos poreikis, įskaitant tarpinį finansavimą, projekto įgyvendinimo metu kol bus grąžintos lėšos iš ES sudaro 800 tūkst. litų. Yra pasirašyta paskolos sutartis ir ketinimų sutartis, kad bankas suteiks paskolą, jei įmonė gaus ES paramą. Likusią dalį lėšų įmonė ketina finansuoti iš nuosavų lėšų (155 tūkst. Lt) bei iš grįžtamų ES lėšų (500 tūkst. Lt).

Pirmame etape 2006 m. birželio-rugpjūčio mėn. bendrovė ketina įsigyti džiovyklą su katiline. Ilgalaikiam turtui įsigyti bus panaudota 450 tūkst. litų banko paskola.

Antrame etape 2007 m. sausio-gegužės mėn. bus įsigijami taros bei kuro gamybos veiklai reikalingi įrengimai bei skiedrovežis, kurių vertė 649 tūkst. Lt (su PVM). Investicijos bus finansuojamos 75 tūkst. Lt banko paskola, 500 tūkst. Lt gautomis ES paramos lėšomis iš I etapo bei 74 tūkst. Lt nuosavomis lėšomis.

18 lentelė. Investicijų finansavimo šaltiniai, tūkst. Lt

Rodikliai	2006 m.	2007 m.	VISO:	Lyg. svoris, %
Nuosavos lėšos	81,0	74,0	155,0	13,1
Banko paskola	450,0	75,0	525,0	44,5
ES parama	-	500,0	500,0	42,4
Iš viso:	531,0	649,0	1.180,0	100,0

Finansinių prognozių sudarymo prielaidos. Verslo plano finansinės prognozės parengtos pagal Lietuvos apskaitos principus, kuriais remiantis bendrovė tvarko savo finansinę apskaitą.

Turtas ir investicijos. Bendrovės turtas 2005 metų gruodžio 31 d. finansiniuose skaičiavimuose įkainuotas likutine verte, pradinių duomenų lentelėse balansinę turto vertę laikotarpio pabaigoje, priskaičiuotą ir sukauptą nusidėvėjimą (žr. prieduose 44-50 lenteles).

Įsigyjamiems įrengimams naudojamas 10-15 metų nusidėvėjimo terminas. Džiovyklos su katiline nusidėvėjimo laikotarpis – 15 metų, įrangos ir skiedrovežio – 10 metų. Gautina ES parama amortizuojama per 12,5 metų.

Gautinos ir mokėtinios skolos. Gautinos ir mokėtinios skolos planuojamos atsižvelgiant į laikotarpio pardavimus ir planuojamuosius atsiskaitymo terminus. Sudarant prognozes, buvo teikiami vidutiniai atsiskaitymo terminai, siekiantys pirkėjų skolų apmokėjimą, iki 103 dienų.

Finansinių-ekonominių rodiklių skaičiavimas. Vidinė gražos norma (IRR) apskaičiuojama remiantis investuotu kapitalo dydžiu 2005 m. pabaigai ir įvertinus grynąjį pinigų srautus 2005-2010 metais.

Ekonominio gyvybingumo rodikliai skaičiuojami remiantis Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama 2005-2006 metais pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemones, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. 3D-64.

Vertinant projekto gyvybingumą, daromos sekančios prielaidos:

- 1) visa pagaminta produkcija bus parduota, todėl metinės realizacijos apimtys lygios metinėms gamyboms apimtims;
- 2) taros ir kietojo kuro produkcijos realizacinės kainos per prognozuojamą laikotarpį nedidės daugiau kaip po 2 proc. kasmet;
- 3) investicijos 2006–2007 metais bus finansuojamos iš nuosavų, paskolos bei ES paramos lėšų;
- 4) ilgalaikės banko paskolos suma – 0,800 mln. Lt, metinė palūkanų norma – 6 proc., paskolos laikotarpis – iki 8 metų, paskola gražinama lygiomis dalimis kasmet;
- 5) nusidėvėjimo sąnaudų skaičiavimai atlikti tiesiogiai proporcingu nusidėvėjimo metodu;
- 6) savikaina skaičiuojama neįtraukiant nusidėvėjimo sąnaudų, kurios pelno (nuostolio) ataskaitoje pateikiamos atskiroje eilutėje;
- 7) sudarant pelno–nuostolio ataskaitą yra numatomas 15 proc. pelno mokestis. Pridėtinės vertės mokestis finansiniuose skaičiavimuose neįtrauktas.

Sąnaudų prognozė. Projekte gamybos sąnaudos skaičiuojamos 2005 metų vidutinėmis kainomis, numatant tam tikrą augimo normą.

19 lentelė. Gamybos savikaina 2005-2010 metais, Lt

Gamybos savikaina, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
žaliavos, Lt	161.563	184.828	324.792	468.534	538.906	630.414
darbo užmokestis, Lt	87.514	91.890	112.360	117.978	150.132	203.585
soc. draudimas, Lt	31.593	28.486	34.832	36.573	46.541	63.111
pap. medžiagos, Lt	120.297	132.327	145.559	160.115	176.127	193.740
energija, Lt	12.024	13.226	14.549	16.004	17.604	19.365
transporto išlaidos ir kuras, Lt	214.250	214.250	214.250	214.250	214.250	214.250
Savikaina viso, Lt	627.241	665.007	846.343	1.013.455	1.143.561	1.324.464

Prognozuojama, kad gamybos sąnaudos (medžiagos, energija) didės vidutiniškai 10 proc. kasmet, darbo užmokesčio ir soc. draudimo sąnaudos didės priklausomai nuo darbuotojų skaičiaus ir jų darbo užmokesčio augimo. Transporto išlaidos išliks nepakitusios, kadangi įmonei įsigijus skiedrovežį, nebereikės atitinkamų paslaugų pirkti (nuomotis) iš kitų juridinių asmenų, todėl transporto išlaidų augimą kompensuos efektyvesnis transporto priemonių panaudojimas.

Žaliavų sąnaudų didėjimą lemia žaliavoms imli skiedrų gamyba bei didėjančios taros gamybos apimtys.

Energijos sąnaudas sudaro elektros ir šiluminė energija. Gamybos savikainos, veiklos sąnaudų ir kitų sąnaudų apskaičiavimai bei vertės yra pateikti *prieduose, 27-34 lentelėse*.

20 lentelė. Nusidėvėjimo sąnaudos 2005-2010 metais, Lt

Nusidėvėjimas, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ilgalaikio turto balansinė vertė periodo pabaigoje	1.210,6	1.535,5	1.868,8	1.645,2	1.461,9	1.278,6
Nusidėvėjimas per periodą	115,1	125,1	216,7	223,6	183,3	183,3

Ilgalaikio turo nusidėvėjimo sąnaudos didėjimą lemia ilgalaikio turto įsigijimai, o ilgalaikio turto balansinę vertę periodo pabaigoje įsigijimai, pardavimai, nurašymai bei nusidėvėjimas. Nusidėvėjimo sąnaudų skaičiavimai yra pateikti *prieduose (44-50 lentelėse)*.

Pardavimo pajamų ir pelno prognozė. Prognozuojamu laikotarpiu pardavimo pajamos tolygiai kasmet didės. Prognozuojama, kad 2006 – 2010 metais įmonės pardavimo pajamos augs po 12 proc. kasmet (*žr. priedai, 35-36 lentelės*).

2006 metais, lyginant su 2005 metais, įmonės pajamos už parduotą produkciją turėtų išaugti nuo 1,057 mln. Lt iki 1,188 mln. Lt. Kadangi per paskutinius tris metus įmonės veikla buvo

pelninga, prognozuojama, kad įgyvendinus investicijas, įmonės pajamos ir pelnas turėtų tolygiai didėti.

Prognozuojamu laikotarpiu įmonė dalį pagamintos produkcijos eksportuos. Bus eksportuojama tik pintos taros produkcija – krepšeliai ir dėžutės.

Per prognozuojamą 5 metų laikotarpį (2006–2010 metais), planuojama gauti daugiau nei 0,843 mln. Lt grynojo pelno. Prognozuojama, kad per šį laikotarpį įmonė į biudžetą sumokės beveik 0,148 mln. Lt pelno mokesčio.

21 lentelė. Pelno (nuostolio) prognozė

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PARDAVIMAI IR PASLAUGOS	1056,69	1187,72	1335,09	1500,85	1687,28	1896,99
PARDAVIMAI IR PASLAUGOS	1056,69	1187,72	1335,09	1500,85	1687,28	1896,99
SAVIKAINA	641,64	665,01	846,34	1013,45	1143,56	1324,46
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	415,05	522,72	488,75	487,39	543,72	572,53
VEIKLOS SĄNAUDOS	162,77	165,08	167,51	183,44	186,79	190,30
VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	252,28	357,64	321,24	303,95	356,93	382,22
Nusidėvėjimas	115,08	125,08	216,75	223,57	183,28	183,28
KITA VEIKLA	17,56	17,56	17,56	17,56	17,56	17,56
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-18,55	-11,67	11,61	26,26	38,26	50,26
<i>pajamos</i>	13,63	40,00	68,30	81,70	81,70	81,70
<i>sąnaudos</i>	32,18	17,86				
<i>palūkanų sąnaudos</i>		33,81	56,69	55,44	43,44	31,44
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	136,21	238,45	133,66	124,20	229,47	266,76
PAGAUTĖ						
NETEKIMAI						
PELNAS PRIEŠ MOKESČIUS	136,21	238,45	133,66	124,20	229,47	266,76
PELNO MOKESTIS	21,21	35,77	20,05	18,63	34,42	40,01
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	115,00	202,68	113,61	105,57	195,05	226,75

Prognozuojamu laikotarpiu pelno (nuostolio) ataskaitos *Finansinės ir investicinės veiklos* straipsnyje pajamas sudaro pajamos iš finansinės veiklos, o sąnaudas sudaro banko paskolos palūkanos.

Įmonės veiklos sąnaudas sudarys administracijos darbuotojų darbo užmokestis, atskaitymai socialiniam draudimui ir garantiniam fondui, degalai, tepalai, automobilių remontas, komandiruočių reprezentacinės išlaidos, kitos sąnaudos. 2006 metais, lyginant su 2005 metais, veiklos sąnaudų lėtesnį augimą lemia tai, kad įmonė baigia įsirengti administracines patalpas, todėl nebelieka nuomos ir remonto sąnaudų.

Pinigų srautų prognozė. Prognozuojamieji grynųjų pinigų dydžiai rodo, kad bendrovė galės reguliariai modernizuoti technologijas, įsigydama reikalingą ilgalaikį turta, padengti kitas nenumatytas išlaidas.

2005-2010 m. laikotarpyje gautinų prekybos ir mokėtinų skolų pokyčiai yra nežymūs. Jie prognozuojami atsižvelgiant į planuojamą apyvartą ir vidutinius atsiskaitymo terminus.

Pinigų srautų, pelno (nuostolio) ataskaitos, balanso prognozės 2006-2010 m. laikotarpiui pateikiamos prieduose (55-59 lentelėse).

22 lentelė. Grynųjų pinigų srautų prognozė

Rodikliai, tūkst. LTL	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PINIGŲ SRAUTAI IŠ PAGRINDINĖS VEIKLOS						
<i>grynasis pelnas (nuostolis)</i>	115,0	202,7	113,6	105,6	195,1	226,7
<i>ilg. turto nusidėvėjimas</i>	115,1	125,1	216,7	223,6	183,3	183,3
<i>pirkėjų įsiskol. sumažėjimas (padidėjimas)</i>	-86,7	-20,8	-23,4	-26,3	-29,6	-33,3
<i>įsiskolinimas tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)</i>	-31,1	-47,4	44,3	45,8	25,2	31,8
<i>kitos skolos padidėjimas (sumažėjimas)</i>	10,0	-7,7	2,7	0,7	4,2	6,9
<i>finansinės ir investic. veiklos nuostolis (pelnas)</i>	18,6	-22,1	-68,3	-81,7	-81,7	-81,7
<i>ypatingosios veiklos nuostolis (pelnas)</i>	-	-	-	-	-	-
<i>palūkanos</i>	32,2	33,8	56,7	55,4	43,4	31,4
<i>atsargų sumažėjimas (padidėjimas)</i>	67,4	10,6	-36,6	-37,5	-18,4	-23,9
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš pagrindinės veiklos	240,5	274,2	305,7	285,5	321,5	341,3
PINIGŲ SRAUTAI IŠ INVESTICINĖS VEIKLOS						
<i>ilg. turto pardavimas (+)</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>ilg. turto pirkimas (-)</i>	-338,5	-450,0	-550,0	0,0	0,0	0,0
<i>IT pokytis padid (-) sumaž (+)</i>						
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš investicinės veiklos	-338,5	-450,0	-550,0	-	-	-
PINIGŲ SRAUTAI IŠ FINANSINĖS VEIKLOS						
<i>gauta iš paramos fondų (+)</i>	375,3	219,9	500,0			
<i>gauta paskolų (+)</i>	-	450,0	350,0	-	-	-
<i>grąžinta paskolų (-)</i>	-128,2	-127,0	-200,0	-200,0	-200,0	-224,0
<i>sumokėta palūkanų (-)</i>	-32,2	-33,8	-56,7	-55,4	-43,4	-31,4
<i>kiti pinigų gavimai (+)</i>	-36,7					
<i>kiti pinigų išmokėjimai (-)</i>						
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš finansinės veiklos	178,3	509,1	593,3	-255,4	-243,4	-255,4
PINIGŲ SRAUTAI IŠ YPATINGOSIOS VEIKLOS						
PINIGŲ PADIDĖJIMAS (SUMAŽĖJIMAS)	80,2	333,3	349,0	30,1	78,0	85,9
Pinigų likutis laikotarpio pradžioje	5,6	85,8	419,1	768,1	798,2	876,3
PINIGŲ LIKUTIS LAIKOT. PABAIGOJE	85,8	419,1	768,1	798,2	876,3	962,1

Balanso prognozė. Balansinė įmonės turto vertė per projekto įgyvendinimo metus padidės nuo 1210,6 tūkst. Lt 2005 metais iki 1535,5 tūkst. Lt – 2006 metais. 2005-2007 metais išaugusio ilgalaikio turto vertė vėlesniais metais mažės dėl nusidėvėjimo.

2005 metais UAB „KAIMAS“ ilgalaikis turtas didėjo dėl vieno jau sėkmingai įgyvendinto investicinio projekto „Taros gamybos išplėtimo ir medienos atliekų panaudojimo katilinių kuro gamybai“ Pagal Specialiosios žemės ūkio ir kaimo plėtros programos (SAPARD) kryptį „Ekonominės veiklos plėtra ir alternatyvių pajamų skatinimas“, kurio metu įmonė įsigijo traktorių

Valtra, smulkintuvą Forestri, pjūklus, segimo, drožimo, kapojimo stakles bei gamybinę bazę. Bendra investicijų suma sudarė 1.404 tūkst. Lt (su PVM). Pasirašyta paramos sutartis 595 tūkst. Lt, iš kurių 375 tūkst. Lt įmonė jau gavo 2005 metais, likusi dalis bus gauta 2006 metais.

Trumpalaikis turtas augs per visą projekto gyvavimo laikotarpį. Jo dalis visame turte augs nuo 21 proc. 2005 metais iki 52,8 proc. – 2010 metais.

Savininkų nuosavybė didės visą projekto laikotarpį ir 2010 metais sudarys daugiau nei 2,7 mln. Lt.

23 lentelė. Balanso prognozės

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A. ILGALAIKIS TURTAS	1210,602	1.535,5	1.868,8	1.645,2	1.461,9	1.278,6
NEMATERIALUS TURTAS	18,000	12,000	6,000	-	-	-
MATERIALUSIS TURTAS	1192,602	1.523,5	1.862,8	1.645,2	1.461,9	1.278,6
<i>pastatai ir kt.statiniai</i>	237,295	232,8	535,6	501,1	466,6	432,1
<i>statiniai ir mašinos</i>	156,697	555,895	485,093	420,802	390,802	360,802
<i>transporto priemonės</i>	202,276	174,776	520,609	453,109	385,609	318,109
<i>kiti įrenginiai ir įrankiai</i>	258,996	222,7	321,5	270,2	218,9	167,7
<i>nebaigtoji statyba ir išankstiniai apmokėjimai</i>	337,338	337,3	-	-	-	-
FINANSINIS TURTAS						
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	323,554	667,0	1.076,0	1.169,9	1.295,9	1.439,0
ATSARGOS IR NEBAIG.VYKDYTI SUTARTYS	58,880	48,3	84,8	122,4	140,7	164,6
<i>atsargos</i>	58,880	48,269	84,821	122,360	140,738	164,636
<i>Nebaigtos vykdyti sutartys</i>	-	-	-	-	-	-
PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS	178,843	199,6	223,0	249,3	278,9	312,2
<i>pirkėjų skolos</i>	167,726	188,5	211,9	238,2	267,8	301,1
<i>kitos skolos</i>	11,117	11,117	11,117	11,117	11,117	11,117
LĖŠOS BANKE IR KASOJE	85,831	419,1	768,1	798,2	876,3	962,1
C. ATEINANČIŲ LAIKOT. SĄNAUDOS	5,319	5,319	5,319	5,319	5,319	5,319
IŠ VISO TURTO	1539,475	2207,839	2950,075	2820,431	2763,163	2722,921
NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A.KAPITALAS	467,292	670,0	783,6	889,2	1.084,2	1.311,0
<i>Pagrindinis kapitalas</i>	241,570	241,570	241,570	241,570	241,570	241,570
<i>Rezervai</i>	5,084	64,2	64,2	64,2	64,2	64,2
<i>Nepaskirstytasis pelnas (nuostolis)</i>	220,638	364,2	477,9	583,4	778,5	1.005,2
B. DOTACIJOS IR SUBSIDIJOS	357,216	555,2	986,9	905,2	823,5	741,8
C. ATIDĖJIMAI IR ATID. MOKESČIAI						
D. MOKĖT. SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	707,631	975,3	1.172,2	1.018,7	848,1	662,8
PO VIEN. METŲ MOKĖT. SUMOS IR ILG.ĮSIPAR.						
<i>ilgalaikės paskolos</i>	355,756	574,0	724,0	524,0	300,0	200,0
<i>Prekybos skolos</i>	-	-	-	-	-	-
PER VIEN.METUS MOKĖT. SUMOS IR TRUMP.ĮSIPAREIG.	332,279	389,4	433,6	479,4	528,6	436,3
<i>Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis</i>	69,056	200,0	200,0	200,0	224,0	100,0
<i>Finansinės skolos</i>	26,500					
<i>Prekybos skolos</i>	178,913	189,4	233,6	279,4	304,6	336,3
<i>Avansu gautos sumos pagal pasirašytas sut.</i>	57,810					
MOKESČIAI, ATLYG., SODRA	19,596	12,0	14,6	15,4	19,5	26,5
KITOS MOKĖTINOS SUMOS	0,000	-	-	-	-	-
E.ATEINANČIŲ LAIKOTARPIŲ PAJAMOS	7,336	7,336	7,336	7,336	7,336	7,336
IŠ VISO NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI	1539,475	2207,839	2950,075	2820,431	2763,163	2722,921

Finansinė veikla. UAB „KAIMAS“ 2006 metų pradžioje ilgalaikiai finansiniai įsipareigojimai finansų institucijoms sudarė 451 tūkst. Lt. Bendras įmonės projekto papildomo finansavimo poreikis yra 800 tūkst. Lt, juos ketinama skolintis iš banko. 525 tūkst. litų iš 1.180 tūkst. litų projekto įgyvendinimo išlaidų bus finansuota pasinaudojant banko suteikta paskola. Planuojama, kad paskola bus suteikta 8 metams, gražinant lygiomis dalimis kasmet po 100 tūkst. Lt. 450 tūkst. Lt paskolos dalis bus panaudota 2006 m. projekto pirmo etapo finansavimui, likusi paskolos dalis – 350 tūkst. Lt bus panaudota 2007 m. (žr. priedai, 41-43 lentelės). Paramos dalis, gauta už projekto antro etapo investicijas bus panaudota daliniam paskolos gražinimui.

24 lentelė. Paskolos aptarnavimas

Paskolos viso, tūkst. Lt	2006	2007	2008	2009	2010
Paskolos periodo pradžioje	451	774	924	724	524
Paskolų paėmimas	450	350	-	-	-
Paskolų gražinimas	127	200	200	200	224
Palūkanų mokėjimas	34	57	55	43	31
Paskolos periodo pabaigoje	774	924	724	524	300

Ekonominio gyvybingumo rodikliai. Norint nustatyti bendrovės veiklos efektyvumą įgyvendinus projektą, apskaičiuoti pagrindiniai finansiniai koeficientai, leidžiantys prognozuoti įmonės gyvybingumą bei projekto rezultatyvumą.

25 lentelė. UAB „KAIMAS“ ekonominis gyvybingumas

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Grynasis pelningumas	10,9%	17,1%	8,5%	7,0%	11,6%	12,0%
Vidut. turto pelningumas	16,7%	17,5%	12,8%	11,4%	13,6%	14,9%
Skolos rodiklis	0,46	0,44	0,40	0,36	0,31	0,24
Paskolų padengimo rod.	1,50	1,71	1,19	1,12	1,32	1,34
Bendras likvidumo rod.	0,97	1,71	2,48	2,44	2,45	3,30

- § grynasis pelningumas – grynojo pelno ir pardavimų pajamų santykis, rodantis, kiek grynojo pelno tenka vienam parduotos produkcijos (paslaugų) litui;
- § vidutinio turto pelningumas - grynojo pelno ir nusidėvėjimo sumos ir vidutinio turto per praėjusį ir ataskaitinį laikotarpį santykis (balansine verte), rodantis, kiek grynojo pelno tenka vienam balansinės turto vertės litui;
- § skolos ir turto santykis (skolos rodiklis) – ilgalaikių ir trumpalaikių skolų (mokėtinų sumų ir įsipareigojimų) santykis su turtu, rodantis, kokia dalis turto finansuojama skolintomis lėšomis ir atspindintis finansinę riziką;

- § paskolų padengimo rodiklis - veiklos pinigų srautų per periodą suma, padalinta iš per periodą mokėtinos paskolų ir palūkanų sumos; skaičiuojant paskolų padengimo koeficientą įtraukta ir kapitalo dotacijos dalis, tenkanti paskolos grąžinimui;
- § bendrasis likvidumo rodiklis – trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų santykis, rodantis įmonės gebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus pagal turimą trumpalaikį turtą;
- § vidinė gražos norma – diskonto norma, kuriai esant investuoto kapitalo vertė lygi grynujų pinigų srautų vertei.

26 lentelė. Investicijų efektyvumas

Apyvartinis kapitalas	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ilgalaikis turtas balansine verte	1210,6					1278,6
Atsargos	58,9					164,6
Gautinos sumos	167,7					301,1
Mokėtinos sumos (-)	-236,7					-336,3
Gryn. pinigų srautai iš veiklos		274,2	305,7	285,5	321,5	341,3
Investiciniai pinigų srautai		-450,0	-550,0	0,0	0,0	0,0
	-1200,5	-175,8	-244,3	285,5	321,5	1749,3
VIDINĖ GRAŽOS NORMA	9,29%					

Apskaičiuoti UAB “KAIMAS” ekonominio gyvybingumo rodikliai atitinka ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto parama, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministro 2005 m. vasario mėn. 8 d. įsakymu Nr. 3D-64, jiems nustatytus reikalavimus:

- ² grynojo pelningumo rodiklis analizuojamu ir prognozuojamu laikotarpiais viršija 3% (kritinę reikšmę), jis 2005-2010 metais svyruoja tarp 10,9% ir 12,0%;
- ² vidutinio turto pelningumo rodiklis 2005-2010 metų laikotarpiu viršija 7 %, jis 2005-2010 metais kinta nuo 16,7% iki 14,9%;
- ² skolos rodiklis analizuojamu laikotarpiu neviršija 0,5 (analizuojamu laikotarpiu jis kinta ribose nuo 0,24 iki 0,46);
- ² paskolų padengimo rodiklis 2005-2010 metų laikotarpiu yra didesnis už 1,25 (2005-2010 metais šio rodiklio reikšmės kinta intervale nuo 1,34 iki 1,50);
- ² bendrojo likvidumo rodiklis prognozuojamu laikotarpiu yra didesnis už 1,2 (prognozuojamu 2006-2010 metų laikotarpiu jo reikšmės kinta intervale nuo 1,71 iki 3,30), nors šio rodiklio reikšmė faktiniais 2005 metais yra mažesnė už 1,2, tačiau prognozuojamais metais jis viršija nustatytą kritinę reikšmę⁶⁵;

⁶⁵ Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto parama, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklės numato, kad viena iš skolos, paskolų padengimo, bendrojo

² apskaičiuotoji UAB „KAIMAS“ vidinė gražos norma (VGN) – 9,29 proc. ir yra didesnė nei Lietuvos banko skelbiama paskutiniųjų kalendorinių metų (1-5 metų) trukmės paskolų litais vidutinė palūkanų norma (šiuo metu – apie 6,13 proc.). bei neviršija 20% (projekto VGN – 9,29%).

Pateikti pagrindiniai finansų rodikliai leidžia teigti, kad projektas yra gyvybingas ir finansiškai naudingas bei atsiperkantis. Gautos ekonominį gyvybingumą apibūdinančių rodiklių reikšmės yra geresnės nei kritinės, todėl UAB „KAIMAS“ yra tinkamas pareiškėjas EŽŪOGF paramai gauti.

Pateikti projekte skaičiavimai leidžia teigti, kad numatytos veiksmų programos įgyvendinimas garantuos, jog veikla bus pelninga, leis įvykdyti visas su ūkio modernizavimu susijusias investicijas.

2.7. Rizika

Rizikos veiksniai, susiję su UAB „KAIMAS“ veikla.

Vykdydama projektą, bendrovė gali susiduri su techninio, komercinio bei finansinio pobūdžio rizikomis:

- § techninę riziką gali sukelti blogas gamybinių pajėgumų išnaudojimas dėl įvairių techninių gedimų. Šią riziką gali sušvelninti atidus perkamos technikos ir įrankių pasirinkimas: jie turi būti techniškai patikimi ir ilgaamžiai;
- § komercinė rizika sietina su pajamų sumažėjimu dėl gaminamos produkcijos kainų kitimo arba dėl rinkų praradimo. Kainų didėjimas, atsižvelgus į didėjančią konkurenciją rinkoje, yra mažai tikėtinas. Didindama gaminamos ir parduodamos produkcijos apimtį, bendrovė, nepaisant kainų mažėjimo, išlaikys nuolatinį pajamų didėjimą;
- § finansinė rizika susijusi su lėšų, reikalingų projekto įgyvendinimui, stygiumi. Negavus planuojamo finansavimo, reikalingo projekto vykdymui, bendrovė bus priversta ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių.

Techniniai-technologiniai, socialiniai bei ekologiniai rizikos veiksniai šiuo metu įtakos įmonės veiklai nedaro.

Makrorizikos veiksniai. Laikoma, kad išoriniai veiksniai (teisinės aplinkos pokyčiai, aplinkosaugos reikalavimų griežtinimas, mokesčių sistemos pokyčiai, Vyriausybės nutarimai,

likvidumo rodiklių reikšmių ataskaitiniais metais ir prognozuojamu laikotarpiu po projekto investicijų įgyvendinimo metų pabaigos gali neatitikti kritinių reikšmių reikalavimų (žr. 1.4.3 skyrių), tačiau pareiškėjas bus tinkamas ES paramai gauti.

politiniai aspektai, turintys įtakos mokesčiams, licencijoms, kainoms ir pan.) vienodai veiks visus rinkos dalyvius. Įmonė nuolat kaupia informaciją apie makroaplinkos pokyčius, siekiant operatyviai į juos reaguoti ir prisitaikyti prie iškilusių naujų reikalavimų.

Įstatyminės bazės ir mokesčių sistemos nepastovumas. Vykdomo verslo aplinka šiuo metu yra pakankamai palanki naujiems siekiams įgyvendinti. Nors šalies vyriausybės vedama mokesčių politika nėra skatinanti verslą, tačiau įmonės randa būdų ir rezervų minimizuoti gaminamos produkcijos ar tiekiamų paslaugų savikainą, išlaikant konkurencines kainas ir pakankamą pelningumą. Deja, dažnai besikeičianti įstatyminė bazė neleidžia įmonėms planuoti toliau kaip dvejus - trejus metus į priekį. Biurokratiniai suvaržymai verčia smulkias ir vidutines įmones daryti papildomas investicijas, kad būtų užtikrintas šių taisyklių laikymasis, arba sukuria prielaidas korupcijai.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Mokslinėje literatūroje vyrauja du moksliniai požiūriai į smulkaus ir vidutinio verslo rėmimą:

1 požiūris. Smulkaus ir vidutinio verslo rėmimas yra nepateisinamas, nes valdžia kišasi į rinkos padiktuotus ekonominius procesus ir juos pažeidžia. Šį požiūrį savo veikaluose išsakė laisvosios rinkos teoretikai: L. Misesas, F. Hayekas, M. N. Rothbardas, J. Gouriet. Lietuvoje šio požiūrio laikosi Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertai: E. Leontjeva, U. Trumpa, R. Šimašius, R. Vainienė ir kt. Savo darbuose tokį požiūrį atskleidžia ir prof. V. Gronskas.

2 požiūris. Valstybės vykdoma smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo politika padeda spręsti verslo ir ekonomikos problemas. Šio požiūrio šalininkai yra W. F. Mueller, T. K. Saveljeva, Dž. M. Keinsas, Dž. K. V. Hornas, V. Charitonovas, K. Masalskis, J. Petrauskienė ir kt.

Valstybės (Lietuvos) požiūriu SVV yra laikomas svarbiu ekonomikos sektoriumi, kurio plėtotei parengta atskira strategija, taikomos įvairios valstybės bei savivaldybių biudžetų finansuojamos SVV rėmimo, skatinimo priemonės. SVV rėmimas laikomas vienu iš valstybės ekonominės politikos prioritetų.

Kaimo vietovėse vyrauja smulkus ir vidutinis verslas. Smulkių ir vidutinių įmonių (SVĮ) skaičius kaimo vietovėse auga. 2003 metais 1000 gyventojų kaime teko 8 SVĮ (apie 15 proc. SVĮ kaime yra susijusios su žemės ūkiu, miškininkyste arba medžiokle, o kitos su prekyba, industrija ir t.t.). Nors BVP dalis, tenkanti žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriui, yra palyginti nedidelė, tačiau žemės ūkis sukuria daug darbo vietų kaimo gyventojams, todėl labai svarbu plėtoti smulkų ir vidutinį verslą kaimo vietovėse, skatinti alternatyvias veiklas.

Parama Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonėms įgyvendinti teikiama iš EŽŪOGF, kuris yra vienas iš keturių ES struktūrinių fondų. EŽŪOGF susideda iš dviejų skyrių: Orientavimo ir Garantijų. Iš esmės Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo finansavimas, skirtas kaimo plėtrai bei smulkaus ir vidutinio verslo plėtojimui kaime 2004-2006 metais, apima:

² Bendrojo programavimo dokumento IV prioritetas “Kaimo plėtra ir žuvininkystė” - finansuojamas iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (*EŽŪOGF Orientavimo skyriaus*);

² Kaimo plėtros 2004-2006 metų planas - Finansuojamas iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (*EŽŪOGF Garantijų skyriaus*).

Europos Žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramos skyrimas yra apribotas įvairių reikalavimų. SVV subjektai, siekiantys gauti EŽŪOGF paramą pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 4 prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemones, turi atitikti tam tikrus Gairėse pareiškėjams nustatytus reikalavimus, kurie skiriami į dvi grupes: pirmoji grupė reikalavimų yra susijusi tiesiogiai su pačia įmone, kuri teikia paraišką finansavimui gauti, kita dalis reikalavimų yra susijusi su pačiu projektu, kurį įmonė (pareiškėja) rengiasi teikti EŽŪOGF finansavimui gauti (projektas turi atitikti specialiuosius projekto tinkamumo kriterijus).

Vienas iš svarbiausių reikalavimų SVV ūkio subjektams, siekiantiems gauti finansinę paramą pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemones, yra tas, kad jie (jų rengiamas verslo planas) atitiktų nurodytus ekonominio gyvybingumo rodiklius.

Smulkaus ir vidutinio verslo įmonės požiūriu, UAB „KAIMAS“ pavyzdžiu, parama šios įmonės plėtrai yra labai svarbi ir reikalinga, nes įmonė neturi pakankamai lėšų pati įgyvendinti tokios apimties projektą (investuojant į reikalingą įrangą bei numatomus atlikti darbus). Visiškai finansuoti įmonė neturi pakankamai finansinių išteklių, todėl dalis projekto bus finansuojama iš nuosavų lėšų, dalis banko paskolos, kita dalis EŽŪOGF parama.

UAB „KAIMAS“ projektas numato 1.000,0 tūkst. Lt ilgalaikę investiciją į džiovyklos su katiline statybą, įrangos bei skiedrovežio įsigijimą. Projektas atitinka Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento 4-to prioriteto „Kaimo plėtra ir žuvininkystė“ priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ reikalavimus. Tinkamos projekto išlaidos – 1.000 tūkst. Lt, prašoma parama – 500 tūkst. Lt.

Įgyvendinus UAB „KAIMAS“ projektą:

- 2 naujos technologijos leistų mažinti taros produkcijos savikainą, tuo pačiu atitinkamai mažinti pardavimo kainas;
- 2 nauja taros gamybos technologija atitiks LR ir ES teisės aktų reikalavimus;
- 2 gamindama įvairesnio asortimento taros produkciją, įmonė taptų labiau konkurencinga tiek vietinėje, tiek užsienio rinkoje;
- 2 įmonei gaminant skiedras, Varėnos miesto ir aplinkinėms gyvenvietėms bus sudarytos sąlygos šildymui naudoti ekologiškai švaresnį ir pigesnį kurą;
- 2 bus perdirbamos iki šiol būdavusios nepanaudojamos medienos atliekos;
- 2 bus mažinamas aplinkos užterštumas.

Igyvendinus UAB „KAIMAS“ projektą 2006-2007 metais bus sukurtos 5 naujos darbo vietos: 2 pastovios darbo vietos ir papildomai bus priimti 3 sezoniniai darbininkai. Prognozuojama, kad iki 2010 metų bus sukurta iki 11 pastovių naujų darbo vietų ir 9 darbo vietos sezoniniams darbuotojams. Įdiegta visa kompleksinė investicija įmonei suteiks konkurencinį pranašumą.

Atlikus UAB „KAIMAS“ projekto finansinę analizę buvo apskaičiuoti ekonominio gyvybingumo rodikliai, kurie leidžia teigti, kad projektas yra gyvybingas ir finansiškai mokus. Gautos ekonominę gyvybingumą apibūdinančių rodiklių reikšmės yra geresnės nei kritinės. Rekomenduojama UAB „KAIMAS“ investiciniam projektui teikti numatytą Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramą, nes:

- ² projektas bei projekto pareiškėjas atitinka pagrindinius reikalavimus, siekiant gauti EŽŪOGF paramą;
- ² grynojo pelningumo rodiklis analizuojamu ir prognozuojamu laikotarpiais viršija 3% (kritinę reikšmę), jis 2005-2010 metais svyruoja tarp 10,9% ir 12,0%;
- ² vidutinio turto pelningumo rodiklis 2005-2010 metų laikotarpiu viršija 7 %, jis 2005-2010 metais kinta nuo 16,7% iki 14,9%;
- ² skolos rodiklis analizuojamu laikotarpiu neviršija 0,5 (analizuojamu laikotarpiu jis kinta ribose nuo 0,24 iki 0,46);
- ² paskolų padengimo rodiklis 2005-2010 metų laikotarpiu yra didesnis už 1,25 (2005-2010 metais šio rodiklio reikšmės kis intervale nuo 1,34 iki 1,50);
- ² bendrojo likvidumo rodiklis prognozuojamu laikotarpiu yra didesnis už 1,2 (prognozuojamu 2006-2010 metų laikotarpiu jo reikšmės kis intervale nuo 1,71 iki 3,30);
- ² apskaičiuotoji UAB „KAIMAS“ vidinė grąžos norma (VGN) – 9,29 proc. ir yra didesnė nei Lietuvos banko skelbiama paskutiniųjų kalendorinių metų (1-5 metų) trukmės paskolų litais vidutinė palūkanų norma (šiuo metu – apie 6,13 proc.). bei neviršija 20% (projekto VGN – 9,29%).

Rekomenduojama naudotis darbe aprašytais ir praktiškai UAB „KAIMAS“ pavyzdžiu pritaikytais metodais bei rodikliais siekiant gauti Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo paramą kitoms smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms.

DISKUSIJA

Smulkusis ir vidutinis verslas – vienas iš pagrindinių ekonomikos augimo veiksnių, turintis esminį poveikį bendrai šalies ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui, todėl jo plėtotė yra viena iš svarbiausių šalies ekonominės politikos kryptių. Dalis mokslininkų mano, kad smulkaus ir vidutinio verslo rėmimas yra nepateisinamas, nes valdžia kišasi į rinkos padiktuotus ekonominius procesus ir juos pažeidžia, tačiau kita dalis teigia, kad valstybės vykdoma smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo politika padeda spręsti verslo ir ekonomikos problemas. Abi pusės turi savų argumentų, tačiau tai labiau kraštutiniai požiūriai. Šiuo metu yra vadovaujamosi valstybės taikomu požiūriu, visuose dokumentuose deklaruoti smulkaus verslo skatinimą, rėmimą ir visapusišką palaikymą, o realiai dėl finansinių išteklių stokos smulkųjų verslą remti pagal išgales.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare smulkiąjam verslui atsirado daugiau galimybių, kuriomis verslininkai labai skuba naudotis, tai liudija pateiktų projektų skaičius, prašomos paramos sumos viršijančios fondų galimybes. Būtent todėl labai svarbu gerai pagrįsti paramos konkrečiai įmonei poreikį. Šiame darbe dėl didelės apimties analizė buvo apribota ne visu investiciniu projektu, o tik jo finansinių bei ekonominių rodiklių analize. Teorinėje dalyje analizuoti Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo reikalavimai, bei ekonominio gyvybingumo rodikliai, kuriuos turi atitikti įmonė siekianti gauti EŽŪOGF paramą. Praktinėje dalyje atlikta UAB „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė, siekiant gauti EŽŪOGF paramą. Pagrindžiant paramos poreikį šiuo atveju buvo labiau orientuojamasi į ekonominio gyvybingumo rodiklius, poveikį įmonei, tolesni darbai, tyrimai galėtų būti orientuoti labiau į ekonominę analizę, rizikos analizę.

LITERATŪRA

Teorinė literatūra

1. Ališauskas, A. Parama smulkiam ir vidutiniam verslui: dabartis ir perspektyvos// Lietuvos ūkis. Nr. 1, 2002. 12-15p.
2. Aplinkosaugos investicinių projektų rengimas ir valdymas. Kaunas: KTU Savivaldos mokymo centras, 2002. 53p.
3. Bagdonas V. Verslo rizika. Vilnius: UAB „Saulės vėjai“, 1996. 116p.
4. Bagdzevičienė, R., Krišpinovičius, S., ir kt. Regionų ekonomikos plėtotei iki 2015 metų strategija // *Lietuvos mokslas*, nr. 41, 2003. 637-671p.
5. Baršauskas, P. Smulkaus ir vidutinio verslo politika Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.-K.: Technologija, 2002. 133p.
6. Birutis Š. Smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo galimybės Lietuvai stojant į ES. Euroverslo naujienos [žiūrėta 2005-05-06]. Prieiga per internetą: <http://www.euroverslas.lt/ESteisėsaktai/klausiate-atsakome.htm>.
7. Bivainis, J. Lyginamieji Lietuvos ekonomikos raidos vertinimai. *Ekonomika*, 54, 2001. 12p.
8. Brazauskienė, R., Brazauskas, S. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros Lietuvoje teisinės sąlygos.- V.: Eugrimas,1999. 128p.
9. Buračas, A., Svecevičius, B. Biznio, bankų, biržos terminų žodynas – žinynas. Vilnius: Žodynas, 1994. 312p.
10. Damašienė, V., Cibulskienė, D. Smulkaus ir vidutinio verslo integracijos į Europos Sąjungos ūkį problemos// Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr.19, 2002. 29-39p.
11. Dedelienė, I. Smulkus ir vidutinis verslas. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1998. 11p.
12. Degutis, A. Laisvosios rinkos idėjos... *Laisvoji rinka*, 6, 1997. 20-21p.
13. Dikčius, R. Smulkus verslas ir jo skatinimo galimybės. *Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*, 38, 1999. 1-2p.
14. Garalienė, R., Belazarienė, G., Regiono investicinio klimato formavimas// *Regionų plėtra- 2001*, 2001. 127-130p.
15. Gečas, K., Jakubavičius, A., Vijeikis, D. Struktūrinių fondų parama verslui: galimybės, metodai, patarimai. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 2004. 19 p.
16. Gineitienė Z., Kučinskienė M. Smulkaus ir vidutinio verslo paramos sistemos tobulinimas integruojantis į Europos Sąjungą // *Regionų plėtra. – 2001*, 25-30p.
17. Gineitienė, Z., Rukas – Daujotis, A. Smulkaus verslo skatinimo politika pasaulyje// *Ekonomika*

- ir vadyba - 97, 1997. 233-234p.
18. Gronskas, V. Verslas, pseudoverslas ir antiverslas. Kaunas, 1993. 26-38p.
 19. Ilgalaikė Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotei iki 2015 metų strategija. Vilnius: Lietuvos mokslas, kn. 41, 2002. 687p.
 20. Informacinės konsultacinės medžiagos rinkinys: seminarai verslininkams ir finansininkams.-V: UAB „Mokesčių srautas“, 2001. 238p.
 21. Jakutavičius, A., Melnikas, B. Smulkaus ir vidutinio verslo inovacinės veiklos aspektai//Ekonomika. Vilnius, -T.46. 1999.
 22. Jankauskienė, N., Jančauskas, E. Lietuvos smulkios ir vidutinės įmonės Vidurio Europos panoramoje: lyginamoji analizė // Inžinerinė ekonomika- K., Nr 3(29), 2002. 36-45p.
 23. Krakauskas, M., Gatautis, R. Investicijų į mažas termofikacines elektrines efektyvumo ir rizikos tyrimo metodika, Ekonomika ir vadyba Nr. 1, 2000. 84-85p.
 24. Kvainauskaitė, V., Snieška, V. Lietuvos verslo struktūros raidos tendencijų įtakos regionų ekonominiam augimui prognostinis vertinimas//Inžinerinė ekonomika- K., Nr 1(27), 2002. 51-55p.
 25. Leontjeva E. Integracija į ES netarnauja laisvosios rinkos kūrimui. // LLRI leidinys Laisvoji rinka, Nr.2,1998. 8p.
 26. Leontjeva, E. Laikas naujam požiūriui į pradedantį ir nedidelį verslą. LLRI leidinys Laisvoji rinka, Nr.1, 1997. 4p.
 27. Lietuvos Respublikos Bendrasis programavimo dokumentas 2004-2006 m. Finansų ministerija, 2003 m.
 28. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje. Tyrimo „Smulkaus ir vidutinio verslo sąlygos“ 1997-2001 m. rezultatai. Vilnius: Statistikos tyrimai, 2002.
 29. Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija. Gairės pareiškėjams, teikiantiems projektus paramai gauti pagal Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sritis, 2005. 15p.
 30. Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija. Lietuvos 2007-2013 metų nacionalinės kaimo plėtros strategijos projektas. 2006, 56 p.
 31. Liučvaitis, S. Investicinių projektų rizika ir jos įvertinimo metodai. Verslas: teorija ir praktika II tomas, 2002. 96p.
 32. Lukošius, S., Žibaitis, E. Lietuvos ir ES SVV struktūros analizė//Ekonomika ir vadyba.- K., 2003. 41-43p.
 33. Lukošius, S., Žibaitis, E. Lietuvos smulkusis ir vidutinis verslas ES kontekste. Ekonomika ir

- vadyba: aktualijos ir perspektyvos. E. Galvanausko vardo mokslinės konferencijos medžiaga, Šiauliai, 2002. 110-115p.
34. Lukošius, S., Žibaitis, E. Šiaulių apskrities ir Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo analizė ES kontekste: Ekonomikos bakalauro baigiamasis darbas / mokslinis vadovas – doc.,dr. T.Tamošiūnas; Šiaulių universitetas, Ekonomikos katedra. - Šiauliai, 2003. 90 p.
 35. Mačys, G. Regionų ekonominė plėtra: vietinio verslo skatinimas // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, nr.14, 2000. 20-29p.
 36. Masalskis, K. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros institucijos: dabartis ir perspektyvos. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 7, 1998. 98-107p.
 37. Matekonienė, J., Balkevičienė, E. Smulkaus ir vidutinio verslo kriterijų Lietuvoje ir Europos Sąjungoje palyginimas// *Regionų plėtra-2001.-Tarptautinės konferencijos medžiaga*.Kaunas, 2001. 398p.
 38. Melnikas, B. (2002) Regionų plėtra ir inovacijų politika: Lietuvos bei kitų Rytų ir Vidurio Europos šalių integracijos į ES laikotarpio prioritetai// *Regionų plėtra -2002*, 2002. 137-143p.
 39. Misesas, L. Ekonominė politika: mintys šiandienai ir rytdienai. Kaunas, 1992. 38p.
 40. Nakrošis, V. Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas. Vilnius: Eugrimas, 2003. 128p.
 41. Nefas, R. Šveicarai nepritaria Europos integracijai. LLRI leidinys *Laisvoji rinka*, 2, 1998. 8-11p.
 42. Neverauskas B. Projektų rizika. Analizė ir atsakomieji veiksmai// *Inžinerinė ekonomika*, Nr. 2, 2000. p.75-81.
 43. Norvaišienė R. Įmonės investicijų valdymas. Kaunas: Technologija, 2004. 206p.
 44. Norvaišienė R. Sisteminis investicinių projektų rizikos vertinimas. Daktaro disertacija, Kaunas, 2000, 135p.
 45. Norvaišienė R. Sisteminis investicinių projektų rizikos vertinimas. Daktaro disertacija, Kaunas, 2000, 135p.
 46. Novickas, J., Savanevičienė, A. SVV įmonių kooperavimo potencialas// *Ekonomika ir vadyba*. 2000. 313 – 314p.
 47. Pačėsa N., Pukas V. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra – pagrindinis regioninės politikos instrumentas// *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr.23, 2002. 101p.
 48. Pačėsa, N. Valstybės vaidmens įtakos, plėtojant smulkų ir vidutinį verslą, koregavimas//*Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 12, 2000. 141-149p.
 49. Pačėsa, N., Pukas, V. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra – pagrindinis regioninės politikos instrumentas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 23, 2002. 101 p.
 50. Pačėsa, N.,Pukas, V. (2002). Smulkaus ir vidutinio verslo plėtra – pagrindinis regioninės

- politikos instrumentas// Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr.23, 2002. 101-109p.
51. Pakeliui į Europos Sąjungą - didesni reikalavimai smulkiam ir vidutiniam verslui// Lietuvos ūkis. Nr. 1-2, 2002. 16-17p.
 52. Petrauskas, A. Smulkaus ir vidutinio verslo subjektai ir jiems teikiamos paramos formos//Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos. Nr.26, 2004. 15p.
 53. Petrauskienė, J., Šlekienė, D. Mažų ir vidutinių įmonių išorinio finansavimo įvairiose vystymosi stadijose galimybės ir tinkamumas// Ekonomika ir vadyba, 2000. 449-451p.
 54. Petrukonis, J. Valstybė realiai padės siekiantiems verslo// Lietuvos ūkis. Nr. 1-2, 2001. 46-48p.
 55. Pradedančiojo verslininko žinynas.-V:Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra, 2002. 214 p.
 56. Rutkauskas A. V., Tamošiūnienė R. Verslo projektavimas. – Vilnius: Technika, 2002. 239p.
 57. Rutkauskas A.V. Finansų ir komercijos kiekybiniai modeliai. Vilnius: Technika, 2000. 504p.
 58. Savanevičienė, A. (1999). Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo įmonių kooperavimosi lygis ir tendencijos// Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr.12, 1999. 175-188p.
 59. Smulkus ir vidutinis verslas Lietuvoje ir Vidurio Europoje 2001. Vilnius: VŠĮ „Statistikos tyrimai“, 2002, 8 p.
 60. Stripeikis, O., Žukauskas, P. Smulkaus ir vidutinio verslo aplinka Lietuvos ir ES rinkose. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 31, 2004. 209p.
 61. Sūdžius, V. Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas ir valdymas. -Vilnius: Kronta, 2001. 288p.
 62. Urbonavičius, S., Ivanauskas, R. Smulkių ir vidutinių įmonių vieta globaliuose procesuose. Ekonomika, 60 (2), 2002. 131 p.
 63. Vainienė, R. Lakmuso popierėlis valdžiai. Respublika, 1998-03-30, 12p.
 64. Verslo Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje vadovas. Vilnius:UAB „Fantazija ir forma“. 240 p.
 65. Verslo plėtra Lietuvoje ir Vidurio Europoje. Vilnius: Statistikos tyrimai, 2000. 191p.
 66. Verslumo, verslo plėtros ir investicijų skatinimas. Gairės patvirtinta 2004 01 24 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr.-4-16 („Valstybės žinios“, 2004, Nr. 14-424).
 67. Viešojo sektoriaus investicinių projektų rengimo metodika. Centrinė projektų valdymo agentūra, 2004 (projektas Internetu, prieiga www.cpva.lt 2005 11 12
 68. Vilimienė, I. Viešojo sektoriaus infrastruktūros plėtros projektų vertinimas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 32, 2004. 221-232p.
 69. VŠĮ LR apskaitos institutas. 5 verslo apskaitos standartas „Pinigų srautų ataskaita“. 2003. 11 p.
 70. Armstrong, H., Taylor, J. Regional Economics and Policy. Third edition. Oxford: Blackwell Publishers, 2000. 243p.

71. Business demography in Europe/EUROSTAT statistics 2002. 15p.
72. Business vision for EUROPE: growth, jobs and prosperity for our future (2005) Unice, Brussels [prieiga per www.unice.org žiūrėta 2006 01 26]
73. European charter for small enterprises report Lithuania – 30/09/2002.
74. Global Transformations:politics,economics,culture/Held D.,McGreew A.,Goldbaltt D.,Perraton J.-London: Polity Press, 2002. 85p.
75. Hali R, Smith A. Tsoukalis L. Competitiveness and Cohesion in EU Policies. Oxford University Press, 2001. 689p.
76. Hardwick P., Khan B., Langmead J. An introduction to modern economics.- New York: Longman, 1999. 553p.
77. Let SME's grow:European SME's speak out their need for growth 2005 [žiūrėta 2006 01 09] prieiga per <http://www.unice.org/content/default.asp?PageID=84>
78. Ross, S.A.,Westerfield, R.W.,Jaffe, J. Corporate finance. -Lisbon: McGraw-Hill, 2001. 960p.
79. Schiemann M. Enterprises in Europe- does size matter?//Eurostat statistics in focus. 2002.- Theme 4/39.1-7p.
80. SME's in Europe – Candidate Countries. European Commision. Luxembourg:Office for Official Publications of the European Communities, 2003.
81. SMEs in focus: main results from the 2002 Observatory of European SMEs/ EUROSTAT statistics 2002.15p.
82. World Development Report // The State in a Changing World Oxford University Press, 1997, 15-21p.

Lietuvos Respublikos teisės aktai: įstatymai, LR vyriausybės nutarimai

83. Ūkio subjektų, siekiančių pasinaudoti parama 2005-2006 metais pagal Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės, ekonominio gyvybingumo nustatymo taisyklės. patvirtintos Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministro 2005 m. vasario mėn. 8 d. įsakymu Nr. 3D-64.
84. Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymas (Nr. IX-1142, 2002-10-22, žin., 2002, Nr. 105-4689).
85. Dėl finansinių Europos Sąjungos paramos programų lėšų administravimo, valdymo ir kontrolės tvarkos (2001-07-31 Nr. 953) <http://www.lrs.lt> [2006 01 10].
86. Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje (2003-09-11 Nr. 1166) <http://www.lrs.lt> [2006 01 10].

87. Dėl valstybės institucijų ir įstaigų administracinių gebėjimų administruoti ES struktūrinės paramos lėšas stiprinimo (2002-03-05 Nr. 323) <http://www.lrs.lt> [2006 01 10].
88. Dėl inovacijų versle programos (2003-07-15 Nr. 911).
89. Dėl valstybės neremtinios veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo (2003-01-09 Nr. 4).

Europos Sąjungos Reglamentai

90. Dėl detalių taisyklių įgyvendinant Reglamento Nr. 1260/1999 nuostatas, reglamentuojančias struktūrinių fondų suteiktos paramos finansinio koregavimo procedūras (Nr. 448/2001).
91. Dėl detalių taisyklių įgyvendinant Reglamento Nr. 1260/1999 nuostatas, reglamentuojančias struktūrinių fondų suteiktos paramos valdymo ir kontrolės sistemas (Nr. 438/2001).
92. Dėl detalių taisyklių įgyvendinant reglamento Nr. 4253/1988 nuostatas, reglamentuojančias struktūrinėmis lėšomis bendrai finansuojamų operacijų finansų kontrolę valstybėse narėse (Nr. 2064/1997).
93. Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų (Nr. 1260/1999).
94. Dėl detalių taisyklių įgyvendinant reglamento nuostatas, reglamentuojančias struktūrinėmis lėšomis bendrai finansuojamų operacijų finansų kontrolę valstybėse (Nr. 4253/1988).
95. Dėl Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramos kaimo plėtrai (Nr. 1257/1999), 1999 m. gegužės 17 d.
96. Dėl Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento (EB) Nr. 1263/1999, 1999 m. birželio 21 d.
97. Dėl struktūrinių fondų bendrai finansuojamos veiklos išlaidų tinkamumo (Nr. 1260/1999).
98. Tarybos reglamentas, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl struktūrinių fondų (EB) Nr. 1260/1999, 1999 m. birželio 21 d.

UAB “KAIMAS” vidaus dokumentai

99. Pelno (nuostolio) ataskaitos 2004, 2005 m.
100. Balansas 2004, 2005 m.
101. Visuotinio akcininkų susirinkimo protokolai 2004, 2005 m.
102. Ilgalaikio turto apskaitos kortelės 2004, 2005 m.
103. Įmonės įstatai.
104. Komerciniai pasiūlymai (įrangai, paslaugoms).

PRIEDAI

1. SAVIKAINOS IR VEIKLOS SĄNAUDŲ SKAIČIAVIMAS

- 27 lentelė.* Žaliavų poreikis 2005-2010 m., Lt
- 28 lentelė.* Gamybos savikaina 2005-2010 m., Lt
- 29 lentelė.* Darbo užmokesčio sąnaudos 2005-2010 m., Lt
- 30 lentelė.* Bendra gamybos savikaina 2005-2010 m., Lt
- 31 lentelė.* Ilgalaikio turto nusidėvėjimas 2005-2010 m., Lt
- 32 lentelė.* Veiklos sąnaudos 2005-2010 m., Lt
- 33 lentelė.* Administracijos darbo užmokesčio sąnaudos 2005-2010 m., Lt
- 34 lentelė.* Bendrosios sąnaudos 2005-2010 m., Lt

2. PARDAVIMŲ PAJAMŲ IR EKSPORTO PAJAMŲ SKAIČIAVIMAS

- 35 lentelė.* Pardavimų pajamos vietinėje rinkoje 2005-2010 m., Lt
- 36 lentelė.* Eksporto pajamos 2005-2010 m., Lt

3. ŽALIAVOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

- 37 lentelė.* Žaliavos ir jų likutis 2005-2010 m., tūkst. Lt
- 38 lentelė.* Nebaigta gamyba ir gatava produkcija 2005-2010 m., tūkst. Lt
- 39 lentelė.* Gautinos sumos 2005-2010 m., tūkst. Lt
- 40 lentelė.* Prekybos skolos 2005-2010 m., tūkst. Lt

4. PASKOLŲ APTARNAVIMAS

- 41 lentelė.* Ilgalaikių paskolų aptarnavimo grafikai 2006 metais, tūkst. Lt
- 42 lentelė.* Visos bendrovės ilgalaikės paskolos 2006-2010 metais, tūkst. Lt
- 43 lentelė.* Ilgalaikių paskolų balansas 2006-2010 metais, tūkst. Lt

5. ILGALAIKIO TURTO NUSIDĖVĖJIMAS 2005-2010 M.

- 44 lentelė.* Ilgalaikio materialaus turto nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt
- 45 lentelė.* Pastatų ir statinių nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt
- 46 lentelė.* Statinių ir mašinų nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt
- 47 lentelė.* Transporto priemonių nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt
- 48 lentelė.* Kitų įrengimų, įrangos, įrankių nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt
- 49 lentelė.* Nebaigta statyba 2005-2010 metais, tūkst. Lt
- 50 lentelė.* Ilgalaikio nematerialaus turto nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

6. INVESTICIJOS IR JŲ NUSIDĖVĖJIMAS

- 51 lentelė.* Planuojamos investicijos, Lt
- 52 lentelė.* Investicijų nusidėvėjimas 2006 metais, Lt
- 53 lentelė.* Investicijų nusidėvėjimas 2007 metais, Lt
- 54 lentelė.* Investicijų nusidėvėjimas 2006-2010 metais, Lt

7. BENDROVĖS ATASKAITOS

- 55 lentelė.* Pelno (nuostolio) ataskaita, 2005-2010 m.
- 56 lentelė.* Bendrovės balansas, 2005-2010 m.
- 57 lentelė.* Bendrovės pinigų srautų ataskaita, 2005-2010 m.
- 58 lentelė.* Bendrovės pinigų srautų ataskaita, 2006 m.
- 59 lentelė.* Bendrovės pinigų srautų ataskaita, 2007 m.

8. BENDROVĖS GYVYBINGUMO RODIKLIŲ IR PROJEKTO VIDINĖS GRĄŽOS NORMOS SKAIČIAVIMAS

- 60 lentelė.* Bendrovės gyvybingumo rodikliai 2005-2010 m., proc.
- 61 lentelė.* Projekto vidinės grąžos normos skaičiavimas

27 lentelė. Žaliavų poreikis 2005-2010 m., Lt

Žaliavų poreikis	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kaina, Lt/ m ³ (taros gamybai)*	110,8	115	120	125	130	135
Kaina, Lt/ m ³ (kuro gamybai)*	15,6	16	17	18	18	19
kreipšeliams, m ^{3**}	485	533	587	645	710	781
dėžutėms, m ^{3**}	81	89	98	108	119	137
kuro gamyba, m ^{3**}	6.346	6.981	7.679	8.447	9.292	10.685
Kiekis, m^{3**}	6.912	7.604	8.364	9.200	10.121	11.603
kreipšeliams, Lt	53.738	61.476	183.678	212.280	244.872	283.520
dėžutėms, Lt	9.014	10.312	11.797	108.315	124.792	144.480
kuro gamyba, Lt	98.811	113.040	129.318	147.939	169.242	202.414
Viso Lt	161.563	184.828	324.792	468.534	538.906	630.414

* Žaliavų taros ir kuro gamybai kainos (Lt/ m³) 2006-2010 metų laikotarpiu kasmet didės po 4 proc.

** Žaliavų poreikis (m³) kreipšelių, dėžučių, kuro gamybai 2006-2010 metų laikotarpiu kasmet didės po 10 proc.

28 lentelė. Gamybos savikaina 2005-2010 m., Lt

Gamybos savikaina, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
žaliavos, Lt	161.563	184.828	324.792	468.534	538.906	630.414
darbo užmokestis, Lt *	87.514	91.890	112.360	117.978	150.132	203.585
soc. draudimas, Lt	31.593	28.486	34.832	36.573	46.541	63.111
pap. medžiagos, Lt **	120.297	132.327	145.559	160.115	176.127	193.740
energija, Lt **	12.024	13.226	14.549	16.004	17.604	19.365
transporto išlaidos ir kuras, Lt ***	214.250	214.250	214.250	214.250	214.250	214.250
Savikaina viso, Lt	627.241	665.007	846.343	1.013.455	1.143.561	1.324.464

* Darbo užmokesčio sąnaudų apskaičiavimo prielaidos pateiktos 29 lentelėje.

** Medžiagų ir energijos sąnaudos 2006-2010 metų laikotarpiu kasmet didės po 10 proc.

*** Daroma prielaida, kad transporto išlaidos 2006-2010 metų laikotarpiu išliks nepakitę.

Lukošius S. uždaroji akcinė bendrovė „KAMMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui

Darbininkų darbo užmokestis	2005	2006	2007	2008	2009	2010
pastoviai dirbantys darbuotojai	600	630	662	695	729	766
vidut. darbo užmokestis per mėn.**	600	630	662	695	729	766
darbo užmokestis per metus	72.000	75.600	95.256	100.019	131.275	183.785
soc. draudimas	22.320	22.680	28.577	30.006	39.382	55.135
sezoniniai darbininkai (4 mėn.)	9	12	12	15	15	18
darbo užmokestis per metus**	15.514	16.135	16.780	17.451	18.149	18.875
soc. draudimas	4.809	5.002	5.202	5.410	5.626	5.851
Darbo užmokestis ir soc. draudimas VISO, Lt	114.643	119.416	145.815	152.885	194.433	263.646

* Per 2006-2007 metus planuojama papildomai sukurti 2 pastovias darbo vietas ir priimti 3 sezoniniai darbininkai, o iki 2010 metų pabaigos bus sukurta iki 10 pastovių naujų darbo vietų bei 9 darbo vietos sezoniniams darbuotojams.

** Prognozuojama, kad darbininkų vidutinis darbo užmokestis 2006-2010 metų laikotarpiu didės kasmet po 5 proc.

30 lentelė. Bendra gamybos savikaina 2005-2010 m., Lt

Gamybos savikaina, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gamybos savikaina iš viso, Lt	627.241	665.007	846.343	1.013.455	1.143.561	1.324.464

31 lentelė. Ilgalaikio turto nusidėvėjimas 2005-2010 m., Lt

Nusidėvėjimas, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bendras nusidėvėjimas per periodą*	115.082	125.082	216.749	226.780	184.082	184.082

* Bendras ilgalaikio turto nusidėvėjimas 2005-2010 metais, apskaičiuotas pagal 44-50 lentelių duomenis.

32 lentelė. Veiklos sąnaudos 2005-2010 m., Lt

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
administracijos darbo užmokestis, Lt	35.308	37.073	38.927	51.092	53.646	56.329
soc. draudimas	10.945	11.493	12.067	15.838	16.630	17.462
reklama	860	860	860	860	860	860
komun. paslaugos ir nuoma	36.315	36.315	36.315	36.315	36.315	36.315

Lukošius S. uždaro
ir vidutiniam verslu

transporto išlaidos ir kuras	23.410	23.410	23.410	23.410	23.410	23.410
elektros išlaidos	2.112	2.112	2.112	2.112	2.112	2.112
kitos išlaidos	49.297	49.297	49.297	49.297	49.297	49.297
Veiklos sąnaudos, Lt	162.767	165.080	167.508	183.444	186.791	190.304

33 lentelė. Administracijos darbo užmokesčio sąnaudos 2005-2010 m., Lt

Administracijos darbo užmokestis, Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Administracijos darbuotojų skaičius	4	4	4	5	5	5
vidut. darbo užmokestis/mėn.	736	772	811	852	894	939
Darbo užmokestis/metus	35.308	37.073	38.927	51.092	53.646	56.329
soc. draudimas	10.945	11.493	12.067	15.838	16.630	17.462

* Planuojama per 2006-2010 metus papildomai sukurti 1 pastovią darbo vietą įmonės administracijoje.

** Prognozuojamas administracijos darbuotojų vidutinio darbo užmokesčio padidėjimas 2006-2010 metų laikotarpiu kasmet po 5 proc.

34 lentelė. Bendrosios sąnaudos 2005-2010 m., Lt

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bendrosios sąnaudos, Lt	905.090	955.169	1.230.600	1.420.470	1.513.631	1.698.049

2. PARDAVIMŲ PAJAMŲ IR EKSPORTO PAJAMŲ SKAIČIAVIMAS

35 lentelė. Pardavimų pajamos vietinėje rinkoje 2005-2010 m., Lt

A. Pardavimai vietinėje rinkoje	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krepšeliai, pardavimai Lt	219.869	250.972,42	286.374,40	326.658,85	372.487,78	424.611,76
Krepšeliai, vnt. *	421.340	471.901	528.529	591.952	662.987	742.545
<i>Pardavimo kaina Lt/vnt.**</i>	<i>0,52</i>	<i>0,53</i>	<i>0,54</i>	<i>0,55</i>	<i>0,56</i>	<i>0,57</i>
Dežutės, pardavimai Lt	29.141	32.882	37.101	41.860	47.226	53.278

Lukošius S. uždaro akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslumui

<i>Pardavimo kaina, Lt/vnt.**</i>	<i>1,34</i>	<i>1,35</i>	<i>1,36</i>	<i>1,37</i>	<i>1,38</i>	<i>1,39</i>
Skiedros, pardavimai Lt	263.937	296.320	332.675	373.487	419.304	470.739
Skiedros, ktm *	6.346	7.108	7.960	8.916	9.986	11.184
<i>Pardavimo kaina, Lt/ktm**</i>	<i>41,59</i>	<i>41,69</i>	<i>41,79</i>	<i>41,89</i>	<i>41,99</i>	<i>42,09</i>
Kitos pajamos, Lt	264.569	291.026	320.128	352.141	387.355	426.091
<i>Pardavimai vietinėje rinkoje iš viso, Lt</i>	<i>777.516</i>	<i>871.201</i>	<i>976.279</i>	<i>1.094.147</i>	<i>1.226.374</i>	<i>1.374.719</i>

* Krepšelių, dėžučių, skiedrų pardavimų apimtys (vnt.) 2006-2010 metų laikotarpiu didės kasmet po 12 proc., o kitos pajamos – 10 proc.

** Krepšelių ir dėžučių vieneto kainų augimas 2006-2010 metų laikotarpiu, remiantis rinkos prognozėmis, yra 1 proc. kasmet, o skiedrų – 10 proc.

36 lentelė. Eksporto pajamos 2005-2010 m., Lt

B. Pardavimai eksportas	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Krepšeliai, pardavimai Lt	211.434	239.900	272.153	308.693	350.082	396.961
Krepšeliai, vnt.	276.240	309.389	346.515	388.097	434.669	486.829
Pardavimo kaina Lt/vnt..	0,77	0,78	0,79	0,80	0,81	0,82
Dėžutės, pardavimai Lt	67.741	76.623	86.662	98.007	110.826	125.311
Dėžutės, vnt.	67.280	75.354	84.396	94.524	105.866	118.570
Pardavimo kaina, Lt/vnt.	1,01	1,02	1,03	1,04	1,05	1,06
Eksportas iš viso, Lt	279.175	316.523	358.815	406.699	460.909	522.272

* Krepšelių ir dėžučių eksporto apimtys (vnt.) 2006-2010 metų laikotarpiu didės kasmet po 12 proc.

** Krepšelių ir dėžučių vieneto kainos 2006-2010 metų laikotarpiu didės po 1 proc. kasmet.

Lukošius S. uždarojos akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui

37 lentelė. Žaliavos ir jų likutis 2005-2010 m., tūkst. Lt

Žaliava, tūkst. Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žaliava (pard. prekių kaštų dienų sk.)	94	94	94	94	94	94
Likutis laikot. pabaigai	58,880	48,27	84,82	122,36	140,74	164,64

38 lentelė. Nebaigta gamyba ir gatava produkcija 2005-2010 m., tūkst. Lt

Nebaigta gamyba ir gatava prod., tūkst. Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Neb. gamybos likutis (pardavimo d. sk.)	5	5	5	5	5	5
Likutis laikot. pabaigai	14,68	16,50	18,54	20,85	23,43	26,35

39 lentelė. Gautinos sumos 2005-2010 m., tūkst. Lt

Gautinos sumos, tūkst. Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Likutis laikot. pradžiai	78	168	189	212	238	268
Pardavimai per metus	1057	1188	1335	1501	1687	1897
Likutis laikot. pabaigai	167,726	189	212	238	268	301
Skola (pardavimų dienų sk.)*	57,14	57,14	57,14	57,14	57,14	57,14

* Gautinų prekybos skolų terminas išliks nepakitęs (kaip ir 2005 metais) apytiksliai 57,14 dienų.

40 lentelė. Prekybos skolos 2005-2010 m., tūkst. Lt

Prekybos skolos, tūkst. Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Likutis laikot. pradžiai	188,23	178,91	189,37	233,62	279,38	304,58
Pirkimai per metus	624,65	661,15	815,66	975,42	1063,40	1174,28
Likutis laikot. pabaigai	178,91	189,37	233,62	279,38	304,58	336,34
Kreditoriai (pirkėjų dienų sk.)	103	103	103	103	103	103

* Prekybos skolų terminas 2006-2010 metų laikotarpiu (kaip ir 2005 metais) apytiksliai 103 dienų.

Lukošius S. uždarnosios akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir viduriam ūkiams. Ilgalaikių paskolų aptarnavimo grafikai 2006 metais, tūkst. Lt

<i>Bendrovės paimtos ilgalaikės paskolos</i>	2006												2006
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	viso
<i>Palūkanų norma %</i>	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	
Paskolos likutis periodo pradžioje	451	451	451	451	451	451	451	451	451	451	451	451	451
Paskolos paėmimas													0
Paskolos grąžinimas												27	27
Palūkanų mokėjimas	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	2,26	27,06
Paskolos likutis periodo pabaigoje	451	451	451	451	451	451	451	451	451	451	451	424	424

<i>Planuojama paimti ilgalaikė paskola projekto finansavimui</i>	2006												2006
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	viso
<i>Palūkanų norma %</i>	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	
Paskolos likutis periodo pradžioje		0	0	0	0	0	0	0	0	450	450	450	0
Paskolos paėmimas									450				450
Paskolos grąžinimas												100	100
Palūkanų mokėjimas	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,25	2,25	2,25	6,75
Paskolos likutis periodo pabaigoje	0	0	0	0	0	0	0	0	450	450	450	350	350

42 lentelė. Visos bendrovės ilgalaikės paskolos 2006-2010 metais, tūkst. Lt

Paskolos viso	2006	2007	2008	2009	2010
Paskolos periodo pradžioje	451	774	924	724	524
Paskolų paėmimas	450	350	-	-	-
Paskolų grąžinimas	127	200	200	200	224
Palūkanų mokėjimas	34	57	55	43	31
Paskolos periodo pabaigoje	774	924	724	524	300

43 lentelė. Ilgalaikių paskolų balansas 2006-2010 metais, tūkst. Lt

Balansas	2006	2007	2008	2009	2010

trumpalaikės paskolos	200	200	200	224	100
-----------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Ukociaus S. uždariusios žemės bendrovės „KAIMAS“ veiklos pėtros analizė orientu-
 ir vidutiniam verslui

antis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam

5. ILGALAIKIO TURTO NUSIDĖVĖJIMAS 2003-2010 M.

44 lentelė. Ilgalaikio materialaus turto nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ilgalaikio turto balansinė vertė periodo pabaigoje	1.210,6	1.535,5	1.868,8	1.645,2	1.461,9	1.278,6
Nusidėvėjimas per periodą	115,1	125,1	216,7	223,6	183,3	183,3

45 lentelė. Pastatų ir statinių nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

Pastatai ir kiti statiniai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Perkėlimas iš neb. statyb.			337,3			
Pardavimai/nurašymai						
Balansinė vertė periodo pabaigoje	237,3	232,8	535,6	501,1	466,6	432,1
Nusidėvėjimas per periodą	4,5	4,5	34,5	34,5	34,5	34,5

46 lentelė. Statinių ir mašinų nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

Statiniai ir mašinos	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Įsigijimai	102,2	450,0*				
Pardavimai/nurašymai	-0,84					
Balansinė vertė periodo pabaigoje	156,697	555,895	485,093	420,802	390,802	360,802
Nusidėvėjimas per periodą	40,8	50,8	70,8	64,3	30,0	30,0

* Įsigytos džiovyklos su katiline nusidėvėjimo terminas – 15 metų.

47 lentelė. Transporto priemonių nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

Transporto priemonės	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Įsigijimai			400,0*			
Pardavimai/nurašymai						

Nusidėvėjimas per periodą	27,5	27,5	54,2	67,5	67,5	67,5
---------------------------	------	------	------	------	------	------

Lukošius S. uždaroji akcines bendrovė „KAIMAS“ veiklos pirmosios analizės orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui

48 lentelė. Kitų įrengimų, įrangos, įrankių nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

Kiti įrengimai, įranga ir įrankiai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Įsigijimai	28,55		150,0			
Pardavimai/nurašymai	0,8					
Balansinė vertė periodo pabaigoje	259,0	222,7	321,5	270,2	218,9	167,7
Nusidėvėjimas per periodą	36,3	36,3	51,3	51,3	51,3	51,3

* Įsigytų įrengimų nusidėvėjimo terminas – 10 metų.

49 lentelė. Nebaigta statyba 2005-2010 metais, tūkst. Lt

Nebaigta statyba	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Įsigijimo vertė periodo pabaigoje						
Įsigijimai	207,8					
Pardavimai/nurašymai/perkainojimai (vertės sumažinimas)						
Balansinė vertė periodo pabaigoje	337,338	337,3	-	-	-	-

50 lentelė. Ilgalaikio nematerialaus turto nusidėvėjimas 2005-2010 metais, tūkst. Lt

ilgalaikis nematerialusis turtas Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Įsigijimai						
Pardavimai/nurašymai						
Balansinė vertė periodo pabaigoje	18,0	12,0	6,0	-	-	-
Nusidėvėjimas per periodą	6,0	6,0	6,0	6,0		

Lukošius S. uždarnosios akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui
51 lentelė. Planuojamos investicijos, Lt

Priemonių pavadinimas	Investicijų vertė		
	Be PVM	PVM	su PVM
Džiovykla su katiline	450000	81000	531000
Įrengimai	150000	27000	177000
Skiedrovežis	400000	72000	472000
Iš viso:	1000000	180000	1180000

52 lentelė. Investicijų nusidėvėjimas 2006 metais, Lt

Investicijų nusidėvėjimas 2006 metais													
Laikotarpis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Viso
Kiti įrengimai, įranga ir įrankiai													
turto įsigijimo vertė									-	-	-	-	
turto likutinė vertė								-	-	-	-	-	
Nusidėvėjimas per laikotarpį								-	-	-	-	-	-
Sukauptas nusidėvėjimas								-	-	-	-	-	
Transporto priemonės													
turto įsigijimo vertė									-	-	-	-	
turto likutinė vertė								-	-	-	-	-	
Nusidėvėjimas per laikotarpį								-	-	-	-	-	-
Sukauptas nusidėvėjimas								-	-	-	-	-	
Statiniai ir mašinos													
turto įsigijimo vertė									450000	450000	450000	450000	
turto likutinė vertė									447500	445000	442500	440000	
Nusidėvėjimas per laikotarpį									2500	2500	2500	2500	10000
Sukauptas nusidėvėjimas									2500	5000	7500	10000	

53 lentelė. Investicijų nusidėvėjimas 2007 metais, Lt

Investicijų nusidėvėjimas 2007 metais													
Laikotarpis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Viso
Kiti įrengimai, įranga ir įrankiai													
turto įsigijimo vertė	150000	150000	150000	150000	150000	150000	150000	150000	150000	150000	150000	150000	
turto likutinė vertė	148750	147500	146250	145000	143750	142500	141250	140000	138750	137500	136250	135000	
Nusidėvėjimas per laikotarpį	1250	1250	1250	1250	1250	1250	1250	1250	1250	1250	1250	1250	15000
Sukauptas nusidėvėjimas	1250	2500	3750	5000	6250	7500	8750	10000	11250	12500	13750	15000	
Transporto priemonės													
turto įsigijimo vertė					400000	400000	400000	400000	400000	400000	400000	400000	
turto likutinė vertė					396667	393333	390000	386667	383333	380000	376667	373333	
Nusidėvėjimas per laikotarpį					3333	3333	3333	3333	3333	3333	3333	3333	26667
Sukauptas nusidėvėjimas					3333	6667	10000	13333	16667	20000	23333	26667	
Statiniai ir mašinos													
turto įsigijimo vertė	450000	450000	450000	450000	450000	450000	450000	450000	450000	450000	450000	450000	
turto likutinė vertė	437500	435000	432500	430000	427500	425000	422500	420000	417500	415000	412500	410000	
Nusidėvėjimas per laikotarpį	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	30000
Sukauptas nusidėvėjimas	12500	15000	17500	20000	22500	25000	27500	30000	32500	35000	37500	40000	

54 lentelė. Investicijų nusidėvėjimas 2006-2010 metais, Lt

Investicijų nusidėvėjimas	2006	2007	2008	2009	2010
Kiti įrengimai, įranga ir įrankiai					
turto įsigijimo vertė		150000	150000	150000	150000
turto likutinė vertė		135000	120000	105000	90000
Nusidėvėjimas per laikotarpį	0	15000	15000	15000	15000
Sukauptas nusidėvėjimas	0	15000	30000	45000	60000
Transporto priemonės					
turto įsigijimo vertė	0	400000	400000	400000	400000
turto likutinė vertė	0	373333	333333	293333	253333

Lukošius S. uždariosios akcinės bendrovė
ir vidutiniam verslui

Sukauptas nusidėvėjimas	0	26667	66667	106667	146667
Statiniai ir mašinos					
turto įsigijimo vertė	450000	450000	450000	450000	450000
turto likutinė vertė	440000	410000	380000	350000	320000
Nusidėvėjimas per laikotarpį	10000	30000	30000	30000	30000
Sukauptas nusidėvėjimas	10000	40000	70000	100000	130000

entavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam

Lukošius S. *55 lentelė. Pelnas (nuostolis) iš veiklos, 2005–2010 m.* Orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam ūkiams

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PARDAVIMAI IR PASLAUGOS	1056,69	1187,72	1335,09	1500,85	1687,28	1896,99
PARDAVIMAI IR PASLAUGOS	1056,69	1187,72	1335,09	1500,85	1687,28	1896,99
SAVIKAINA	641,64	665,01	846,34	1013,45	1143,56	1324,46
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	415,05	522,72	488,75	487,39	543,72	572,53
VEIKLOS SAŃAUDOS	162,77	165,08	167,51	183,44	186,79	190,30
VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	252,28	357,64	321,24	303,95	356,93	382,22
Nusidėvėjimas	115,08	125,08	216,75	223,57	183,28	183,28
KITA VEIKLA	17,56	17,56	17,56	17,56	17,56	17,56
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-18,55	-11,67	11,61	26,26	38,26	50,26
<i>pajamos</i>	13,63	40,00	68,30	81,70	81,70	81,70
<i>saŃaudos</i>	32,18	17,86				
<i>palūkanų saŃaudos</i>		33,81	56,69	55,44	43,44	31,44
IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	136,21	238,45	133,66	124,20	229,47	266,76
PAGAUTĖ						
NETEKIMAI						
PELNAS PRIĖŠ MOKESČIUS	136,21	238,45	133,66	124,20	229,47	266,76
PELNO MOKESTIS	21,21	35,77	20,05	18,63	34,42	40,01
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	115,00	202,68	113,61	105,57	195,05	226,75

Lukošius S. u
ir vidutiniam

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A. ILGALAIKIS TURTAS	1210,602	1.535,5	1.868,8	1.645,2	1.461,9	1.278,6
NEMATERIALUS TURTAS	18,000	12,000	6,000	-	-	-
MATERIALUSIS TURTAS	1192,602	1.523,5	1.862,8	1.645,2	1.461,9	1.278,6
<i>pastatai ir kt. statiniai</i>	237,295	232,8	535,6	501,1	466,6	432,1
<i>statiniai ir mašinos</i>	156,697	555,895	485,093	420,802	390,802	360,802
<i>transporto priemonės</i>	202,276	174,776	520,609	453,109	385,609	318,109
<i>kiti įrenginiai ir įrankiai</i>	258,996	222,7	321,5	270,2	218,9	167,7
<i>nebaigtoji statyba ir išankstiniai apmokėjimai</i>	337,338	337,3	-	-	-	-
FINANSINIS TURTAS						
B. TRUMPALAIKIS TURTAS	323,554	667,0	1.076,0	1.169,9	1.295,9	1.439,0
ATSARGOS IR NEBAIG. VYKDYTI SUTARTYS	58,880	48,3	84,8	122,4	140,7	164,6
<i>atsargos</i>	58,880	48,269	84,821	122,360	140,738	164,636
<i>Nebaigtos vykdyti sutartys</i>	-	-	-	-	-	-
PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS	178,843	199,6	223,0	249,3	278,9	312,2
<i>pirkėjų skolos</i>	167,726	188,5	211,9	238,2	267,8	301,1
<i>kitos skolos</i>	11,117	11,117	11,117	11,117	11,117	11,117
LĖŠOS BANKE IR KASOJE	85,831	419,1	768,1	798,2	876,3	962,1
C. ATEINANČIŲ LAIKOT. SĄNAUDOS	5,319	5,319	5,319	5,319	5,319	5,319
IŠ VISO TURTO	1539,475	2207,839	2950,075	2820,431	2763,163	2722,921
NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A.KAPITALAS	467,292	670,0	783,6	889,2	1.084,2	1.311,0
<i>Pagrindinis kapitalas</i>	241,570	241,570	241,570	241,570	241,570	241,570
<i>Rezervai</i>	5,084	64,2	64,2	64,2	64,2	64,2
<i>Nepaskirstytasis pelnas (nuostolis)</i>	220,638	364,2	477,9	583,4	778,5	1.005,2
B. DOTACIJOS IR SUBSIDIJOS	357,216	555,2	986,9	905,2	823,5	741,8

mulkiam

Lukošius S. u
ir vidutiniam

D. MOKĖT. SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	707,631	975,3	1.172,2	1.018,7	848,1	662,8
PO VIEN. METŲ MOKĖT. SUMOS IR ILG.ĮSIPAR.	355,756	574,0	724,0	524,0	300,0	200,0
<i>ilgalaikės paskolos</i>	355,756	574,0	724,0	524,0	300,0	200,0
<i>Prekybos skolos</i>	-	-	-	-	-	-
PER VIEN.METUS MOKĖT. SUMOS IR TRUMP.ĮSIPAREIG.	332,279	389,4	433,6	479,4	528,6	436,3
<i>Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis</i>	69,056	200,0	200,0	200,0	224,0	100,0
<i>Finansinės skolos</i>	26,500					
<i>Prekybos skolos</i>	178,913	189,4	233,6	279,4	304,6	336,3
<i>Avansu gautos sumos pagal pasirašytas sut.</i>	57,810					
MOKESČIAI, ATLYG., SODRA	19,596	12,0	14,6	15,4	19,5	26,5
KITOS MOKĖTINOS SUMOS	0,000	-	-	-	-	-
E.ATEINANČIŲ LAIKOTARPIŲ PAJAMOS	7,336	7,336	7,336	7,336	7,336	7,336
IŠ VISO NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI	1539,475	2207,839	2950,075	2820,431	2763,163	2722,921

mulkiam

57 lentelė. Bendrovės pinigų srautų ataskaita, 2005-2010 m.

Rodikliai, tūkst. Lt	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PINIGŲ SRAUTAI IŠ PAGRINDINĖS VEIKLOS						
<i>grynasis pelnas (nuostolis)</i>	115,0	202,7	113,6	105,6	195,1	226,7
<i>ilg.turto nusidėvėjimas</i>	115,1	125,1	216,7	223,6	183,3	183,3
<i>pirkėjų įsiskol.sumažėjimas (padidėjimas)</i>	-86,7	-20,8	-23,4	-26,3	-29,6	-33,3
<i>įsiskolinimas tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)</i>	-31,1	-47,4	44,3	45,8	25,2	31,8
<i>kitos skolos padidėjimas (sumažėjimas)</i>	10,0	-7,7	2,7	0,7	4,2	6,9
<i>finansinės ir investic.veiklos nuostolis (pelnas)</i>	18,6	-22,1	-68,3	-81,7	-81,7	-81,7
<i>ypatingosios veiklos nuostolis (pelnas)</i>	-	-	-	-	-	-
<i>palūkanos</i>	32,2	33,8	56,7	55,4	43,4	31,4
<i>atsargų sumažėjimas (padidėjimas)</i>	67,4	10,6	-36,6	-37,5	-18,4	-23,9
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš pagrindinės veiklos	240,5	274,2	305,7	285,5	321,5	341,3
PINIGŲ SRAUTAI IŠ INVESTICINĖS VEIKLOS						
<i>ilg.turto pardavimas (+)</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

	<i>IT pokytis padid. (-) sumaž. (+)</i>												
Lukošius ir vidutinis	Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš investicinių veiklos	-338,5	-450,0	-550,0									
	PINIGŲ SRAUTAI IŠ FINANSINĖS VEIKLOS												
	<i>gauta iš paramos fondų (+)</i>	375,3	219,9	500,0									
	<i>gauta paskolų (+)</i>	-	450,0	350,0									
	<i>grąžinta paskolų (-)</i>	-128,2	-127,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-224,0	-224,0
	<i>sumokėta palūkanų (-)</i>	-32,2	-33,8	-56,7	-55,4	-55,4	-55,4	-55,4	-55,4	-55,4	-55,4	-61,8	-61,8
	<i>kiti pinigų gavimai (+)</i>	-36,7											
	<i>kiti pinigų išmokėjimai (-)</i>												
	Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš finansinės veiklos	178,3	509,1	593,3	-255,4	-255,4	-255,4	-255,4	-255,4	-255,4	-255,4	-255,4	-255,4
	PINIGŲ SRAUTAI IŠ YPATINGOSIOS VEIKLOS												
	PINIGŲ PADIDĖJIMAS (SUMAŽĖJIMAS)	80,2	333,3	349,0	30,1	78,0	85,9	85,9	85,9	85,9	85,9	85,9	85,9
	Pinigų likutis laikotarpio pradžioje	5,6	85,8	419,1	768,1	798,2	876,3	876,3	876,3	876,3	876,3	876,3	876,3
	PINIGŲ LIKUTIS LAIKOT. PABAIGOJE	85,8	419,1	768,1	798,2	876,3	962,1	962,1	962,1	962,1	962,1	962,1	962,1

58 lentelė. Bendrovės pinigų srautų ataskaita, 2006 m.

Rodikliai	2006	sausis	vasaris	kovas	balandis	gegužė	birželis	liepa	rugpjūtis	rugsėjis	spalis	lapkritis	gruodis
PINIGŲ SRAUTAI IŠ PAGRINDINĖS VEIKLOS													
<i>grynasis pelnas (nuostolis)</i>	202,7	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9
<i>ilg.turto nusidėvėjimas</i>	125,1	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6	12,1	12,1	12,1	12,1
<i>pirkėjų įsiskol.sumažėjimas (padidėjimas)</i>	-20,8	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7
<i>įsiskolinimas tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)</i>	-47,4	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9
<i>kitos skolos padidėjimas (sumažėjimas)</i>	-7,7	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
<i>finansinės ir investic.veiklos nuostolis (pelnas)</i>	-22,1												-22,1
<i>palūkanos</i>	33,8	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	4,5	4,5	4,5
<i>atsargų sumažėjimas (padidėjimas)</i>	10,6		10,6										
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš pagrindinės veiklos	274,2	22,4	33,0	22,4	22,4	22,4	22,4	22,4	22,4	24,9	27,2	27,2	5,0
PINIGŲ SRAUTAI IŠ INVESTICINĖS VEIKLOS													
<i>ilg.turto pardavimas (+)</i>													
<i>ilg.turto pirkimas (-)</i>	-450,0				0,0				-450,0				
<i>IT pokytis padid (-) sumaž (+)</i>													
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš investicinės veiklos	-450,0				0,0				-450,0				
PINIGŲ SRAUTAI IŠ FINANSINĖS VEIKLOS													
<i>gauta iš paramos fondų (+)</i>	219,9							219,9					
<i>gauta paskolų (+)</i>	450,0								450,0				

sumokėta palūkanų (-)	-33,8	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-4,5	-4,5	-4,5
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš finansinių sužaliosios akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos	509,1	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	21,3	4,5	4,5	4,5
PINIGŲ SRAUTAI IŠ YPATINGOSIOS VEIKLOS													
PINIGŲ PADIDĖJIMAS (SUMAŽĖJIMAS)	333,3	20,2	30,8	20,2	20,2	20,2	20,2	240,0	20,2	22,7	22,7	22,7	-126,5
Pinigų likutis laikotarpio pradžioje	85,8	85,8	106,0	136,8	156,9	177,1	197,2	217,4	457,4	477,6	500,3	522,9	545,6
PINIGŲ LIKUTIS LAIKOT. PABAIGOJE	419,1	106,0	136,8	156,9	177,1	197,2	217,4	457,4	477,6	500,3	522,9	545,6	419,1

59 lentelė. Bendrovės pinigų srautų ataskaita, 2007 m.

Rodikliai	2007	sausis	vasaris	kovas	balandis	gegužė	birželis	liepa	rugpjūtis	rugsėjis	spalis	lapkritis	gruodis
PINIGŲ SRAUTAI IŠ PAGRINDINĖS VEIKLOS													
<i>grynasis pelnas (nuostolis)</i>	113,6	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
<i>ilg.turto nusidėvėjimas</i>	216,7	15,8	15,8	15,8	15,8	19,2	19,2	19,2	19,2	19,2	19,2	19,2	19,2
<i>pirkėjų išiskol.sumažėjimas (padidėjimas)</i>	-23,4	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
<i>išiskolinimas tiekėjams padidėjimas (sumažėjimas)</i>	44,3	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
<i>kitos skolos padidėjimas (sumažėjimas)</i>	2,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
<i>finansinės ir investic.veiklos nuostolis (pelnas)</i>	-68,3												-68,3
<i>ypatingosios veiklos nuostolis (pelnas)</i>	0,0												
<i>palūkanos</i>	56,7	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9	5,6	5,6	5,6	5,1	5,1	5,1	5,1
<i>atsargų sumažėjimas (padidėjimas)</i>	-36,6					-36,6							
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš pagrindinės veiklos	305,7	31,1	31,1	31,1	31,1	-2,1	36,2	36,2	36,2	35,7	35,7	35,7	-32,6
PINIGŲ SRAUTAI IŠ INVESTICINĖS VEIKLOS													
<i>ilg.turto pardavimas (+)</i>	-												
<i>ilg.turto pirkimas (-)</i>	-550,0	-150,0				-400,0							
<i>IT pokytis padid (-) sumaž (+)</i>	-												
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš investicinės veiklos	-550,0	-150,0	-	-	-	-400,0	-	-	-	-	-	-	-
PINIGŲ SRAUTAI IŠ FINANSINĖS VEIKLOS													
<i>gauta iš paramos fondų (+)</i>	500,0	225,0							275,0				
<i>gauta paskolų (+)</i>	350,0					350,0							
<i>grąžinta paskolų (-)</i>	-200,0								-100,0				-100,0
<i>sumokėta palūkanų (-)</i>	-56,7	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9	-5,6	-5,6	-5,6	-5,1	-5,1	-5,1	-5,1
<i>kiti pinigų gavimai (+)</i>	-												
<i>kiti pinigų išmokėjimai (-)</i>	-												
Iš viso pinigų padidėjimas (+) arba sumažėjimas (-) iš finansinės veiklos	593,3	221,1	-3,9	-3,9	-3,9	346,1	-5,6	-5,6	169,4	-5,1	-5,1	-5,1	-105,1
PINIGŲ PADIDĖJIMAS (SUMAŽĖJIMAS)	349,0	102,3	27,3	27,3	27,3	-56,0	30,6	30,6	205,6	30,6	30,6	30,6	-137,7
Pinigų likutis laikotarpio pradžioje	419,1	419,1	521,4	548,6	575,9	603,2	547,2	577,8	608,4	814,0	844,6	875,2	905,8
PINIGŲ LIKUTIS LAIKOT. PABAIGOJE	768,1	521,4	548,6	575,9	603,2	547,2	577,8	608,4	814,0	844,6	875,2	905,8	768,1

8. BENDROVĖS GYVYBINGUMO RODIKLIŲ IR PROJEKTO VIDINĖS GRAŽOS NORMOS SKAIČIAVIMAS

Lukošius S. uždarnosios akcinės bendrovės „KAIMAS“ veiklos plėtros analizė orientuojantis į Europos Sąjungos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiamą paramą smulkiam ir vidutiniam verslui

60 lentelė. Bendrovės gyvybingumo rodikliai 2005-2010 m., proc.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Grynasis pelningumas	10,9%	17,1%	8,5%	7,0%	11,6%	12,0%
Vidut. turto pelningumas	16,7%	17,5%	12,8%	11,4%	13,6%	14,9%
Skolos rodiklis	0,46	0,44	0,40	0,36	0,31	0,24
Paskolų padengimo rod.	1,50	1,71	1,19	1,12	1,32	1,34
Bendrasis likvidumo rod.	0,97	1,71	2,48	2,44	2,45	3,30

61 lentelė. Projekto vidinės gražos normos skaičiavimas

Apyvartinis kapitalas	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ilgalaikis turtas balansine verte	1210,6					1278,6
Atsargos	58,9					164,6
Gautinos sumos	167,7					301,1
Mokėtinos sumos (-)	-236,7					-336,3
Gryn. pinigų srautai iš veiklos		274,2	305,7	285,5	321,5	341,3
Investiciniai pinigų srautai		-450,0	-550,0	0,0	0,0	0,0
Bendras pinigų srautas	-1200,5	-175,8	-244,3	285,5	321,5	1749,3
VIDINĖ GRAŽOS NORMA	9,29%					